
ГОРИ С ВИСОКА КОНСЕРВАЦИОННА СТОЙНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ТП „ДГС БОРИНО“

Специализиран доклад



София, януари 2022 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОЦЕНКАТА, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ.....	4
ИЗПОЛЗВАН ПОДХОД И МЕТОДОЛОГИЯ.....	5
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ТП „ДГС БОРИНО“.....	6
ВКС 1. РАЗНООБРАЗИЕ ОТ ВИДОВЕ. КОНЦЕНТРАЦИИ НА БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ ВКЛ. ЕНДЕМИЧНИ, РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ И ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ВИДОВЕ, С ГЛОБАЛНО, РЕГИОНАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ	9
ВКС 1.1 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ	9
ВКС 1.1 т. 1 Горски територии в резервати, поддържани резервати, национални паркове, защитени местности, природни забележителности, обявени по ЗЗТ;.....	9
ВКС 1.1 Т.4. Горски територии попадащи в защитени зони обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) – Натура 2000 зони.	17
ВКС 1.2 ЗАСТРАШЕНИ, ИЗЧЕЗВАЩИ И ЕНДЕМИЧНИ ВИДОВЕ	29
ВКС 1.3. КРИТИЧНИ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ВИДОВЕ.....	75
ВКС 2. ЕКОСИСТЕМИ И МОЗАЙКИ ОТ ЕКОСИСТЕМИ НА НИВО ЛАНДШАФТ. НЕПОКЪТНАТИ ГОРСКИ ЛАНДШАФТИ ГОЛЕМИ ЕКОСИСТЕМИ* НА НИВО ЛАНДШАФТ И МОЗАЙКИ ОТ ЕКОСИСТЕМИ* С ГЛОБАЛНО, РЕГИОНАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВАТ ЖИЗНЕНИ ПОПУЛАЦИИ НА ПОВЕЧЕТО ЕСТЕСТВЕНО СРЕЩАЩИ СЕ ВИДОВЕ В ЕСТЕСТВЕНИТЕ ИМ МОДЕЛИ НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ОБИЛИЕ.	77
ВКС 3. ЕКОСИСТЕМИ И МЕСТООБИТАНИЯ. РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ЕКОСИСТЕМИ ИЛИ РЕФУГИИ.....	79
ВКС 4. ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ КРИТИЧНО ЗНАЧЕНИЕ. ОСНОВНИ ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ КРИТИЧНО (НЕЗАМЕНИМО) ЗНАЧЕНИЕ В ОПРЕДЕЛЕНИ СИТУАЦИИ ВКЛ., ОПАЗВАНЕ НА ВОДОСБОРИ И КОНТРОЛ НА ЕРОЗИЯТА НА УЯЗВИМИ ПОЧВИ И СКЛОНОВЕ.....	96
ВКС 4.1 ГОРИ – ЕДИНСТВЕНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ПИТЕЙНА ВОДА.....	96
ВКС 4.2. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ВОДНИЯ ОТТОК ВЪВ ВОДОСБОРИТЕ.....	98
ВКС 4.3 ГОРИ С РЕШАВАЩО ПРОТИВОЕРОЗИОННО ЗНАЧЕНИЕ	99
ВКС 4.3 т.1. ГТ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редени, които са с наклон над 10о и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ха и пълнота над 0,6;	99
ВКС 4.4. ГОРИ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ БАРИЕРА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ПОЖАРИ.....	102
ВКС 4.5. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ДЕЙНОСТИ (ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБНИ ЗАПАСИ) И ЗА ЗАЩИТАТА НА ИНФРАСТРУКТУРНИТЕ ОБЕКТИ.....	103
ВКС 5. ОСНОВНИ ПОТРЕБНОСТИ НА НАСЕЛЕНИЕТО. МЕСТА И РЕСУРСИ ОТ ФУНДАМЕНТАЛНО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ЗАДОВОЛЯВАНЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОТРЕБНОСТИ НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ И КОРЕННОТО НАСЕЛЕНИЕ (ВКЛ. ПОМИНЪК, ЗДРАВЕ, ХРАНА, ВОДА), ИДЕНТИФИЦИРАНИ С ТЯХНО УЧАСТИЕ).....	104
ВКС 6. КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ. МЕСТА, РЕСУРСИ, МЕСТООБИТАНИЯ И ЛАНДШАФТИ ОТ ГЛОБАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО КУЛТУРНО, АРХЕОЛОГИЧНО ИЛИ ИСТОРИЧЕСКО ЗНАЧЕНИЕ, И/ИЛИ ОТ КРИТИЧНО (НЕЗАМЕНИМО) ЗНАЧЕНИЕ ЗА ТРАДИЦИОННАТА КУЛТУРА НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ И КОРЕННОТО НАСЕЛЕНИЕ, ИДЕНТИФИЦИРАНИ С ТЯХНО УЧАСТИЕ, ВКЛ. КУЛТУРНО, ЕКОЛОГИЧНО, ИКОНОМИЧЕСКО ИЛИ РЕЛИГИОЗНО/ДУХОВНО ЗНАЧЕНИЕ.....	108

ВКС 6 т.2. Горски територии в 100 м ивица около манастири и други религиозни обекти извън Приложение 7 (църкви, параклиси, оброчища, аязма, текета и др.), древни светилища, окултни средища, археологически паметници и разкопки и др. места важни за съхраняване на духовността, традициите, историческата и културната памет, определени при консултациите с местните хора.....	108
ВКС 6 т. 5 Горски територии непосредствено разположени (в 30 м. ивица/ по 15 м от всяка страна на пътеката) по протежение на официално маркирани туристически маршрути и немаркирани, но често използвани туристически пътеки.....	109
ВКС 6 т.6 Горски територии в 50 м. ивица около туристически обекти, както и горски територии с изключителна естетическа и рекреационна стойност (вкл. единични дървета или малки групи дървета – напр. вековни или забележителни дървета), чешми, беседки, образователни маршрути, и др. важни за туризма и образованието места, определени при консултациите с местните хора и активни в района туристически групи, сдружения и компании.....	109
АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПРОУЧВАНЕТО.....	114

ВЪВЕДЕНИЕ

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОЦЕНКАТА, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

През 2020 г. ТП „ДГС Борино“ започна процес по привеждане на управлението на държавните горски територии (ДГТ) в съответствие с международно признатите *Принципи и критерии на Националния стандарт за отговорно управление на горите в България*. Като част от процеса се изготвя Оценка за социалното въздействие от дейността на ДГС, в процес на въвеждане в управлението са редица процедури и практики допълващи изискванията на националното законодателство и подкрепящи стремежа за постигане на екологично уместно, социално полезно и икономически жизнеспособното управление на горите.

10-те принципа за горска сертификация на Националния стандарт за отговорно управление на горите в България:

Прилагане на законодателството - спазва се националното законодателство, както и международните договори, конвенции и споразумения, които страната е подписала.

Права на работниците и условия на труд – поддържа се и/ или се подобрява социалното и икономическото благосъстояние на работниците.

Права на коренното население (неприложим за България).

Обществени отношения – осигуряване на принос за поддържането и насърчаването на социалното и икономическо благополучие на местните общности.

Ползи от гората – постигане на осигуряват ефективното управление на целия спектър от продукти и услуги от горите, с което се поддържа и подобрява дългосрочната икономическа стабилност и широк кръг от екологични и социални ползи.

Екологични стойности и въздействия – осигурено е поддържане, опазване и/или възстановяване на екосистемните услуги и екологичните стойности и не се допускат отрицателни екологични въздействия.

Управленско планиране – налице са и се прилагат Планиращи документи, служещи за насочване работата на персонала, информиране на засегнатите и заинтересованите страни и обосноваване на управленските решения.

Мониторинг и оценка - извършва се мониторинг на напредъка за постигане на целите на управление, въздействията от горскостопанските дейности и състоянието на гората. Мониторингът и оценката се извършват по начин пропорционален на мащаба, интензивността и риска от горскостопанските дейности, за да се постигне адаптивно управление.

Високи конзервационни стойности – поддържат се и/или се подобряват високите конзервационни стойности в горите чрез прилагане на превантивен подход.

Осъществяване на горскостопанските дейности – дейностите в обхвата на сертификация, са планирани и изпълнени в съгласие с икономическите, екологичните и социални политики на Организацията и в съответствие с Принципите и Критериите за горска сертификация.

Съгласно изискванията на Принцип 9 от Националния стандарт за горска сертификация, ДГС следва да изготви проучване на Горите с висока конзервационна стойност (ГВКС) на територията на стопанството, което да включва описание на ГВКС срещачи се или потенциално срещачи се на територията, да определи заплахите за ГВКС, да даде препоръки и указания за стопанисване, както и препоръки и указания за мониторинг

За да отговори на тези изисквания, през лятото на 2020 г. ДГС „Борино“ инициира разработването на настоящето проучване, като дейността се изпълнява от външен консултант („ПИ ДИ ЕМ СЪРВИСИС ЕООД“) съгласно Договор № 1305/29.06.2020 г.

ИЗПОЛЗВАН ПОДХОД И МЕТОДОЛОГИЯ

За изпълнение на така формулираните цели и задачи бяха използвани методология и подход, базирани на:

- преглед и анализ на налична информация и документи (в т.ч. Горскостопанския план на ДГС);
- контакти и консултативни срещи със служители на ДГС „Борино“;
- теренни проучвания (за определяне на ГВКС от категории 1.2, 1.3, 3);
- интервюта със заинтересовани страни (за определяне на ГВКС от категории 5 и 6).

Проучването е базирано изцяло на Практическото ръководство **“Определяне, управление и мониторинг на ГВКС в България”**, изготвено от ВВФ-България (версия октомври 2016) и което е включено като приложение в Националния стандарт за горска сертификация. В Практическото ръководство е дадена дефиниция за ГВКС, включваща в себе си шест различни характеристики на гората или комбинации от тях, които определят нейната консервационна стойност. В общ план Ръководството дава и насоки за управление и стопанисване, които ще запазят или повишат тези консервационни стойности. При разработката на настоящия документ, екипът е използвал определенията, праговете и оценките посочени в Практическото ръководство за ГВКС. Съответните дефиниции са адаптирани конкретно за земите и горите от горския фонд, управлявани от ТП „ДГС Борино“. Посочените указания за стопанисване и мониторинг са разписани конкретно и съобразно спецификата на горите и начина им на управление на проучваната територия. Разработени са всички консервационни стойности, установени на територията на горското стопанство. Инвентаризацията на ГВКС, свързани с наличието на редки, застрашени и изчезващи видове е продължителен процес излизащ извън рамките на един сезон. Препоръчва се базата данни за разпространението на тези ВКС да бъде постоянно актуализирана от персонала въз основа на периодични техни наблюдения.

Основната част от горите на територията на ТП „ДГС Борино“ са включени в различните категории ВКС. В някои случаи един и същи подотдел попада в повече от една консервационна стойност. Това прави гората в този подотдел особено значима за поддържане и повишаване на всички идентифицирани консервационни стойности. В такива случаи се прилагат препоръките и ограниченията за стопанисване и мониторинг, които имат най-строг режим по отношение на прилагането на горскостопанските дейности.

Проучването е извършено в периода м. 7.2020 – м. 8.2021 г. от екип експерти, в който влизат служители на стопанството, представители на ЛТУ - София, Национален природонаучен музей - София, членове на Ботаническото Дружество, представители на национално представени НПО и др. По време на процеса на идентификация на ГВКС за територията на ТП „ДГС Борино“, екипът работи в тясно сътрудничество с екипа на горскостопанската единица. Ръководният състав на стопанството е преминал теоретично обучение за основните принципи по прилагането на методиката на Практическото ръководство "Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България".

През периода на проучванията са проведени консултации с представители на местните власти и сдружения за определяне на значимите за местните общности горски територии и съгласуване на режимите за стопанисване. По време на срещите те са информирани за проучването и за основните принципи на горите с висока консервационна стойност и е потърсено тяхното мнение относно възможностите за прилагане.

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ТП „ДГС БОРИНО“

ТП „ДГС Борино“ е разположено в Югозападната част на Родопския масив и носи името на с. Борино, където се намира и административното му управление. Според административното делене на Република България, стопанството ТП „ДГС Борино“ попада в област Смолян, на територията на община Борино. Територията на стопанството включва землищата на 5 села - с. Борино, с. Буйново, с. Ягодина, с. Кожари и с. Чала.

Общата площ на държавните горски територии (ДГТ) управлявани от ТП „ДГС Борино“ е 10744,5 ха.

Физико-географска характеристика

Териториите стопанисвани от ДГС „Борино“ обхващат Югозападната част на Родопския масив и части от Виденишкия дял на Западните Родопи и пониженията му към долината на река Вьча. В границите на горскостопанската единица попадат водосборите на реките Буйновска река, Дерин улук и Триградска река. По своята същност релефът на стопанството е типичен за Западните Родопи – заоблени върхове, стръмни склонове, дълбоко врязани долове и водни течения. Преобладаващите надморски височини на територията на стопанството са от 1300 до 1600 м, представляващи 46.5 % от общата дървопроизводителна площ. Най-малката надморска височина е в м. Тешел – 850 м, а най-високата – връх Картала 1801,8 м. Превишението между най-ниската и най-високата точка на стопанството е 950 м, което характеризира релефа като планински и обуславя разнообразието на горскодървесни, храстови и тревни видове в района.

Климат

Според климатичното райониране на България, ТП „ДГС Борино“ попада в Континентално- средиземноморската област, район Дъбраш - Горна Арда (Велев 1997). Най-характерните белези на климата са топло лято и мека зима, сравнително малката годишна амплитуда, есенно-зимния максимум на валежите и сериозна устойчивост на снежната покривка в планинските райони. В планинските райони зимните и летните температури са относително по- високи спрямо другите две климатични области. Годишните валежни суми са между 700 и 1000 мм, като големите стойности са свързани не толкова с надморската височина, колкото с изложението на склоновете и местоположението на планинските ридове спрямо пътищата на средиземноморските циклони.

От решаващо значение за вегетацията са пролетните и есенни слани. Най-късната дата за поява на последните пролетни мразове е 25.IV за ниските части и 5.VI за високите части на стопанството. Продължителността на безмразните дни за най-ниските части на стопанството е 168 (5.5 месеца), а за най-високите е 81 (около 3 месеца).

За местата с надморска височина 1100 – 2200 м по данни от метеорологичната станция в град Чепеларе намираща се на 1100 м н.в, средната дата на последния пролетен мраз е 28.IV, а на първия есенен мраз е 3.X или времето без мраз е 157 дни (около 5 месеца).

Валежният режим в района на стопанството е благоприятен за горскодървесната растителност (от 700 до 1000 mm годишен валеж) и обуславя и добрите условия на овлажняване на почвите. Относителната влажност на въздуха варира от 55% до 80% от ниските към високите части на стопанството. Първата снежна покривка се появява около 20.XI и се задържа до към 20.IV. Средният брой на дните със снежна покривка е 80 за ниските части на стопанството и до 120 за високите части. Средната височина на снежната покривка е 40 см, като по високите части на стопанството достига до 80 см.

Поради сложния релеф, ветровете в тази част на Родопите имат разнообразна посока. Общо взето през зимата и пролетта преобладават западните ветрове, а през лятото и есента – югозападните. Най-силен е западния вятър през зимата (4 м/сек), който много често е причина за ветровали и ветроломи. През пролетта преобладават югозападните ветрове със средна скорост 3.2 м/сек. Тези ветрове донасят влажни въздушни маси и валежи. Средната годишна облачност е 50 – 55%.

Определящо влияние върху растежа и производителността на гората оказва формирането под влияние на конкретните релефни форми микроклимат. Именно микроклимата и растителността са обособили, както типичните, така и някои преходни форми на почвения комплекс и са спомогнали за формирането на типове горски месторастения.

Почви

Особеностите на средиземноморския климат, геоложката основа и характерът на естествената растителност са основните причини за образуване на почвената покривка. Според почвено - географското райониране на България (Нинов, 2002) територията на ТП „ДГС Борино“ попада в Балканско - Средиземноморската почвена подобласт, провинция Западнородопска.

Основните почвени типове са от клас Метаморфни почви (Cambisols) – кафяви горски почви (Dystric - Eutric Cambisols).

Горскорастително райониране

Според горскорастителното райониране на България (Павлов, Димитров 2012), направено на основата на зонално - поясни градиенти на растителността, свързани с климатичното и почвено райониране на страната, територията на ТП „ДГС Борино“ попада в Преходноконтиненталната и Континентално - средиземноморската горскорастителна област, 2 провинции и 2 района. Това са:

- Преходноконтинентална Рилско-Западнородопска планинска горскорастителна провинция: Западнородопски район;
- Континентално-средиземноморска Югозападнобългарска горскорастителна провинция: Пирински район със Славянка и югозападните склонове на Родопите.

Горите разположени в ниските части на стопанството до 1200 m н.в. са представени от чисти букови или смесени с преобладание на бук дървостои, върху среднобогати и среднобогати до богати месторастения, формирани върху кафяви горски почви. Върху хумусно – карбонатните почви се срещат черборови дървостои, а в горната част на зоната - чисти и смесени с преобладание на смърч или ела насаждения.

Горите разположени в диапазона 1200-1900 m н.в. са съставени предимно от бял бор, смърч и ела смесени с бук и порядко трепетлика, като образуват високопродуктивни насаждения. Участието на смърча с увеличаване на надморската височина расте.

Смесените естествени насаждения са с участие на бял и черен бор, смърч, ела, бук на места планински бряст, воден габър, същински явор, ива, обикновена гроздовидна череша, офика, брекиня, мукиня, сребролистна липа, обикновен габър, зимен дъб . Храстовият етаж е съставен от обикновена леска, обикновен глог, обикновен дрян, птиче грозде, слабителна зърника, обикновен люляк, обикновен котонеастер, черна калина, червена калина. Тревните растителни съобщества са представени основно от житни, власатка, лазаркиня, заешки киселец, звездица, ягода, папрат, очеболец, риган, кантарион, червена и черна боровинка.

По откритите терени в зоната на иглолистни гори се среща румелийска жълтуга, храстовидно прозорче, синя (обикновена) храстовидна и пирамидална хвойна, червена хвойна, шипка и др. Особен интерес представляват в растителните съобщества рядко срещани видове като гръцка мукиня и офика борбазии (*Sorbus borbasii* (*S. aucuparia* x *S. torminalis*)) - хибрид между офика и брекиня. По скалните местообитания в района на ЗМ "Борино", ПЗ "Буйновско ждрело" и ЗМ „Триградско ждрело“, се наблюдават единични впечатляващи с хабитуса си екземпляри от ендемичен подвид черен бор 'Палазиана' (*Pinus nigra* spp. *pallasiana*). Наблюдават се ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи храстчета-умереноконтинентални ерикоидни храсталаци с участие на остролистен клин. Крайречните горски местообитания включват черна елша, бяла елша, бяла върба, теснолистна миризлива върба, раката и др. Крайречните горски местообитания основно са разположени в обхвата на граничните земеделски територии.

Управление

От управленска гледна точка, ДГС „Борино“ е териториално поделение на Южноцентралното държавно предприятие, чието централно управление е ситуирано в гр. Смолян. Съгласно Закона за горите (ЗГ), основният предмет на дейност на ДГС включва, но без да се ограничава от:

- изпълнение на горскостопанския план в т.ч. добив на дървесина, възпроизводство на горите и др.;
- изпълнение на поддържащи и/или възстановителни дейности в горските територии, предвидени в плановете за управление на защитени територии;
- организиране и провеждане на мероприятия по защита на горските територии;
- организиране и провеждане на противоерозионни мероприятия;
- поддържане разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях;
- организиране и възлагане на проектирането и строителството в горите и земите в горските територии;
- създаване на нови гори върху земеделски територии;
- опазване на горските територии;
- превенция и мероприятия за защита на горските територии от пожари;
- отглеждане на млади насаждения и култури без материален добив и кастрене;
- маркиране на насаждения и дървета за сеч;
- добив на дървесина, повредена от абиотични и биотични фактори и въздействия
- предоставяне и извършване на обществени услуги.

Макар и поделение на ЮЦДП, ДГС „Борино“ може да сключва от свое име, за своя сметка и на своя отговорност търговски и други договори в рамките на предоставените им правомощия; води свое собствено счетоводство; разполага със свои банкови сметки и печат; води от свое име и за своя сметка съдебни и арбитражни дела; разчита се самостоятелно с общинските бюджети във връзка със заплащане на местни данъци и такси. ДГС е работодател по смисъла на Кодекса на труда.

Приходите на ДГС се формират основно от продажба на дървесина, ловен туризъм, такси за ползване на недървесни горски продукти, такси за извършване на паша в горските територии; предоставяне на услуги; продажба и отдаване под наем на недвижими имоти и движими вещи и др.

Територията на стопанството е разделена на два горскостопански участъка - "Погледецки" и "Изворски". Седалището на ГСУ "Погледецки" е в с. Буйново, а на ГСУ "Изворски" — в с. Борино.

Към 2021 г. ДГС "Борино" осигурява директна заетост на 44 човека (от които сезонни работници са 9) в т.ч. на ръководни длъжности, лесничей, горски надзиратели, помощен персонал и др. Като сезонни работници са ангажирани: 6 човека в разсадниковото производство (от които 5 жени), 2 пътищари и 1 пожаронаблюдател. Общият брой на жените на договори към ДГС е 10.

ВКС 1. РАЗНООБРАЗИЕ ОТ ВИДОВЕ. КОНЦЕНТРАЦИИ НА БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ ВКЛ. ЕНДЕМИЧНИ, РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ И ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ВИДОВЕ, С ГЛОБАЛНО, РЕГИОНАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ

На национално ниво в ръководството за страната са определени следните компоненти:

- Защитени територии и защитени зони
- Застрашени, изчезващи и ендемични видове
- Критични концентрации на видове

ВКС 1.1 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

В България за ГВКС се смятат всички защитени територии и зони, както следва:

1. Горски територии в резервати, поддържани резервати, национални паркове, защитени местности, природни забележителности, обявени по ЗЗТ;
2. Горски територии в природни паркове, попадащи в зони предназначени за опазване на биологичното разнообразие, определени с плановете за управление по реда на ЗЗТ или паркоустройствените проекти по реда на Закона за горите (ЗГ);
3. Горски територии, в природни паркове които нямат устройствени документи;
4. Горски територии попадащи в защитени зони обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) – Натура 2000 зони.

На територията на ТП "ДГС Борино" има обявени шест защитени територии (ЗТ), които отговарят на т. 1 от ВКС 1.1. По смисъла на Закона за защитените територии това са един резерват, три защитени местности (ЗМ) и две природни забележителности (ПЗ). Резерват "Кастраклий" се стопанисва и управлява от РИОСВ Смолян и не е част от териториите, управлявани от ТП "ДГС Борино".

Има обявени три защитени зони, които отговарят на т. 4 от ВКС 1.1. и влизат в границите на ТП "ДГС Борино".

ВКС 1.1 Т. 1 ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ В РЕЗЕРВАТИ, ПОДДЪРЖАНИ РЕЗЕРВАТИ, НАЦИОНАЛНИ ПАРКОВЕ, ЗАЩИТЕНИ МЕСТНОСТИ, ПРИРОДНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ, ОБЯВЕНИ ПО ЗЗТ;

Защитени местности

1. Защитена местност БОРИНО (Код в регистъра: 480)

Площ: 120.1 хектара

Местоположение:

1. Област: Смолян, Община: Борино, Населено място: с. Борино
2. Област: Смолян, Община: Девин, Населено място: с. Грохотно

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ): Смолян

Документи за обявяване: Защитена местност „Борино“, бивша буферна зона на резерват „Кастракли“, обявена със Заповед № 1094/03.12.1986г. на Комитет за опазване на природната среда, прекатегоризирана със Заповед № РД-517/12.07.2007г. на Министерство на околната среда и водите.

Режим на дейности:

1. Забранява се строителството на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа;
2. Забранява се разкриване на кариери, промяна на водния режим и на естествения облик на местността;
3. Забранява се използване на химически средства за растителна защита;
4. Забранява се лагеруване и палене на огън извън определените места;
5. Забранява се ловуване;
6. Забранява се залесяването с неприсъщи за района дървесни видове;
7. Разрешава се извеждане на сечи, предвидени в горите със специално предназначение;
8. Разрешава се провеждане на ловностопански мероприятия;
9. Разрешава се паша на домашни животни /без кози/ в определените с лесоустройствения проект пасищни площи;
10. Разрешава се косене на сено.

2. Защитена местност ТРИГРАДСКОТО ЖДРЕЛО (Код в регистъра: 3)

Площ: 710.57 хектара

Местоположение:

1. **Област:** Смолян, **Община:** Борино, **Населено място:** с. Ягодина
2. **Област:** Смолян, **Община:** Девин, **Населено място:** с. Гьоврен, с. Триград

Попада на територията на РИОСВ **Смолян**

Документи за обявяване: Заповед No.4021 от 06.12.1963 г., бр. 14/1966 на Държавен вестник

Документи за промяна:

1. Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-429 от 18.06.2007 г., бр. 61/2007 на Държавен вестник
2. Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-677 от 08.10.2015 г., бр. 85/2015 на Държавен вестник

Цели на обявяване:

1. Опазване на защитени и ендемични растителни видове, като: *Haberlea rhodopensis* - родопски силивряк, *Arenaria rhodopaea* - родопска пещъчка, *Lathrea rhodopea* - родопска горска майка, *Campanula lanata* - вълнеста камбанка, *S. jordanovii* - йорданова камбанка, *S. velebitica* - велебитова камбанка, *S. orhanidea* - орфанийска камбанка (петковия), *Malcolmia anguilifolia* - ъглолистна малколмия, *Galanthus nivalis* L. - снежно кокиче, *Trachelium rumelicum* - трахелиум, *Saxifraga sempervivum* - вечнозелена каменоломка, *Saxifraga stribryni* - стрибърнева каменоломка;

2. Опазване на защитени и ендемични животински видове, като: *Bufo bufo* - кафява крастава жаба, *Hyla arborea* - жаба дървесница, *Salamandra salamandra* - дъждовник, *Emys orbicularis* - обикновена блатна костенурка, *Coluber jugularis* - голям стрелец, *Elaphe longissima* - смок мишка, *Motacilla cinerea* - планинска стърчиопашка, *M. Alba* - бяла стърчиопашка, *Erythacus rubecula* - червеногръдка, *Phoenicurus ochruros* - планинска червеноопашка, *Parus lugubris* - жалобен синигер, *Troglodytes troglodytes* - орехче, *Cinclus cinclus* - воден кос, *Lutra lutra* - видра, *Rhinolophus hipposideros* - малък подковонос, *Eptesicus serotinus* - полунощен прилеп, *Hypsugo savii* - савиево прилепче, *Rhinolophus ferrumequinum* - голям подковонос, *Miniopterus schreibersii* - дългокрил прилеп, *Myotis capaccinii* - дългопръст нощник, и др.;

3. Опазване на природни местообитания, като: хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и планините до алпийския пояс, тревни съобщества по заливни тераси, смесени гори по долини и склонове, черноборови гори (*Pinus nigra* ssp. *palassiana*), крайречни ивици от върба (*Salix* sp.), забележителни природни образувания: карбонатни сипеи, пещери, водопади, извори на твърди (варовити) води.

Режим на дейности:

1. Забраняват се голи сечи, както и отсичане на отделни стари и хралупести дървета;
2. Забранява се залесяване с неместни за района растителни видове;
3. Забранява се разселване на неместни за района животински видове;
4. Забраняват се промени в хидрологичния режим на р. Чаир дере;
5. Забраняват се корекции на речното корито, с изключение на такива, необходими в случай на бедствени ситуации и с цел опазване и възстановяване местообитания на видове;
6. Забранява се строителство на нови пътища с трайна настилка;
7. Забранява се строителство на сгради и съоръжения, с изключение на посетителски и информационни центрове, екопътеки и съпътстващата ги инфраструктура и сгради и съоръжения, необходими за поддържането на съществуващата пътна мрежа;
8. Забранява се строителство на водноелектрически централи, с изключение на тези, за които има издадено решение по ОВОС за одобряване на инвестиционно предложение или решение, с което е преценено да не се извършва ОВОС, както и съответните разрешителни по Закона за водите, издадени до момента на влизане на настоящата заповед в сила;
9. Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства;
10. Забранява се влизането в пещерите: Кичика, Синьо зелената пещера, Силивряк, Додалица 1, Додалица 2, Додалица 3, Додалица 4, Вълчата пещера, Весова дупка, Ахметъова дупка, Цънкова пещера и Джуханова дупка, с изключение на влизания с научни цели;
11. Забранява се затварянето на входовете на пещерите;
12. Забранява се паленето на огън, освен в определените за това места.



Снимка: Триградско ждрело (автор Hristina Bumbarova, лиценз CC BY-SA 4.0)

3. Защитена местност ПОРЕЧИЕТО НА РЕКА ДЕВИНСКА (Код в регистъра: 187)

Площ: 140.78 хектара

Местоположение:

1. Област: Смолян, Община: Борино, Населено място: с. Борино

2. Област: Смолян, Община: Девин, Населено място: гр. Девин

Попада на територията на РИОСВ **Смолян**

Документи за обявяване: Заповед № РД 618 от 08.07.2002 г., бр. 86/2002 на Държавен вестник

Документи за промяна:

1. Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-695 от 19.09.2007 г., бр. 89/2007 на Държавен вестник;

2. Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-104 от 06.02.2019 г., бр. 23/2019 на Държавен вестник.

Цели на обявяване:

1. Опазване на защитени и ендемични растителни видове, като: *Haberlea rhodopensis* - родопски силивряк, *Seseli rhodoreum* - родопски скален копър, *Galanthus nivalis* L. - снежно кокиче, *Sedum kostovi* - костова тлъстига, *Campanula lanata* - вълнеста камбанка, *Lathrea rhodopea* - родопска горска майка, *Genista rumelica* - румелийска жълтуга;

2. Опазване на защитени и ендемични животински видове, като: *Lutra lutra* - видра, *Rupicapra rupicapra balcanica* - дива коза, *Ursus arctos* - кафява мечка, *Lucanus cervus* - бръмбър рогач;

3. Опазване на природни местообитания от типа заливни гори с участието на *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior*;

Режим на дейности:

1. Забранява се къртене на камъни, копаене на пръст и всякакви дейности, загрозяващи естествения пейзаж;
2. Забранява се ново строителство;
3. Забранява се изменение на руслото на реката или замърсяването и по какъвто и да е начин;
4. Забранява се брането на защитени растения;
5. Забранява се паленето на огън, освен на определените за това места;
6. Забранява се гърменето с експлозиви;
7. Забранява се зарибяването с неместни видове риби;
8. Забранява се извеждане на голи сечи, както и отсичане на отделни стари и хралупести дървета;
9. Забранява се залесяване с неместни за района растителни видове;
10. Забранява се разселване на неместни за района животински видове;
11. Забранява се корекции на речното корито и дейности, водещи до нарушаване на естественото състояние на водното течение, бреговете и прилежащите територии на реката, с изключение на такива, необходими в случай на бедствени ситуации;
12. Забранява се разработването на каменни кариери и варници;
13. Забранява се добив на инертни материали.



Снимка: Поречието на р. Девинска (автор Elzaz, лиценз CC BY-SA 4.0)

Защитените местности попадат в следните отдели и подотдели: 131/ф; 101/5; 101/6; 101/а; 101/ж; 11/а; 11/д; 16/3; 16/б; 16/в; 16/г; 16/д; 16/е; 16/и; 17/б; 17/г; 17/л; 17/м; 14/и; 15/л; 21/1; 21/б; 21/в; 21/г; 22/н; 23/и; 24/н; 411/1; 411/2; 411/3; 411/4; 411/5; 411/а; 411/б; 411/в; 411/г; 411/д; 411/е; 411/и; 411/к; 411/л; 411/м; 411/н; 411/о; 411/п; 411/р; 414/1; 414/и; 415/1; 415/а; 415/б.

Природни забележителности

1. Природна забележителност БУЙНОВСКОТО ЖДРЕЛО (Код в регистъра: 196)

Площ: 759.15 хектара

Местоположение:

Област: Смолян, **Община:** Борино, **Населено място:** с. Буйново, с. Чала, с. Ягодина.

Попада на територията на следните РИОСВ: Смолян

Документи за обявяване: Заповед No.995 от 21.04.1971 г., бр. 41/1971 на Държавен вестник.

Документи за промяна: Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.РД-904 от 11.12.2008 г., бр. 10/2009 на Държавен вестник.

Цели на обявяване: Опазване на ждрело на р. Буйновска. Опазване на защитени растителни и животински видове, от които балканска паламида (*Doronicum austriacum Jack*), зеленоцветен напръстник (*Digitalis viridiflora Lind*), родопска горска майка (*Lathrea rhodopea Dingler*), планинска диланка (*Valeriana Montana L.*), черен кълвач (*Dryocopus martius*), червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), черен синигер (*Parus ater*), голям пъстър кълвач (*Dendrocopus major*), обикновена кръсточовка (*Loxia curvirostra*), европейска блатна костенурка (*Emys orbicularis*), планинска жаба (*Rana temporaria L.*), жаба дървесница (*Hylla arborea*), видра (*Lutra lutra*), планинска диланка (*Valeriana Montana L.*);

Режим на дейности:

1. Забраняват се всякакви действия, с които се уврежда тяхното природно състояние и облик;
2. Забранява се откриването на кариери, къртене, копане и драскане по скалите;
3. Забранява се отбиване на водните течения;
4. Забранява се сечене или чупене на дърветата и храстите, изкореняване или бране на цветя и др.;
5. Забраняват се голите сечи, както и отсичането на отделни стари и хралупести дървета;
6. Забранява се залесяването с неместни за района растителни видове;
7. Забранява се разселването на неместни за района животински видове;
8. Забраняват се корекциите на речното корито и дейностите, които могат да доведат до промени в хидрологичния режим на р. Буйновска, с изключение на необходимите в случай на бедствени ситуации и с цел опазване и възстановяване на местообитания на видове;
9. Забранява се строителството на: нови пътища с трайна настилка; сгради и съоръжения, с изключение на посетителски и информационни центрове, екопътеки и съпътстващата ги инфраструктура, както и съоръжения, необходими за поддържане на съществуващата пътна мрежа; хидроенергийни системи (ВЕЦ и МВЕЦ), с изключение на тези, за които има решение по ОВОС и съответни разрешителни по Закона за водите, издадени до момента на влизане на тази заповед в сила;

10. Забранява се търсенето, проучването и добивът на подземни богатства;

11. Забранява се паленето на огън освен в определените за това места.



Снимка: Буйновското ждрело (автор Камен Ханджиев, лиценз CC BY-SA 4.0)

2. Природна забележителност ДЯВОЛСКИЯ МОСТ И ВОДОПАДА (Код в регистъра: 330)

Площ: 38.83 хектара.

Местоположение: Област: Смолян, Община: Борино, Населено място: с. Борино, с. Чала.

Попада на територията РИОСВ Смолян.

Документи за обявяване: Заповед No.535 от 25.09.1978 г., бр. 86/1978 на Държавен вестник.

Документи за промяна: Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-435 от 10.06.2020 г., бр. 57/2020 на Държавен вестник.

Цели на обявяване: Опазване на скални образувания и водопад.

Режим на дейности:

1. Забранява се късането или изкореняването на растенията.
2. Забранява се пашата на домашни животни.
3. Забранява се безпокоенето на диви животни и вземането на техните малки или яйцата им, както и разрушаване на гнездата и леговищата.
4. Забранява се разкриването на кариери, провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се поврежда или изменя както естествения облик на местността, така и на водния и режим.

5. Забранява се повреждането на скалните образувания и драскането по стените на пещерите.
6. Забранява се безконтролното посещение на пещерите.



Снимка: Дяволският мост

Природните забележителности попадат в следните отдели и подотдели: 103/1; 104/1; 104/γ; 105/1; 105/а; 105/б; 107/1; 107/2; 107/3; 107/4; 107/5; 107/6; 107/7; 107/а; 107/б; 107/в; 107/г; 107/д; 107/е; 107/ж; 107/з; 108/1; 108/2; 108/3; 108/4; 108/а; 108/б; 108/в; 108/г; 108/д; 108/е; 108/ж; 109/1; 109/3; 109/4; 109/5; 109/а; 109/б; 109/и; 109/к; 109/л; 119/1; 119/2; 119/4; 119/а; 119/б; 119/в; 119/д; 119/е; 119/ж; 121/1; 121/а; 121/б; 121/в; 121/г; 121/ж; 121/з; 122/1; 122/2; 122/3; 122/4; 122/8; 122/9; 122/а; 122/б; 122/в; 122/г; 122/н; 122/о; 122/п; 123/1; 123/3; 123/8; 123/з; 123/и; 123/к; 123/л; 123/м; 123/о; 123/о1; 123/п; 123/ф; 123/х; 124/1; 124/6; 124/д; 124/л; 125/1; 125/2; 125/24; 125/25; 125/30; 125/41; 125/б; 125/в; 125/г; 125/д; 125/е; 125/ж; 125/з; 125/и; 84/1; 84/2; 84/4; 84/5; 84/7; 84/9; 84/в; 84/е; 84/з; 84/и; 84/к; 84/л; 84/м; 84/н; 84/о; 84/п; 85/1; 85/2; 85/3; 85/4; 85/5; 85/7; 85/а; 85/б; 85/в; 85/г; 85/д; 85/е; 85/ж; 85/з; 85/и; 85/м; 85/н; 85/о; 86/2; 86/в; 96/1; 96/2; 96/3; 96/ж; 96/з; 96/и; 96/к; 96/л; 96/м; 96/н; 96/о; 96/п; 96/р; 96/с; 96/т; 96/γ; 97/1; 97/в; 97/г; 97/д; 98/в; 98/д; 98/е; 98/ж; 98/з; 99/е; 99/л; 99/о; 99/п.

Таблица 1. Списък на вековни дървета на територията на ТП "ДГС Борино"

Вековни дървета	Заповед за обявяване	Землище / Местност	Възраст	Височина (м)	Обиколка (м)
Черен бор	Заповед № РД-40/22.01.2018 г., ДВ бр. 15/16.02.2018 г.;	Борино/„Тепе баир"	100	34	1,70

ВКС 1.1 Т.4. ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ ПОПАДАЩИ В ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ ОБЯВЕНИ ПО РЕДА НА ЗАКОНА ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ (ЗБР) – НАТУРА 2000 ЗОНИ.

Съгласно наличната информация за Националната екологична мрежа „Натура 2000“ за България, към ВКС 1.1. т.4 за територията на ТП „ДГС Борино“ са идентифицирани три защитени зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие. Едната защитена зона е обявена съгласно Директива 92/43/ЕЕС от 21 май 1992 година за запазването на природните местообитания на дивата флора и фауна (наричана за по-кратко Директива за местообитанията) - 33 Родопи Западни – BG0001030, а другите две съгласно Директива 79/409/ЕЕС от 2 април 1979 година (Директива 2009/147/ЕС от 30 ноември 2009), за опазването на дивите птици (наричана за по-кратко Директива за птиците) - 33 Западни Родопи - BG0002063 и 33 Триград-Мурсалица - BG0002113.

Защитени зони за опазване на местообитанията:

1. Защитена зона Родопи-Западни (Код в регистъра: BG0001030)

Площ: 272851.4 хектара

Местоположение:

- 1. Област:** Благоевград, **Община:** Банско, **Населено място:** с. Гостун, с. Осеново
- 2. Област:** Благоевград, **Община:** Гърмен, **Населено място:** с. Горно Дряново, с. Дебрен, с. Долно Дряново, с. Ковачевица, с. Лещен, с. Марчево, с. Огняново, с. Ореше, с. Осиково, с. Рибново, с. Скребатно
- 3. Област:** Благоевград, **Община:** Сатовча, **Населено място:** с. Ваклиново, с. Долен, с. Жижево, с. Кочан, с. Крибул, с. Осина, с. Плетена, с. Сатовча, с. Туховища
- 4. Област:** Благоевград, **Община:** Хаджидимово, **Населено място:** с. Абланица
- 5. Област:** Пазарджик, **Община:** Батак, **Населено място:** гр. Батак, с. Нова махала, с. Фотиново
- 6. Област:** Пазарджик, **Община:** Брацигово, **Населено място:** с. Жребичко, с. Равногор, с. Розово
- 7. Област:** Пазарджик, **Община:** Велинград, **Населено място:** гр. Велинград, с. Бозьова, с. Грашево, с. Кръстава
- 8. Област:** Пазарджик, **Община:** Пещера, **Населено място:** гр. Пещера
- 9. Област:** Пазарджик, **Община:** Ракитово, **Населено място:** гр. Ракитово, с. Дорково
- 10. Област:** Пазарджик, **Община:** Сърница, **Населено място:** гр. Сърница, с. Медени поляни, с. Побит камък
- 11. Област:** Пловдив, **Община:** Асеновград, **Населено място:** с. Косово
- 12. Област:** Пловдив, **Община:** Кричим, **Населено място:** гр. Кричим
- 13. Област:** Пловдив, **Община:** Родопи, **Населено място:** с. Лилково, с. Ситово, с. Скобелево
- 14. Област:** Смолян, **Община:** Борино, **Населено място:** с. Борино, с. Буйново, с. Кожари, с. Чала, с. Ягодина
- 15. Област:** Смолян, **Община:** Девин, **Населено място:** гр. Девин, с. Беден, с. Брезе, с. Грохотно, с. Гьоврен, с. Кестен, с. Лясково, с. Михалково, с. Осиково, с. Селча, с. Стоманево, с. Триград, с. Чуруково
- 16. Област:** Смолян, **Община:** Доспат, **Населено място:** гр. Доспат, с. Барутин, с. Бръщен, с. Змеица, с. Късак, с. Любча, с. Црънча, с. Чавдар

17. Област: Смолян, **Община:** Рудозем, **Населено място:** гр. Рудозем, с. Равнината

18. Област: Смолян, **Община:** Смолян, **Населено място:** гр. Смолян, с. Арда, с. Бориково, с. Буката, с. Букаците, с. Вълчан, с. Гела, с. Горна Арда, с. Киселчово, с. Кошница, с. Кремене, с. Моголища, с. Мугла, с. Полковник Серафимово, с. Сивино, с. Смилян, с. Стойките, с. Турян, с. Чокманово, с. Широка лъка

19. Област: Смолян, **Община:** Чепеларе, **Населено място:** гр. Чепеларе, с. Забърдо, с. Зорница, с. Малево, с. Орехово, с. Хвойна

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ):

1. Благоевград

2. Пазарджик

3. Пловдив

4. Смолян

Документи за обявяване: Решение No.611 от 16.10.2007 г., бр. 85/2007 на Държавен вестник 2-2-1030-611-2007

Документи за промяна: Промяна в площта - увеличаване с Решение No.811 от 16.11.2010 г., бр. 96/2010 на Държавен вестник

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Досието с данните за зоната е на интернет страницата:

<https://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0001030&siteType=HabitatDirective>

Защитена зона „Родопи-Западни“ обхваща следните отдели и подотдели на територията на ТП „ДГС Борино“:

1/1; 1/2; 1/3; 1/4; 1/5; 1/6; 1/7; 1/8; 1/а; 1/б; 1/в; 1/г; 1/д; 1/е; 1/ж; 1/з; 1/и; 1/к; 1/л; 1/м; 1/н; 1/о; 10/1; 10/а; 10/б; 10/в; 10/г; 10/д; 10/е; 100/1; 100/2; 100/3; 100/а; 100/д; 100/е; 100/ж; 100/з; 100/и; 100/к; 100/л; 100/м; 100/н; 100/о; 100/п; 100/р; 100/с; 101/1; 101/2; 101/3; 101/4; 101/5; 101/6; 101/7; 101/а; 101/б; 101/в; 101/г; 101/ж; 101/и; 103/1; 103/2; 103/а; 103/в; 103/з; 103/и; 103/л; 104/1; 104/2; 104/4; 104/а; 104/г; 104/е; 104/ж; 104/п; 104/р; 104/с; 104/т; 104/у; 105/1; 105/а; 105/б; 105/в; 106/1; 106/10; 106/11; 106/2; 106/4; 106/а; 106/в; 106/г; 106/д; 106/ж; 107/1; 107/2; 107/3; 107/4; 107/5; 107/6; 107/7; 107/а; 107/б; 107/в; 107/г; 107/д; 107/е; 107/ж; 107/з; 108/1; 108/2; 108/3; 108/4; 108/5; 108/а; 108/б; 108/в; 108/г; 108/д; 108/е; 108/ж; 109/1; 109/2; 109/3; 109/4; 109/5; 109/7; 109/а; 109/б; 109/е; 109/ж; 109/и; 109/к; 109/л; 11/а; 11/б; 11/в; 11/г; 11/д; 11/е; 11/ж; 110/1; 110/10; 110/11; 110/12; 110/13; 110/14; 110/2; 110/3; 110/4; 110/5; 110/6; 110/7; 110/8; 110/9; 110/г; 110/ж; 110/з; 110/и1; 110/м; 110/н; 110/о; 110/п; 110/р; 110/с; 110/т; 110/у; 110/ф; 110/х; 110/ц; 110/ч; 111/1; 111/2; 111/3; 111/а; 111/в; 111/г; 111/д; 112/1; 112/10; 112/11; 112/2; 112/3; 112/4; 112/5; 112/6; 112/7; 112/8; 112/9; 112/а; 112/б; 112/в; 112/г; 112/е; 112/ж; 112/з; 112/и; 112/к;

112/л; 112/м; 112/о; 113/1; 113/2; 113/3; 113/4; 113/5; 113/6; 113/а; 113/б; 113/в; 113/г; 113/д; 113/е; 113/ж; 113/з; 113/и; 114/1; 114/2; 114/3; 114/4; 114/а; 114/б; 114/в; 114/г; 114/д; 114/е; 114/ж; 114/з; 115/1; 115/а; 115/б; 115/в; 115/г; 115/д; 115/е; 115/ж; 115/з; 115/и; 115/к; 115/л; 115/м; 115/н; 116/1; 116/2; 116/3; 116/а; 116/б; 116/в; 116/г; 116/д; 116/е; 116/ж; 116/л; 117/1; 117/2; 117/3; 117/4; 117/5; 117/6; 117/а; 117/б; 117/д; 117/з; 117/и; 118/1; 118/а; 118/б; 118/в; 118/г; 118/д; 118/е; 118/ж; 118/з; 118/м; 118/н; 118/о; 118/п; 119/1; 119/2; 119/3; 119/4; 119/а; 119/б; 119/в; 119/г; 119/д; 119/е; 119/ж; 119/з; 120/1; 120/2; 120/а; 120/б; 120/в; 120/г; 120/д; 120/е; 120/ж; 121/1; 121/а; 121/б; 121/в; 121/г; 121/д; 121/е; 121/ж; 121/з; 122/1; 122/2; 122/3; 122/4; 122/8; 122/9; 122/а; 122/б; 122/в; 122/г; 122/н; 122/о; 122/п; 123/1; 123/3; 123/8; 123/з; 123/и; 123/к; 123/л; 123/м; 123/о; 123/о1; 123/п; 123/ф; 123/х; 124/1; 124/2; 124/3; 124/6; 124/в; 124/г; 124/д; 124/е; 124/ж; 124/и; 124/л; 125/1; 125/18; 125/19; 125/2; 125/21; 125/22; 125/23; 125/24; 125/25; 125/3; 125/30; 125/32; 125/4; 125/41; 125/5; 125/6; 125/7; 125/8; 125/6; 125/в; 125/г; 125/д; 125/е; 125/ж; 125/з; 125/и; 125/т; 125/у; 125/ф; 125/ч; 126/1; 126/2; 126/а; 126/б; 126/г; 126/д; 127/1; 127/2; 127/3; 127/б; 127/в; 127/г; 127/д; 127/е; 127/ж; 127/з; 127/л; 127/м; 127/н; 127/о; 127/п; 127/р; 128/1; 128/2; 128/3; 128/4; 128/5; 128/6; 128/е; 128/ж; 128/з; 128/и; 128/к; 128/л; 128/м; 128/н; 129/1; 129/2; 129/3; 129/4; 129/5; 129/6; 129/7; 129/а; 129/б1; 129/е; 129/ж; 129/ж1; 129/з1; 129/м; 129/н; 129/п; 129/х; 129/ц; 129/ч; 129/ш; 129/щ; 129/ю; 129/я; 13/1; 13/2; 13/3; 13/4; 13/5; 13/6; 13/а; 13/б; 13/в; 13/д; 13/е; 13/ж; 13/з; 13/и; 13/к; 13/л; 130/1; 130/2; 130/3; 130/4; 130/а; 130/б; 130/в; 130/г; 130/д; 130/е; 130/ж; 130/з; 130/ф; 130/ю; 131/1; 131/2; 131/а; 131/б; 131/в; 131/г; 131/д; 131/з; 131/л; 131/м; 131/н; 131/о; 131/ф; 132/1; 132/3; 132/4; 132/5; 132/е; 132/и; 132/о; 132/п; 132/р; 132/с; 132/т; 132/у; 132/ф; 132/ц; 132/ш; 132/ю; 132/я; 133/1; 133/10; 133/11; 133/12; 133/13; 133/2; 133/3; 133/4; 133/5; 133/6; 133/7; 133/а; 133/б; 133/ж; 133/ж1; 133/з; 133/и; 133/к; 133/л; 133/л1; 133/м; 133/о1; 133/п; 133/с; 133/с1; 133/т; 133/т1; 133/у1; 133/х; 134/1; 134/а; 134/б; 134/г; 134/д; 134/к; 134/л; 134/м; 134/у; 135/1; 135/2; 135/а; 135/б; 135/в; 135/з; 135/н; 136/1; 136/2; 136/3; 136/а; 136/б1; 136/ж; 136/и; 136/и1; 136/л; 136/н; 136/с; 136/т; 136/у; 136/ш; 137/1; 137/2; 137/3; 137/а; 137/о; 137/р1; 137/х; 137/ш1; 137/ю; 137/ю1; 137/я1; 138/1; 138/2; 138/3; 138/4; 138/а; 138/б; 139/1; 139/4; 139/5; 139/6; 139/7; 139/8; 139/а; 139/б; 139/б1; 139/в; 139/г; 139/д; 139/ж; 139/з; 139/л; 139/о; 139/п; 139/т; 139/ф; 139/х; 139/щ; 14/1; 14/б; 14/в; 14/г; 14/д; 14/е; 14/ж; 142/ф; 142/х; 142/ч1; 142/ш1; 142/щ1; 142/ю1; 142/я; 142/я1; 143/1; 143/2; 143/3; 143/4; 143/5; 143/а; 143/а1; 143/б1; 143/в; 143/г; 143/д; 143/е; 143/ж; 143/и1; 143/н1; 143/п1; 143/р1; 143/т; 143/х; 143/ц; 143/ч; 143/ш; 143/я; 144/1; 144/2; 144/б; 144/в; 144/д; 144/ж; 144/и1; 144/л; 144/у; 145/1; 145/2; 145/3; 145/4; 145/5; 145/6; 145/а; 145/а1; 145/б; 145/б1; 145/в; 145/г; 145/г1; 145/ж; 145/и; 145/л; 145/н; 145/ц; 145/ч; 145/ш; 145/ю; 146/1; 146/2; 146/3; 146/4; 146/5; 146/8; 146/6; 146/в; 146/г; 146/н; 146/о; 147/1; 147/2; 147/3; 147/5; 147/а1; 147/б1; 147/е1; 147/к1; 147/м; 147/р; 147/р1; 147/у; 147/ф; 148/1; 148/10; 148/11; 148/2; 148/3; 148/4; 148/5; 148/6; 148/7; 148/8; 148/9; 148/ж; 148/з; 148/и; 148/и1; 148/к; 148/л1; 148/н1; 148/о; 148/п; 148/п2; 148/р; 148/с; 148/х1; 148/ц1; 148/ш; 152/с; 152/у1; 152/ф1; 152/ц; 152/ц1; 153/1; 153/4; 153/а; 153/б; 153/в; 153/е; 153/ж; 153/з; 153/и; 153/к; 153/л; 153/м; 153/н; 153/с; 153/т; 153/у; 154/1; 154/2; 154/3; 154/4; 154/а; 154/б; 154/в; 154/г; 154/д; 154/е; 154/з; 154/к; 155/1; 155/2; 155/3; 155/4; 155/5; 155/6; 155/7; 155/а; 155/б; 155/в; 155/г; 155/д; 155/ж; 155/и; 155/м; 155/т; 155/ф; 155/х; 156/1; 156/10; 156/11; 156/12; 156/16; 156/2; 156/3; 156/4; 156/5; 156/6; 156/7; 156/8; 156/9; 156/а; 156/а1; 156/б; 156/б1; 156/д1; 156/е1; 156/о; 156/р; 156/т; 156/у; 159/х; 16/1; 16/2; 16/3; 16/а; 16/б; 16/в; 16/г; 16/д; 16/е; 16/ж; 16/з; 16/и; 16/к; 16/л; 16/м; 16/н; 160/1; 160/2; 160/3; 160/а2; 160/б1; 160/б2; 160/з2; 160/м1; 160/р1; 160/с1; 160/щ1; 160/я1; 161/1; 161/2; 161/3; 161/4; 161/5; 161/6; 161/а; 161/б; 161/в; 161/г; 161/д; 161/е; 161/ж; 161/и; 161/к; 161/л; 162/1; 162/2; 162/3; 162/4; 162/5; 162/6; 162/7; 162/8; 162/9; 162/а; 162/г; 162/е; 162/з; 162/с; 162/т; 163/1; 163/2; 163/3; 163/4; 163/5; 163/6; 163/7; 163/а; 163/в; 163/г; 163/д; 163/е; 163/ж; 164/1; 164/10; 164/2; 164/3; 164/4; 164/5; 164/6; 164/7; 164/9; 164/а; 164/и; 164/ф; 164/х; 165/1; 165/2; 165/д; 165/е; 165/н; 165/о; 165/р; 166/1; 166/2; 166/3; 166/4; 166/г; 166/г1; 166/д1; 166/ж1; 166/з; 167/1; 167/2; 167/3; 167/4; 167/5; 167/6; 167/7; 167/8; 167/а; 167/б1; 167/е; 167/ж; 167/з; 167/м1; 167/о; 167/у; 168/1; 168/2; 168/3; 168/4; 168/а; 168/б; 168/в; 168/г; 168/д; 168/е; 168/ж; 168/з; 168/м; 168/н; 168/р; 168/ф; 168/ц; 168/ч; 168/щ; 168/ю; 169/1; 169/2; 169/3; 169/4; 169/5; 169/6; 169/7; 169/п; 169/с; 169/т; 169/у; 169/ф; 169/х; 169/ч; 169/ш; 17/1; 17/2; 17/3; 17/4; 17/5; 17/6; 17/7; 17/8; 17/9; 17/а; 17/г; 17/д; 17/и; 17/л; 17/м; 17/о; 17/с; 17/х; 170/1; 170/2; 170/3; 170/4; 170/5; 170/6; 170/7; 170/а; 170/б; 170/в; 170/г; 170/д; 170/е; 170/ж; 170/з; 14/з; 14/и; 140/а; 140/б; 140/в; 140/г; 140/д; 140/е; 140/ж; 141/1; 141/2; 141/3; 141/а; 141/к; 141/н; 141/о; 141/п; 141/р; 142/1; 142/2; 142/3; 142/4; 142/5; 142/а2; 142/б; 142/в; 142/в1; 142/г; 142/е1; 142/е2; 142/ж; 142/з; 142/з1; 142/и; 142/к; 142/о1; 142/т; 148/щ; 149/1; 149/2; 149/а; 149/а1; 149/д;

149/е; 149/ж; 149/з; 149/и; 149/к; 149/л; 149/н; 149/о; 149/п; 149/у; 149/ф; 149/ш; 149/я; 15/1; 15/2; 15/3; 15/4; 15/5;
 15/а; 15/б; 15/в; 15/г; 15/д; 15/е; 15/ж; 15/з; 15/и; 15/к; 15/л; 15/м; 15/о; 15/п; 15/р; 15/с; 15/д; 15/е; 15/ж; 15/з; 15/и; 15/к; 15/л;
 150/1; 150/2; 150/а; 150/а1; 150/б; 150/в; 150/г; 150/д; 150/е; 150/з; 150/и; 150/к; 150/л; 150/н; 150/с; 150/щ; 150/ю; 150/я; 151/а; 151/в; 151/г; 151/ж; 151/к; 151/л;
 151/м; 151/н; 151/о; 151/п; 152/1; 152/2; 152/3; 152/4; 152/5; 152/а; 152/в1; 152/д; 152/з; 152/л1; 152/м; 156/ф; 156/ц;
 157/1; 157/2; 157/а; 157/б; 157/в; 157/д; 157/ж; 157/з; 157/и; 157/к; 158/1; 158/2; 158/а; 158/а1; 158/г; 158/е; 158/ж1;
 158/л; 158/т; 159/1; 159/2; 159/3; 159/4; 159/5; 159/6; 159/7; 159/8; 159/9; 159/а; 159/и; 159/н; 159/о; 159/р; 159/у;
 159/ф; 253/з; 254/1; 254/2; 254/3; 254/4; 254/5; 254/а; 254/б; 254/в; 254/г; 254/д; 254/е; 254/ж; 254/з; 254/и; 254/к;
 254/л; 254/м; 254/н; 255/1; 255/а; 255/б; 255/в; 255/г; 255/д; 255/е; 255/ж; 255/з; 255/и; 255/к; 256/1; 256/2; 256/а;
 256/б; 256/в; 256/г; 256/д; 170/и; 170/к; 170/л; 170/м; 171/1; 171/2; 171/3; 171/в; 171/г; 171/д; 171/ж; 171/з; 171/и;
 171/к; 171/м; 171/о; 171/п; 171/р; 172/2; 172/3; 172/4; 172/5; 172/8; 172/а; 172/б; 172/в; 172/г; 172/д; 172/е; 172/ж;
 172/с; 172/т; 172/у; 172/ф; 172/ц; 172/щ; 172/я; 173/1; 173/10; 173/13; 173/14; 173/15; 173/17; 173/19; 173/2; 173/20;
 173/3; 173/4; 173/5; 173/6; 173/7; 173/8; 173/9; 173/а; 173/в; 173/г; 173/ж; 173/и; 173/л; 173/у; 173/ц; 173/ч; 173/ш;
 173/щ; 174/1; 174/2; 174/3; 174/4; 174/7; 174/а; 174/б; 174/в; 174/д; 174/з; 174/п; 174/р; 174/ф; 18/1; 18/2; 18/3; 18/4;
 18/5; 18/6; 18/7; 18/а; 18/г; 18/д; 18/е; 18/ж; 18/з; 18/м; 18/н; 18/о; 18/п; 18/р; 18/с; 18/т; 18/ц; 18/ч; 180/1; 180/2;
 180/3; 180/4; 180/5; 180/а; 180/б; 180/в; 180/г; 180/д; 180/е; 180/ж; 180/з; 180/и; 180/к; 180/л; 180/м; 180/н; 181/1;
 181/2; 181/3; 181/4; 181/5; 181/а; 181/б; 181/в; 181/д; 181/е; 181/ж; 181/з; 181/и; 181/к; 19/1; 19/2; 19/3; 19/4; 19/5;
 19/а; 19/б; 19/г; 19/д; 19/е; 19/ж; 19/з; 19/и; 19/л; 19/р; 19/т; 19/у; 19/ф; 19/ц; 190/1; 190/2; 190/3; 190/4; 190/5; 190/6;
 190/7; 190/а; 190/б; 190/в; 190/г; 190/д; 190/е; 190/ж; 190/з; 190/и; 190/к; 190/л; 190/м; 190/н; 190/р; 190/т; 190/у;
 193/в; 194/1; 194/2; 194/а; 194/б; 194/г; 194/д; 194/е; 194/к; 194/м; 194/н; 195/1; 195/2; 195/3; 195/4; 195/5; 195/6;
 195/а; 195/б; 195/в; 195/г; 195/д; 195/ж; 195/к; 195/л; 195/р; 195/у; 196/1; 196/2; 196/3; 196/4; 196/6; 196/в; 196/г;
 196/д; 196/е; 196/е1; 196/ж; 196/з; 196/к; 196/л1; 196/т; 196/ю; 197/1; 197/2; 197/3; 197/4; 197/5; 197/6; 197/а; 197/м;
 197/н; 197/у; 197/ф; 197/ч; 198/1; 198/2; 198/3; 198/4; 198/б1; 198/в1; 198/д1; 198/о; 198/т; 198/ч; 199/1; 199/а1;
 199/д1; 199/к; 199/л; 199/т; 199/ф; 2/1; 2/2; 2/3; 2/4; 2/5; 2/6; 2/7; 2/8; 2/9; 2/а; 2/в; 2/д; 2/е; 2/и; 2/к; 2/л; 2/м; 2/н;
 2/о; 2/п; 2/с; 2/щ; 20/1; 20/2; 20/4; 20/а; 20/г; 20/д; 20/е; 20/з; 20/и; 20/к; 200/1; 200/2; 200/3; 200/4; 200/5; 200/6;
 200/д; 200/е; 200/и; 200/л; 200/о; 202/1; 202/2; 202/3; 202/к; 202/л; 202/м; 202/н; 202/о; 203/1; 203/10; 203/11; 203/2;
 203/3; 203/4; 203/5; 203/6; 203/7; 203/8; 203/9; 203/а; 203/в; 203/г; 203/е; 203/ж; 203/з; 203/и; 203/м; 204/1; 204/2;
 204/3; 204/4; 204/5; 204/6; 204/б; 204/в; 204/г; 204/д; 204/е; 204/ж; 204/з; 204/и; 204/к; 204/м; 205/1; 205/2; 205/3;
 205/4; 205/5; 205/а; 205/б; 205/в; 205/г; 205/м; 205/н; 205/о; 205/п; 205/т; 205/х; 205/ц; 206/1; 206/б1; 206/в; 206/в1;
 206/д; 206/е; 206/ж1; 206/п; 206/х; 206/ц; 206/ч; 206/я; 207/а; 207/б; 207/и; 207/и1; 207/к; 207/м1; 207/р1; 207/у1;
 207/ц; 207/ю; 208/1; 208/2; 208/3; 208/4; 208/а; 208/г; 208/г1; 208/д2; 208/е; 208/е2; 208/ж; 208/и1; 208/м; 208/о1;
 208/р2; 208/т; 208/ф; 208/х; 208/ц; 209/1; 209/а; 209/д; 21/1; 21/2; 21/3; 21/4; 21/5; 21/а; 21/б; 21/в; 21/г; 21/д; 21/е;
 21/ж; 21/з; 21/и; 21/м; 21/н; 21/о; 21/п; 210/а; 210/б; 210/в; 210/г; 210/ж; 211/1; 211/3; 211/4; 211/5; 211/6; 211/7;
 211/8; 211/9; 211/к; 211/л; 211/н; 211/п; 211/р; 212/1; 212/12; 212/2; 212/3; 212/4; 212/5; 212/6; 212/7; 212/9; 212/б;
 212/б1; 212/в; 212/г; 212/д1; 212/ж1; 212/з1; 212/и1; 212/к1; 212/м1; 212/щ; 212/я; 213/1; 213/2; 213/3; 213/4; 213/5;
 213/а; 213/б; 213/в; 213/н; 213/с; 213/ч; 214/1; 214/10; 214/2; 214/3; 214/4; 214/5; 214/6; 214/7; 214/8; 214/9; 214/а;
 214/б; 214/з; 214/и; 214/к; 214/л; 214/м; 214/н; 214/о; 214/п; 214/р; 214/с; 215/1; 215/10; 215/11; 215/12; 215/13;
 215/14; 215/15; 215/16; 215/17; 215/18; 215/2; 215/3; 215/4; 215/5; 215/6; 215/7; 215/8; 215/а; 215/г; 215/д; 215/е;
 215/ж; 215/и; 215/к; 215/л; 215/п; 216/1; 216/2; 216/а; 216/г; 216/м; 216/н; 217/1; 217/2; 217/а; 217/б; 217/в; 217/г;
 217/д; 217/е; 217/ж; 217/з; 217/и; 218/1; 218/2; 218/3; 218/4; 218/5; 218/6; 218/б; 218/в; 218/ж; 218/з; 218/и; 218/к;
 218/л; 218/м; 218/н; 218/о; 219/1; 219/2; 219/3; 219/4; 219/5; 219/6; 219/7; 219/8; 219/9; 219/а; 219/в; 219/г; 219/д;
 219/е; 219/ж; 219/з; 219/и; 219/к; 219/л; 22/1; 22/2; 22/3; 22/4; 22/а; 22/б; 22/в; 22/е; 22/ж; 22/к; 22/л; 22/м; 22/н;
 22/о; 22/п; 22/р; 22/с; 220/10; 220/13; 220/14; 220/18; 220/4; 220/5; 220/6; 220/7; 220/8; 220/б; 220/г1; 220/д; 220/е2;
 220/ж; 220/з1; 220/к1; 220/л1; 220/м; 220/о; 220/п1; 220/т; 220/т1; 220/х; 220/х1; 23/1; 23/2; 23/а; 23/б; 23/в; 23/г;
 23/д; 23/е; 23/ж; 23/з; 23/и; 24/1; 24/2; 24/3; 24/4; 24/5; 24/а; 24/б; 24/в; 24/г; 24/д; 24/е; 24/ж; 24/з; 24/и; 24/к; 24/л;
 24/м; 24/н; 24/о; 24/п; 25/1; 25/2; 25/3; 25/а; 25/б; 25/в; 25/г; 25/д; 25/е; 25/ж; 25/з; 25/и; 25/к; 252/1; 252/2; 252/4;
 252/6; 252/8; 252/а; 252/б; 252/в; 252/г; 252/д; 252/е; 252/ж; 252/з; 252/и; 252/к; 252/л; 252/м; 252/н; 252/о; 252/п;
 253/1; 253/2; 253/3; 253/а; 253/б; 253/в; 253/г; 253/д; 253/е; 253/ж; 256/е; 256/ж; 256/з; 257/1; 257/2; 257/3; 257/4;
 257/а; 257/б; 257/в; 257/г; 257/д; 26/1; 26/2; 26/3; 26/а; 26/б; 26/в; 26/г; 26/д; 26/е; 26/ж; 26/з; 26/и; 26/н; 26/о; 26/п;

26/с; 26/т; 268/1; 268/2; 268/3; 268/а; 268/б; 268/в; 268/г; 268/д; 268/е; 268/з; 268/и; 269/1; 269/2; 269/3; 269/4; 269/5; 269/6; 269/а; 269/б; 269/в; 269/г; 269/д; 269/е; 269/ж; 269/з; 269/и; 269/к; 269/л; 269/м; 27/1; 27/2; 27/а; 27/б; 27/в; 27/г; 27/д; 27/ж; 27/з; 27/и; 27/к; 27/л; 27/м; 27/н; 27/о; 27/п; 27/р; 270/1; 270/2; 270/3; 270/а; 270/б; 270/в; 270/г; 270/д; 270/е; 270/ж; 270/и; 270/к; 270/л; 270/м; 270/н; 270/о; 270/п; 270/р; 270/с; 28/1; 28/2; 28/3; 28/б; 28/в; 28/ж; 28/к; 28/л; 28/м; 28/н; 29/1; 29/2; 29/3; 29/4; 29/а; 29/б; 29/в; 29/г; 29/д; 29/е; 29/ж; 29/з; 29/и; 29/к; 3/1; 3/10; 3/2; 3/3; 3/4; 3/5; 3/6; 3/7; 3/8; 3/9; 3/а; 3/б; 3/в; 3/г; 3/д; 3/е; 3/ж; 3/з; 3/и; 3/к; 3/л; 3/м; 3/н; 3/о; 3/п; 3/т; 3/у; 3/ф; 3/х; 30/1; 30/2; 30/3; 30/4; 30/5; 30/а; 30/б; 30/в; 30/д; 31/1; 31/10; 31/11; 31/2; 31/4; 31/5; 31/6; 31/7; 31/8; 31/9; 31/а; 31/в; 31/г; 31/д; 31/е; 31/ж; 31/з; 31/и; 31/к; 31/р; 32/1; 32/2; 32/3; 32/а; 32/б; 32/в; 32/г; 32/д; 32/ж; 32/з; 32/и; 32/к; 32/л; 32/м; 32/о; 33/1; 33/2; 33/3; 33/4; 33/а; 33/б; 33/в; 33/д; 33/е; 33/ж; 34/1; 34/2; 34/а; 34/в; 34/г; 34/д; 35/1; 35/2; 35/3; 35/4; 35/5; 35/6; 35/а; 35/в; 35/г; 35/д; 35/е; 35/ж; 35/з; 35/л; 36/1; 36/2; 36/3; 36/4; 36/5; 36/а; 36/б; 36/в; 36/г; 36/д; 36/е; 36/ж; 36/з; 36/и; 36/к; 36/л; 36/м; 36/н; 36/о; 37/1; 37/10; 37/11; 37/12; 37/2; 37/3; 37/4; 37/6; 37/7; 37/9; 37/а; 37/б; 37/в; 37/г; 37/д; 37/е; 37/ж; 37/з; 37/и; 37/к; 37/л; 37/м; 37/н; 38/1; 38/2; 38/3; 38/4; 38/а; 38/б; 38/в; 38/г; 38/д; 38/е; 38/и; 38/к; 38/л; 38/н; 38/о; 38/п; 38/р; 39/1; 39/2; 39/а; 39/б; 39/в; 39/г; 39/д; 39/м; 4/1; 4/10; 4/11; 4/2; 4/3; 4/4; 4/5; 4/6; 4/7; 4/8; 4/9; 4/а; 4/б; 4/в; 4/г; 4/д; 4/е; 4/ж; 4/з; 4/и; 40/1; 40/11; 40/2; 40/4; 40/6; 40/7; 40/9; 40/а; 40/б1; 40/в; 40/г; 40/д; 40/е; 40/и; 40/ш; 40/щ; 40/ю; 405/1; 405/2; 405/3; 405/4; 405/5; 405/6; 405/8; 405/а; 405/д; 405/е; 405/ж; 406/1; 406/2; 406/а; 406/б; 406/в; 406/г; 406/д; 406/е; 406/ж; 406/з; 406/и; 406/к; 406/л; 406/м; 406/н; 407/1; 407/2; 407/3; 407/а; 407/б; 407/в; 407/г; 407/д; 407/е; 407/ж; 407/з; 407/и; 407/к; 408/1; 408/2; 408/3; 408/а; 408/б; 408/в; 408/г; 408/д; 408/е; 408/ж; 408/з; 408/и; 408/к; 408/м; 41/2; 41/5; 41/а; 41/г1; 41/е; 41/л; 41/м; 41/р; 411/1; 411/2; 411/3; 411/4; 411/5; 411/а; 411/б; 411/в; 411/г; 411/д; 411/е; 411/ж; 411/з; 411/и; 411/к; 411/л; 411/м; 411/н; 411/о; 411/п; 411/р; 412/1; 412/2; 412/3; 412/а; 412/б; 412/в; 412/г; 413/1; 413/2; 413/3; 413/4; 413/5; 413/6; 413/7; 413/а; 413/е; 413/ж; 413/з; 413/и; 413/к; 413/л; 414/1; 414/2; 414/3; 414/4; 414/5; 414/6; 414/7; 414/а; 414/б; 414/в; 414/г; 414/д; 414/е; 414/ж; 414/з; 414/и; 415/1; 415/2; 415/3; 415/4; 415/5; 415/6; 415/а; 415/б; 415/в; 415/г; 415/д; 415/е; 415/ж; 415/з; 415/и; 42/1; 42/3; 42/5; 42/6; 42/а1; 42/б1; 42/в; 42/е1; 42/м; 42/н; 42/п; 42/с; 42/у; 42/ф; 42/ф1; 42/х; 42/ц; 42/ч1; 42/ш1; 42/щ1; 43/1; 43/2; 43/3; 43/5; 43/6; 43/7; 43/а; 43/б; 43/в; 43/д; 43/е; 43/ж; 43/з; 43/к; 43/н; 43/о; 44/1; 44/2; 44/3; 44/4; 44/а; 44/б; 44/в; 44/г; 44/д; 44/е; 44/ж; 44/з; 44/и; 44/к; 45/1; 45/2; 45/3; 45/4; 45/а; 45/б; 45/в; 45/г; 45/д; 45/е; 45/ж; 45/з; 46/1; 46/2; 46/3; 46/4; 46/5; 46/6; 46/7; 46/а; 46/б; 46/г; 46/е; 46/ж; 46/з; 46/и; 46/к; 46/л; 47/1; 47/10; 47/11; 47/12; 47/13; 47/14; 47/2; 47/3; 47/4; 47/5; 47/6; 47/7; 47/8; 47/9; 47/а; 47/б; 47/г1; 47/д; 47/з; 47/ф; 47/х; 47/ш; 47/щ; 48/1; 48/10; 48/2; 48/3; 48/4; 48/5; 48/6; 48/7; 48/8; 48/9; 48/а1; 48/б; 48/г1; 48/д1; 48/ж; 48/з; 48/и; 48/к; 48/л; 48/м; 48/н; 48/о; 48/п; 48/р; 48/с; 48/у; 48/ф; 48/х; 48/ц; 48/ч; 48/ю; 49/1; 49/2; 49/3; 49/4; 49/5; 49/6; 49/7; 49/а; 49/б; 49/в; 49/г; 49/д; 49/е; 49/ж; 49/з; 49/и; 49/к; 49/м; 49/п; 5/1; 5/10; 5/11; 5/12; 5/13; 5/2; 5/3; 5/4; 5/5; 5/6; 5/7; 5/8; 5/9; 5/а; 5/б; 5/в; 5/г; 5/д; 5/е; 5/ж; 5/з; 5/и; 5/к; 5/л; 5/м; 5/н; 5/о; 5/п; 5/р; 50/1; 50/2; 50/3; 50/а; 50/б; 50/б1; 50/д1; 50/е2; 50/ж; 50/ж1; 50/з; 50/л; 50/о; 50/п2; 50/р; 50/р1; 50/с; 50/ф; 50/ц; 50/ч; 50/ш; 50/щ; 50/ю; 51/1; 51/2; 51/3; 51/4; 51/5; 51/6; 51/7; 51/8; 51/9; 51/а; 51/в; 51/ж; 51/и; 51/к; 51/л; 51/л1; 51/м; 51/п; 51/р; 51/с; 51/у; 51/х; 52/1; 52/2; 52/3; 52/5; 52/6; 52/7; 52/а; 52/б; 52/в; 52/г; 52/д; 52/е; 52/ж; 52/з; 52/к; 52/м; 52/о; 52/п; 52/р; 52/с; 52/т; 52/у; 52/ф; 52/х; 52/ю; 59/1; 59/2; 59/3; 59/а; 59/б; 59/в; 59/г; 6/1; 6/2; 6/4; 6/5; 6/6; 6/а; 6/б; 6/в; 6/г; 6/д; 6/е; 6/ж; 6/з; 6/и; 6/к; 6/л; 6/м; 6/н; 6/о; 61/н; 61/п; 62/1; 62/е; 62/ж; 62/з; 62/к; 62/м; 62/н; 62/о; 62/п; 62/р; 62/т; 63/1; 63/10; 63/2; 63/3; 63/4; 63/5; 63/6; 63/8; 63/б1; 63/в1; 63/г1; 63/д; 63/д1; 63/е1; 63/к; 63/о1; 63/щ; 63/ю; 63/я; 64/1; 64/2; 64/3; 64/4; 64/5; 64/6; 64/7; 64/б; 64/г; 64/е; 65/1; 65/2; 65/3; 65/в; 65/ж; 65/к; 65/о; 65/с; 66/1; 66/г; 66/з; 66/к; 67/1; 67/з; 67/и; 67/к; 67/л; 67/м; 67/п; 67/р; 67/с; 67/т; 67/ф; 67/ц; 67/ч; 67/ш; 68/1; 68/2; 68/а; 68/в; 68/г; 68/д; 68/е; 68/ж; 68/и; 68/к; 69/1; 69/2; 69/б1; 69/в1; 69/л; 69/м; 69/о; 69/п; 69/р; 69/с; 69/ч; 69/ш; 69/щ; 7/1; 7/10; 7/11; 7/12; 7/13; 7/14; 7/15; 7/2; 7/3; 7/4; 7/5; 7/6; 7/7; 7/8; 7/9; 7/б; 7/в; 7/г; 7/д; 7/е; 7/ж; 7/и; 7/к; 7/л; 70/1; 70/2; 70/3; 70/б; 70/г; 70/д; 70/е; 70/ж; 70/з; 70/и; 70/л; 72/1; 72/2; 72/а; 72/г; 72/д; 74/1; 74/2; 74/3; 74/4; 74/а; 74/б; 74/в; 74/г; 74/д; 74/е; 74/ж; 74/и; 74/к; 74/л; 75/1; 75/2; 75/в; 75/г; 75/д; 75/е; 75/ж; 75/з; 75/и; 75/к; 76/1; 76/2; 76/а; 76/б; 76/в; 76/г; 76/д; 76/е; 76/ж; 77/1; 77/а; 77/б; 77/в; 77/г; 77/д; 77/е; 78/1; 78/2; 78/а; 78/б; 78/в; 78/г; 78/д; 78/е; 78/ж; 79/1; 79/3; 79/4; 79/5; 79/6; 79/7; 79/а; 79/б; 79/в; 79/г; 79/д; 79/е; 79/з; 8/1; 8/10; 8/11; 8/12; 8/2; 8/3; 8/4; 8/5; 8/6; 8/7; 8/8; 8/9; 8/а; 8/б; 8/в; 8/г; 8/д; 8/е; 8/ж; 8/з; 8/и; 8/к; 8/л; 8/м; 8/н; 8/о; 8/п; 8/т; 8/у; 8/х; 8/ч; 8/ш; 8/щ; 8/ю; 8/я; 80/1; 80/а; 80/б; 80/в; 80/г; 80/д; 81/1; 81/8; 81/а; 81/ф; 81/х; 81/ц; 81/ч; 81/ш; 82/1; 82/2; 82/а; 82/б; 82/в; 82/г; 82/д; 82/о; 82/п; 82/р; 82/с; 82/т; 82/у; 83/ж; 84/1; 84/2; 84/3; 84/4; 84/5; 84/7; 84/8; 84/9; 84/в; 84/е; 84/з; 84/и; 84/к; 84/л; 84/м; 84/н; 84/о;

84/п; 84/с; 84/т; 85/1; 85/2; 85/3; 85/4; 85/5; 85/7; 85/а; 85/б; 85/в; 85/г; 85/д; 85/е; 85/ж; 85/з; 85/и; 85/м; 85/н; 85/о; 85/п; 85/р; 86/1; 86/2; 86/а; 86/б; 86/в; 86/г; 86/д; 87/1; 87/а; 87/б; 87/в; 87/г; 88/1; 88/2; 88/3; 88/4; 88/5; 88/6; 88/7; 88/8; 88/г; 88/д; 88/и; 88/м; 88/н; 88/о; 88/п; 88/р; 88/с; 88/т; 88/у; 88/ф; 88/щ; 89/5; 89/6; 89/7; 89/8; 89/в; 89/д; 89/з; 89/и; 89/к; 89/л; 89/м; 89/н; 89/п; 89/х; 89/ч; 89/я; 9/1; 9/2; 9/а; 9/б; 9/в; 9/г; 9/д; 9/е; 9/ж; 9/л; 9/м; 90/1; 90/2; 90/3; 90/4; 90/а; 90/б; 90/в; 90/з; 90/и; 90/к; 90/о; 90/п; 90/р; 90/с; 90/у; 91/1; 91/3; 91/4; 91/5; 91/6; 91/а; 91/б; 91/в; 91/д; 91/л; 91/м; 91/п; 91/р; 91/т; 91/у; 91/ф; 92/1; 92/2; 92/3; 92/5; 92/6; 92/7; 92/а; 92/б; 92/в; 92/г; 92/д; 92/е; 92/ж; 92/к; 92/м; 92/о; 92/п; 92/р; 92/т; 92/ф; 92/х; 92/ц; 92/ч; 92/щ; 93/1; 93/2; 93/3; 93/а1; 93/в1; 93/г; 93/д; 93/е1; 93/ж; 93/з; 93/и; 93/к; 93/л; 93/п; 93/р; 93/с; 93/у; 93/х; 94/в; 94/г; 94/д; 94/ж; 95/1; 95/10; 95/2; 95/3; 95/4; 95/5; 95/6; 95/а; 95/б; 95/в; 95/г; 95/д; 95/е; 95/ж; 95/з; 95/и; 95/л; 96/1; 96/2; 96/3; 96/а; 96/б; 96/б1; 96/г; 96/д; 96/ж; 96/з; 96/и; 96/к; 96/л; 96/м; 96/н; 96/о; 96/п; 96/р; 96/с; 96/т; 96/у; 96/ц; 96/щ; 97/1; 97/а; 97/б; 97/в; 97/г; 97/д; 98/а; 98/б; 98/в; 98/г; 98/д; 98/е; 98/ж; 98/з; 98/и; 98/к; 99/1; 99/2; 99/3; 99/а; 99/б; 99/в; 99/г; 99/д; 99/е; 99/ж; 99/з; 99/и; 99/к; 99/л; 99/м; 99/н; 99/о; 99/п.

Защитени зони за опазване на птиците:

1. Защитена зона Западни Родопи (Код в регистъра: BG0002063)

Площ: 133 384.78 хектара

Местоположение:

1. **Област:** Благоевград, **Община:** Банско, **Населено място:** с. Осеново
2. **Област:** Благоевград, **Община:** Гърмен, **Населено място:** с. Ковачевица, с. Осиково, с. Скречатно
3. **Област:** Благоевград, **Община:** Сатовча, **Населено място:** с. Осина, с. Плетена
4. **Област:** Пазарджик, **Община:** Батак, **Населено място:** гр. Батак
5. **Област:** Пазарджик, **Община:** Брацигово, **Населено място:** с. Равногор, с. Розово
6. **Област:** Пазарджик, **Община:** Велинград, **Населено място:** гр. Велинград, с. Бозьова, с. Грашево, с. Кръстава
7. **Област:** Пазарджик, **Община:** Пещера, **Населено място:** гр. Пещера
8. **Област:** Пазарджик, **Община:** Ракиново, **Населено място:** гр. Ракиново
9. **Област:** Пазарджик, **Община:** Сърница, **Населено място:** гр. Сърница, с. Медени поляни, с. Побит камък
10. **Област:** Смолян, **Община:** Борино, **Населено място:** с. Борино
11. **Област:** Смолян, **Община:** Девин, **Населено място:** гр. Девин
12. **Област:** Смолян, **Община:** Доспат, **Населено място:** гр. Доспат, с. Късак

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ):

1. Благоевград
2. Пазарджик
3. Смолян

Документи за обявяване: Заповед No.РД-835 от 17.11.2008 г., бр. 108/2008 на Държавен вестник 2-1-2063-835-2008

Документи за промяна:

1. Промяна в площта - увеличаване с Решение No.335 от 26.05.2011 г., бр. 41/2011 на Държавен вестник;
2. Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.РД-890 от 26.11.2013 г., бр. 107/2013 на Държавен вестник.

Цели на обявяване:

1. Опазване и поддържане на местообитанията на посочените в т. 2 видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние;
2. Възстановяване на местообитания на видове птици по т. 2, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Осояд (*Pernis apivorus*), Полски блатар (*Circus cyaneus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Скален орел (*Aquila chrysaetos*), Малък орел (*Hieraetus pennatus*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Планински кеклик (*Alectoris graeca*), Лещарка (*Bonasa bonasia*), Глухар (*Tetrao urogallus*), Бухал (*Bubo bubo*), Врабчова кукумявка (*Glaucidium passerinum*), Уралска улулица (*Strix uralensis*), Пернатотога кукумявка (*Aegolius funereus*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), Белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), Трипръст кълвач (*Picoides tridactylus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Червеногрба сврачка (*Lanius collurio*);

2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Черношипа ветрушка (*Керкенец*) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

Режим на дейности:

1. Забранява се залесяването на пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
2. Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади.

Досието с данните за зоната е на интернет страницата:

<https://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002063&siteType=BirdsDirective>.

2. Защитена зона Триград-Мурсалица (Код в регистъра: BG0002113)

Площ: 55340.95 хектара

Местоположение:

1. **Област:** Смолян, **Община:** Борино, **Населено място:** с. Борино, с. Буйново, с. Кожари, с. Чала, с. Ягодина
2. **Област:** Смолян, **Община:** Девин, **Населено място:** гр. Девин, с. Беден, с. Грохотно, с. Гьоврен, с. Кестен, с. Лясково, с. Стоманево, с. Триград
3. **Област:** Смолян, **Община:** Доспат, **Населено място:** с. Змеица, с. Чавдар
4. **Област:** Смолян, **Община:** Смолян, **Населено място:** гр. Смолян, с. Гела, с. Киселчово, с. Кремене, с. Мугла, с. Солища, с. Стойките, с. Турян, с. Широка лъка

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РиОСВ): Смолян

Документи за обявяване: Заповед No.РД-531 от 26.05.2010 г., бр. 50/2010 на Държавен вестник 2-1-2113-531-2010

Цели на обявяване:

1. Опазване и поддържане на местообитанията на видовете птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние;
2. Възстановяване на местообитания на видове птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Осояд (*Pernis apivorus*), Черна каня (*Milvus migrans*), Орел змияр (*Circaetus gallicus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Скален орел (*Aquila chrysaetos*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Белошипа ветрушка (*Falco naumanni*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Планински кеклик (*Alectoris graeca*), Ловен сокол (*Falco cherrug*), Лещарка (*Bonasa bonasia*), Глухар (*Tetrao urogallus*), Ливаден дърдавец (*Cygnus columbianus bewickii*), Бухал (*Bubo bubo*), Вrabчова кукумявка (*Glaucidium passerinum*), Пернатонoга кукумявка (*Aegolius funereus*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), Трипръст кълвач (*Picoides tridactylus*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Ястребогушо коптиварче (*Sylvia nisoria*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*);

2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Черношипа ветрушка (*Керкенец*) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Късокрил кюкавец (*Actitis hypoleucos*), Пчелояд (*Merops apiaster*).

Режим на дейности:

1. Забранява се разораването на пасищата и превръщането им в обработваеми земи;
2. Забранява се използването на пестициди в пасища и ливади;
3. Забранява се косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра;
4. Забранява се разкриването на нови баластриери в речните корита и речните тераси с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в "Държавен вестник" има започната процедура или са съгласувани по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;
5. Забранява се изграждането на водноелектрически централи с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в "Държавен вестник" има започната процедура или са съгласувани по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;
6. Забранява се изграждането на вятърни генератори за производство на електроенергия с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в "Държавен вестник" има започната процедура или са съгласувани по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие, както и с изключение на тези за самостоятелно захранване на обекти.

Досието с данните за зоната е на интернет страницата:

<https://natura2000.moew.government.bg/Home/ProtectedSite?code=BG0002113&siteType=BirdsDirective>

Защитените зони по Директивата за птиците обхващат следните отдели и подотдели на територията на ТП „ДГС Борино“: 1/1; 1/2; 1/3; 1/4; 1/5; 1/6; 1/7; 1/8; 1/а; 1/б; 1/в; 1/г; 1/д; 1/е; 1/ж; 1/з; 1/и; 1/к; 1/л; 1/м; 1/н; 1/о; 10/1; 10/а;

10/б; 10/в; 10/г; 10/д; 10/е; 100/1; 100/2; 100/3; 100/а; 100/д; 100/е; 100/ж; 100/з; 100/и; 100/к; 100/л; 100/м; 100/н; 100/о; 100/п; 100/р; 100/с; 101/1; 101/2; 101/3; 101/4; 101/5; 101/6; 101/7; 101/а; 101/б; 101/в; 101/г; 101/ж; 101/и; 103/1; 103/2; 103/а; 103/в; 103/з; 103/и; 103/л; 104/1; 104/2; 104/4; 104/а; 104/г; 104/е; 104/ж; 104/п; 104/р; 104/с; 104/т; 104/у; 105/1; 105/а; 105/б; 105/в; 106/1; 106/10; 106/11; 106/2; 106/4; 106/а; 106/в; 106/г; 106/д; 106/ж; 107/1; 107/2; 107/3; 107/4; 107/5; 107/6; 107/7; 107/а; 107/б; 107/в; 107/г; 107/д; 107/е; 107/ж; 107/з; 108/1; 108/2; 108/3; 108/4; 108/5; 108/а; 108/б; 108/в; 108/г; 108/д; 108/е; 108/ж; 109/1; 109/2; 109/3; 109/4; 109/5; 109/7; 109/а; 109/б; 109/е; 109/ж; 109/и; 109/к; 109/л; 11/а; 11/б; 11/в; 11/г; 11/д; 11/е; 11/ж; 110/1; 110/10; 110/11; 110/12; 110/13; 110/14; 110/2; 110/3; 110/4; 110/5; 110/6; 110/7; 110/8; 110/9; 110/г; 110/ж; 110/з; 110/и1; 110/м; 110/н; 110/о; 110/п; 110/р; 110/с; 110/т; 110/у; 110/ф; 110/х; 110/ц; 110/ч; 111/1; 111/2; 111/3; 111/а; 111/в; 111/г; 111/д; 112/1; 112/10; 112/11; 112/2; 112/3; 112/4; 112/5; 112/6; 112/7; 112/8; 112/9; 112/а; 112/б; 112/в; 112/г; 112/е; 112/ж; 112/з; 112/и; 112/к; 112/л; 112/м; 112/о; 113/1; 113/2; 113/3; 113/4; 113/5; 113/6; 113/а; 113/б; 113/в; 113/г; 113/д; 113/е; 113/ж; 113/з; 113/и; 114/1; 114/2; 114/3; 114/4; 114/а; 114/б; 114/в; 114/г; 114/д; 114/е; 114/ж; 114/з; 115/1; 115/а; 115/б; 115/в; 115/г; 115/д; 115/е; 115/ж; 115/з; 115/и; 115/к; 115/л; 115/м; 115/н; 116/1; 116/2; 116/3; 116/а; 116/б; 116/в; 116/г; 116/д; 116/е; 116/ж; 116/л; 117/1; 117/2; 117/3; 117/4; 117/5; 117/6; 117/а; 117/б; 117/д; 117/з; 117/и; 118/1; 118/а; 118/б; 118/в; 118/г; 118/д; 118/е; 118/ж; 118/з; 118/м; 118/н; 118/о; 118/п; 119/1; 119/2; 119/3; 119/4; 119/а; 119/б; 119/в; 119/г; 119/д; 119/е; 119/ж; 119/з; 120/1; 120/2; 120/а; 120/б; 120/в; 120/г; 120/д; 120/е; 120/ж; 121/1; 121/а; 121/б; 121/в; 121/г; 121/д; 121/е; 121/ж; 121/з; 122/1; 122/2; 122/3; 122/4; 122/8; 122/9; 122/а; 122/б; 122/в; 122/г; 122/н; 122/о; 122/п; 123/1; 123/3; 123/8; 123/з; 123/и; 123/к; 123/л; 123/м; 123/о; 123/о1; 123/п; 123/ф; 123/х; 124/1; 124/2; 124/3; 124/6; 25/1; 25/2; 25/3; 25/а; 25/г; 25/д; 25/з; 25/к; 252/1; 252/2; 252/4; 252/6; 252/8; 252/а; 252/б; 252/в; 252/г; 252/д; 252/е; 252/ж; 252/з; 252/и; 252/к; 252/л; 252/м; 252/н; 252/о; 252/п; 253/1; 253/2; 253/3; 253/а; 253/б; 253/в; 253/г; 253/д; 253/е; 253/ж; 124/в; 124/г; 124/д; 124/е; 124/ж; 124/и; 124/л; 125/1; 125/18; 125/19; 125/2; 125/21; 125/22; 125/23; 125/24; 125/25; 125/3; 125/30; 125/32; 125/4; 125/41; 125/5; 125/6; 125/7; 125/8; 125/б; 125/в; 125/г; 125/д; 125/е; 125/ж; 125/з; 125/и; 125/т; 125/у; 125/ф; 125/ч; 126/1; 126/2; 126/а; 126/б; 126/г; 126/д; 127/1; 127/2; 127/3; 127/б; 127/в; 127/г; 127/д; 127/е; 127/ж; 127/з; 127/л; 127/м; 127/н; 127/о; 127/п; 127/р; 128/1; 128/2; 128/3; 128/4; 128/5; 128/б; 128/в; 128/г; 128/д; 128/е; 128/ж; 128/з; 128/и; 128/к; 128/л; 128/м; 128/н; 129/1; 129/2; 129/3; 129/4; 129/5; 129/б; 129/в; 129/г; 129/д; 129/е; 129/ж; 129/ж1; 129/з1; 129/м; 129/н; 129/п; 129/х; 129/ц; 129/ч; 129/ш; 129/щ; 129/ю; 129/я; 13/1; 13/2; 13/3; 13/4; 13/5; 13/6; 13/а; 13/б; 13/в; 13/д; 13/е; 13/ж; 13/з; 13/и; 13/к; 13/л; 130/1; 130/2; 130/3; 130/4; 130/а; 130/б; 130/в; 130/г; 130/д; 130/е; 130/ж; 130/з; 130/ф; 130/ю; 131/1; 131/2; 131/а; 131/б; 131/в; 131/г; 131/д; 131/з; 131/л; 131/м; 131/н; 131/о; 131/ф; 132/1; 132/3; 132/4; 132/5; 132/е; 132/и; 132/о; 132/п; 132/р; 132/с; 132/т; 132/у; 132/ф; 132/ц; 132/ш; 132/ю; 132/я; 133/1; 133/10; 133/11; 133/12; 133/13; 133/2; 133/3; 133/4; 133/5; 133/б; 133/7; 133/а; 133/б; 133/ж; 133/ж1; 133/з; 133/и; 133/к; 133/л; 133/л1; 133/м; 133/о1; 133/п; 133/с; 133/с1; 133/т; 133/т1; 133/у1; 133/х; 134/1; 134/а; 134/б; 134/г; 134/д; 134/к; 134/л; 134/м; 135/1; 135/2; 135/а; 135/б; 135/в; 135/з; 135/н; 136/1; 136/а; 136/ж; 136/и; 136/л; 136/н; 136/с; 136/т; 136/у; 138/1; 138/2; 138/3; 138/4; 138/а; 138/б; 139/1; 139/4; 139/8; 139/а; 139/б; 139/в; 139/г; 139/д; 139/ж; 139/з; 139/л; 139/о; 139/п; 139/т; 14/1; 14/б; 14/в; 14/г; 14/д; 14/е; 14/ж; 142/ч1; 142/ш1; 142/ю1; 142/я; 143/1; 143/2; 143/3; 143/4; 143/а; 143/в; 143/г; 143/д; 143/е; 143/ж; 143/н1; 143/п1; 143/р1; 143/т; 143/ч; 143/ш; 143/я; 144/1; 144/2; 144/б; 144/в; 144/д; 144/ж; 144/и1; 144/л; 144/у; 145/1; 145/2; 145/3; 145/4; 145/5; 145/6; 145/а; 145/а1; 145/б; 145/б1; 145/в; 145/г; 145/г1; 145/ж; 145/и; 145/л; 145/н; 145/ц; 145/ч; 145/ш; 145/ю; 146/1; 146/2; 146/3; 146/4; 146/5; 146/8; 146/б; 146/в; 146/г; 146/н; 146/о; 147/5; 152/с; 152/у1; 152/ф1; 152/ц; 152/ц1; 153/1; 153/4; 153/а; 153/б; 153/в; 153/е; 153/ж; 153/з; 153/и; 153/к; 153/л; 153/м; 153/н; 153/с; 153/т; 153/у; 154/1; 154/2; 154/3; 154/4; 154/а; 154/б; 154/в; 154/г; 154/д; 154/е; 154/з; 154/к; 155/5; 155/а; 155/б; 155/в; 155/и; 155/м; 155/х; 16/1; 16/2; 16/3; 16/а; 16/б; 16/в; 16/г; 16/д; 16/е; 16/ж; 16/з; 16/и; 16/к; 16/л; 16/м; 16/н; 162/3; 162/4; 162/5; 162/6; 162/9; 162/г; 162/е; 162/з; 163/1; 163/2; 163/3; 163/4; 163/5; 163/6; 163/7; 163/а; 163/в; 163/г; 163/д; 163/е; 163/ж; 164/1; 164/10; 164/2; 164/3; 164/4; 164/5; 164/б; 164/7; 164/9; 164/а; 164/и; 164/ф; 164/х; 165/1; 165/2; 165/д; 165/е; 165/н; 165/о; 165/р; 166/1; 166/2; 166/3; 166/4; 166/г; 166/г1; 166/д1; 166/ж1; 166/з; 167/1; 167/2; 167/3; 167/4; 167/5; 167/6; 167/7; 167/8; 167/а; 167/б1; 167/е; 167/ж; 167/з; 167/м1; 167/о; 167/у; 168/1; 168/2; 168/3; 168/4; 168/а; 168/б; 168/в; 168/г; 168/д; 168/е; 168/ж; 168/з; 168/м; 168/н; 168/р; 168/ф; 168/ц; 168/ч; 168/щ; 168/ю; 169/1; 169/2; 169/3; 169/4; 169/5; 169/6; 169/7; 169/п; 169/с; 169/т; 169/у; 169/ф; 169/х; 169/ч; 169/ш; 17/1; 17/2; 17/3; 17/4; 17/5; 17/6; 17/7; 17/8; 17/9; 17/а; 17/г; 17/д; 17/и; 17/л; 17/м; 17/о; 17/с; 17/х; 170/1; 170/2;

170/3; 170/4; 170/5; 170/6; 170/7; 170/а; 170/б; 170/в; 170/г; 170/д; 170/е; 170/ж; 170/з; 14/з; 14/и; 140/а; 140/б; 140/в; 140/г; 140/д; 140/е; 140/ж; 141/1; 141/2; 141/3; 141/а; 141/к; 141/н; 141/о; 141/п; 141/р; 142/1; 142/2; 142/3; 142/5; 142/6; 142/в; 142/в1; 142/г; 142/е1; 142/ж; 142/з; 142/з1; 142/и; 142/к; 142/о1; 15/1; 15/2; 15/3; 15/4; 15/5; 15/а; 15/б; 15/в; 15/г; 15/д; 15/е; 15/ж; 15/з; 15/и; 15/к; 15/л; 15/м; 150/б; 151/а; 151/в; 151/г; 151/ж; 151/к; 151/л; 151/м; 151/н; 151/о; 151/п; 152/1; 152/2; 152/3; 152/4; 152/5; 152/а; 152/в1; 152/д; 152/з; 152/л1; 152/м; 170/и; 170/к; 170/л; 170/м; 171/1; 171/2; 171/3; 171/в; 171/г; 171/д; 171/ж; 171/з; 171/и; 171/к; 171/м; 171/о; 171/п; 171/р; 172/2; 172/3; 172/4; 172/5; 172/8; 172/а; 172/б; 172/в; 172/г; 172/д; 172/е; 172/ж; 172/с; 172/т; 172/у; 172/ф; 172/ц; 172/щ; 172/я; 173/1; 173/10; 173/13; 173/14; 173/15; 173/17; 173/19; 173/2; 173/20; 173/3; 173/4; 173/5; 173/6; 173/7; 173/8; 173/9; 173/а; 173/в; 173/г; 173/ж; 173/и; 173/л; 173/у; 173/ц; 173/ч; 173/ш; 173/щ; 174/1; 174/2; 174/3; 174/4; 174/7; 174/а; 174/б; 174/в; 174/д; 174/з; 174/п; 174/р; 174/ф; 18/1; 18/2; 18/3; 18/4; 18/5; 18/а; 18/г; 18/д; 18/е; 18/ж; 18/з; 18/м; 18/н; 18/о; 18/п; 18/р; 18/с; 18/ч; 180/1; 180/2; 180/3; 180/4; 180/5; 180/а; 180/б; 180/в; 180/г; 180/д; 180/е; 180/ж; 180/з; 180/и; 180/к; 180/л; 180/м; 180/н; 181/1; 181/2; 181/3; 181/4; 181/5; 181/а; 181/б; 181/в; 181/д; 181/е; 181/ж; 181/з; 181/и; 181/к; 19/1; 19/2; 19/3; 19/4; 19/5; 19/а; 19/б; 19/г; 19/д; 19/е; 19/ж; 19/з; 19/и; 19/л; 19/р; 19/т; 19/у; 19/ф; 19/ц; 190/1; 190/2; 190/3; 190/4; 190/5; 190/6; 190/7; 190/а; 190/б; 190/в; 190/г; 190/д; 190/е; 190/ж; 190/з; 190/и; 190/к; 190/л; 190/м; 190/н; 190/р; 190/т; 190/у; 193/в; 194/1; 194/2; 194/а; 194/б; 194/г; 194/д; 194/е; 194/к; 194/м; 194/н; 195/1; 195/2; 195/3; 195/4; 195/5; 195/6; 195/а; 195/б; 195/в; 195/г; 195/д; 195/ж; 195/к; 195/л; 195/р; 195/у; 196/1; 196/2; 196/3; 196/4; 196/6; 196/в; 196/г; 196/д; 196/е; 196/е1; 196/ж; 196/з; 196/к; 196/л1; 196/т; 196/ю; 197/1; 197/2; 197/3; 197/4; 197/5; 197/6; 197/а; 197/м; 197/н; 197/у; 197/ф; 197/ч; 198/1; 198/2; 198/3; 198/4; 198/б1; 198/в1; 198/д1; 198/о; 198/т; 198/ч; 199/1; 199/а1; 199/д1; 199/к; 199/л; 199/т; 199/ф; 2/1; 2/2; 2/4; 2/5; 2/6; 2/7; 2/8; 2/а; 2/в; 2/е; 2/и; 2/к; 2/л; 2/м; 2/н; 2/о; 20/1; 20/2; 20/4; 20/а; 20/г; 20/д; 20/е; 20/з; 20/и; 20/к; 200/1; 200/2; 200/3; 200/4; 200/5; 200/6; 200/д; 200/е; 200/и; 200/л; 200/о; 202/1; 202/2; 202/3; 202/к; 202/л; 202/м; 202/н; 202/о; 203/1; 203/10; 203/11; 203/2; 203/3; 203/4; 203/5; 203/6; 203/7; 203/8; 203/9; 203/а; 203/в; 203/г; 203/е; 203/ж; 203/з; 203/и; 203/м; 204/1; 204/2; 204/3; 204/4; 204/5; 204/6; 204/б; 204/в; 204/г; 204/д; 204/е; 204/ж; 204/з; 204/и; 204/к; 204/м; 205/1; 205/2; 205/3; 205/4; 205/5; 205/а; 205/б; 205/в; 205/г; 205/м; 205/н; 205/о; 205/п; 205/т; 205/х; 205/ц; 206/1; 206/б1; 206/в; 206/в1; 206/д; 206/е; 206/ж1; 206/п; 206/х; 206/ц; 206/ч; 206/я; 207/а; 207/б; 207/и; 207/и1; 207/к; 207/м1; 207/р1; 207/у1; 207/ц; 207/ю; 208/1; 208/2; 208/3; 208/4; 208/а; 208/г; 208/г1; 208/д2; 208/е; 208/е2; 208/ж; 208/и1; 208/м; 208/о1; 208/р2; 208/т; 208/ф; 208/х; 208/ц; 209/1; 209/а; 209/д; 21/1; 21/2; 21/3; 21/4; 21/5; 21/а; 21/б; 21/в; 21/г; 21/д; 21/е; 21/ж; 21/з; 21/и; 21/м; 21/н; 21/о; 21/п; 210/а; 210/б; 210/в; 210/г; 210/ж; 211/1; 211/3; 211/4; 211/5; 211/6; 211/7; 211/8; 211/9; 211/к; 211/л; 211/н; 211/п; 211/р; 212/1; 212/12; 212/2; 212/3; 212/4; 212/5; 212/6; 212/7; 212/9; 212/б; 212/б1; 212/в; 212/г; 212/д1; 212/ж1; 212/з1; 212/и1; 212/к1; 212/м1; 212/щ; 212/я; 213/1; 213/2; 213/3; 213/4; 213/5; 213/а; 213/б; 213/в; 213/н; 213/с; 213/ч; 214/1; 214/10; 214/2; 214/3; 214/4; 214/5; 214/6; 214/7; 214/8; 214/9; 214/а; 214/б; 214/з; 214/и; 214/к; 214/л; 214/м; 214/н; 214/о; 214/п; 214/р; 214/с; 215/1; 215/10; 215/11; 215/12; 215/13; 215/14; 215/15; 215/16; 215/17; 215/18; 215/2; 215/3; 215/4; 215/5; 215/6; 215/7; 215/8; 215/а; 215/г; 215/д; 215/е; 215/ж; 215/и; 215/к; 215/л; 215/п; 216/1; 216/2; 216/а; 216/г; 216/м; 216/н; 217/1; 217/2; 217/а; 217/б; 217/в; 217/г; 217/д; 217/е; 217/ж; 217/з; 217/и; 218/1; 218/2; 218/3; 218/4; 218/5; 218/6; 218/б; 218/в; 218/ж; 218/з; 218/и; 218/к; 218/л; 218/м; 218/н; 218/о; 219/1; 219/2; 219/3; 219/4; 219/5; 219/6; 219/7; 219/8; 219/9; 219/а; 219/в; 219/г; 219/д; 219/е; 219/ж; 219/з; 219/и; 219/к; 219/л; 22/1; 22/2; 22/3; 22/4; 22/а; 22/б; 22/в; 22/е; 22/ж; 22/к; 22/л; 22/м; 22/н; 22/о; 22/п; 22/р; 22/с; 23/1; 23/2; 23/а; 23/б; 23/в; 23/г; 23/д; 23/е; 23/ж; 23/з; 23/и; 24/1; 24/2; 24/3; 24/4; 24/5; 24/а; 24/б; 24/в; 24/г; 24/д; 24/е; 24/ж; 24/з; 24/и; 24/к; 24/л; 24/м; 24/н; 24/о; 24/п; 253/з; 254/1; 254/2; 254/3; 254/4; 254/5; 254/а; 254/б; 254/в; 254/г; 254/д; 254/е; 254/ж; 254/з; 254/и; 254/к; 254/л; 254/м; 254/н; 255/1; 255/а; 255/б; 255/в; 255/г; 255/д; 255/е; 255/ж; 255/з; 255/и; 255/к; 256/1; 256/2; 256/а; 256/б; 256/в; 256/г; 256/д; 256/е; 256/ж; 256/з; 257/1; 257/2; 257/3; 257/4; 257/а; 257/б; 257/в; 257/г; 257/д; 26/2; 26/д; 26/о; 26/с; 268/1; 268/2; 268/3; 268/а; 268/б; 268/в; 268/г; 268/д; 268/е; 268/з; 268/и; 269/1; 269/2; 269/3; 269/4; 269/6; 269/а; 269/б; 269/в; 269/г; 269/д; 269/е; 269/ж; 269/з; 269/и; 269/к; 269/л; 269/м; 27/к; 27/н; 27/о; 27/п; 270/1; 270/2; 270/3; 270/а; 270/б; 270/в; 270/г; 270/д; 270/е; 270/ж; 270/и; 270/к; 270/л; 270/м; 270/н; 270/о; 270/п; 270/р; 270/с; 3/10; 3/2; 3/а; 3/т; 31/1; 31/6; 31/7; 31/8; 31/9; 31/в; 31/д; 31/е; 31/ж; 31/и; 31/р; 32/б; 32/л; 33/4; 33/а; 33/е; 33/ж; 34/1; 34/2; 34/а; 34/в; 34/г; 34/д; 35/1; 35/2; 35/3; 35/4; 35/5; 35/6; 35/а; 35/в; 35/г; 35/д; 35/е; 35/ж; 35/з; 35/л; 36/1; 36/2; 36/3; 36/4; 36/5; 36/а; 36/б; 36/в; 36/г; 36/д; 36/е; 36/ж; 36/з; 36/и; 36/к; 36/л; 36/м; 36/н; 36/о; 37/1; 37/10; 37/12; 37/2; 37/3; 37/6; 37/7; 37/9; 37/а; 37/б;

37/в; 37/г; 37/д; 37/е; 37/ж; 37/з; 37/и; 37/к; 37/л; 37/м; 37/н; 38/1; 38/2; 38/3; 38/4; 38/а; 38/б; 38/в; 38/г; 38/д; 38/е; 38/и; 38/к; 38/л; 38/н; 38/о; 38/п; 38/р; 40/е; 40/ю; 405/1; 405/2; 405/3; 405/4; 405/5; 405/6; 405/8; 405/а; 405/д; 405/е; 405/ж; 406/1; 406/2; 406/а; 406/б; 406/в; 406/г; 406/д; 406/е; 406/ж; 406/з; 406/и; 406/к; 406/л; 406/м; 406/н; 407/1; 407/2; 407/3; 407/а; 407/б; 407/в; 407/г; 407/д; 407/е; 407/ж; 407/з; 407/и; 407/к; 408/1; 408/2; 408/3; 408/а; 408/б; 408/в; 408/г; 408/д; 408/е; 408/ж; 408/з; 408/и; 408/к; 408/м; 411/1; 411/2; 411/3; 411/4; 411/5; 411/а; 411/б; 411/в; 411/г; 411/д; 411/е; 411/ж; 411/з; 411/и; 411/к; 411/л; 411/м; 411/н; 411/о; 411/п; 411/р; 412/1; 412/2; 412/3; 412/а; 412/б; 412/в; 412/г; 413/1; 413/2; 413/3; 413/4; 413/5; 413/6; 413/7; 413/а; 413/е; 413/ж; 413/з; 413/и; 413/к; 413/л; 414/1; 414/2; 414/3; 414/4; 414/5; 414/6; 414/7; 414/а; 414/б; 414/в; 414/г; 414/д; 414/е; 414/ж; 414/з; 414/и; 415/1; 415/2; 415/3; 415/4; 415/5; 415/6; 415/а; 415/б; 415/в; 415/г; 415/д; 415/е; 415/ж; 415/з; 415/и; 44/д; 45/а; 45/б; 45/в; 49/а; 49/б; 49/в; 51/а; 51/в; 51/и; 51/к; 51/л; 52/1; 52/2; 52/а; 52/б; 52/в; 52/г; 52/з; 52/м; 52/о; 52/п; 52/р; 52/с; 52/т; 52/у; 52/ф; 52/х; 52/ю; 59/1; 59/2; 59/3; 59/а; 59/б; 59/в; 59/г; 6/е; 61/н; 61/п; 65/ж; 65/к; 65/с; 67/з; 67/и; 67/р; 67/с; 67/т; 67/ф; 67/ц; 67/ч; 67/ш; 68/1; 68/2; 68/а; 68/в; 68/г; 68/д; 68/е; 68/ж; 68/и; 68/к; 69/1; 69/2; 69/б1; 69/в1; 69/л; 69/м; 69/о; 69/п; 69/р; 69/с; 69/ч; 69/ш; 69/щ; 7/15; 7/ж; 7/и; 7/к; 70/1; 70/2; 70/3; 70/б; 70/г; 70/д; 70/е; 70/ж; 70/з; 70/и; 70/л; 72/1; 72/2; 72/а; 72/г; 72/д; 74/1; 74/2; 74/3; 74/4; 74/а; 74/б; 74/в; 74/г; 74/д; 74/е; 74/ж; 74/и; 74/к; 74/л; 75/1; 75/2; 75/в; 75/г; 75/д; 75/е; 75/ж; 75/з; 75/и; 75/к; 76/1; 76/2; 76/а; 76/б; 76/в; 76/г; 76/д; 76/е; 76/ж; 77/1; 77/а; 77/б; 77/в; 77/г; 77/д; 77/е; 78/1; 78/2; 78/а; 78/б; 78/в; 78/г; 78/д; 78/е; 78/ж; 79/1; 79/3; 79/4; 79/5; 79/6; 79/7; 79/а; 79/б; 79/в; 79/г; 79/д; 79/е; 79/з; 8/10; 8/11; 8/12; 8/4; 8/5; 8/6; 8/9; 8/а; 8/б; 8/в; 8/г; 8/д; 8/е; 8/ж; 8/з; 8/и; 8/к; 8/л; 8/м; 8/н; 8/о; 8/п; 8/т; 8/у; 8/ч; 8/ш; 8/щ; 8/ю; 80/1; 80/а; 80/б; 80/в; 80/г; 80/д; 81/1; 81/8; 81/а; 81/ф; 81/х; 81/ц; 81/ч; 81/ш; 82/1; 82/2; 82/а; 82/б; 82/в; 82/г; 82/д; 82/о; 82/п; 82/р; 82/с; 82/т; 82/у; 83/ж; 84/1; 84/2; 84/3; 84/4; 84/5; 84/7; 84/8; 84/9; 84/в; 84/е; 84/з; 84/и; 84/к; 84/л; 84/м; 84/н; 84/о; 84/п; 84/с; 84/т; 85/1; 85/2; 85/3; 85/4; 85/5; 85/7; 85/а; 85/б; 85/в; 85/г; 85/д; 85/е; 85/ж; 85/з; 85/и; 85/м; 85/н; 85/о; 85/п; 85/р; 86/1; 86/2; 86/а; 86/б; 86/в; 86/г; 86/д; 87/1; 87/а; 87/б; 87/в; 87/г; 88/1; 88/2; 88/3; 88/4; 88/5; 88/6; 88/7; 88/8; 88/г; 88/д; 88/и; 88/м; 88/н; 88/о; 88/п; 88/р; 88/с; 88/т; 88/у; 88/ф; 88/щ; 89/5; 89/6; 89/7; 89/8; 89/в; 89/д; 89/з; 89/и; 89/к; 89/л; 89/м; 89/н; 89/п; 89/х; 89/ч; 89/я; 9/1; 9/2; 9/а; 9/б; 9/в; 9/г; 9/д; 9/е; 9/ж; 9/л; 9/м; 90/1; 90/2; 90/3; 90/4; 90/а; 90/б; 90/в; 90/з; 90/и; 90/к; 90/о; 90/п; 90/р; 90/с; 90/у; 91/р; 91/у; 92/5; 92/ж; 92/п; 92/р; 92/ф; 92/х; 92/ц; 93/3; 93/а1; 93/в1; 93/г; 93/д; 93/е1; 93/ж; 93/з; 93/и; 93/к; 93/л; 93/п; 93/р; 93/с; 93/х; 94/в; 94/г; 94/д; 94/ж; 95/1; 95/10; 95/2; 95/3; 95/4; 95/5; 95/6; 95/а; 95/б; 95/в; 95/г; 95/д; 95/е; 95/ж; 95/з; 95/и; 95/л; 96/1; 96/2; 96/3; 96/а; 96/б; 96/б1; 96/г; 96/д; 96/ж; 96/з; 96/и; 96/к; 96/л; 96/м; 96/н; 96/о; 96/п; 96/р; 96/с; 96/т; 96/у; 96/ц; 96/щ; 97/1; 97/а; 97/б; 97/в; 97/г; 97/д; 98/а; 98/б; 98/в; 98/г; 98/д; 98/е; 98/ж; 98/з; 98/и; 98/к; 99/1; 99/2; 99/3; 99/а; 99/б; 99/в; 99/г; 99/д; 99/е; 99/ж; 99/з; 99/и; 99/к; 99/л; 99/м; 99/н; 99/о; 99/п.

ЗАПЛАХИ ЗА ВКС 1.1

Планиране и прилагане на горскостопански дейности, които водят до влошаване на благоприятното природозащитно състояние на горските видове и местообитания. Планиране и прилагане на лесовъдски мероприятия, които не са в съответствие с естествената динамика на горските екосистеми и сукцесионните процеси. Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. намаляване на средната възраст на горите, сечи в насаждения с характеристиките на гори във фаза на старост, залесяване с неместни / нетипични видове, интензивни сечи, отсичане и изваждане на стояща и паднала мъртва дървесина и загиващи дървета, и др.). Почвена ерозия и значителни негативни въздействия върху растителната и почвената покривка.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ВКС 1.1

1. За ЗМ „Триградско ждрело“ и „Буйновско ждрело“ са изготвени планове за управление. За тях са проведени процедури по обществено обсъждане, но няма Заповед за одобряването им от Министъра на околната среда и водите. Въпреки това разписаните в тях мерки за управление могат да се интегрират в планирането и провеждането на горскостопанските мероприятия от ТП „ДГС Борино“. До изготвяне на планове за останалите защитени територии, стопанисването да се извършва съгласно Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие и заповедта за обявяване, след тяхното обнародване.

2. За защитените зони в обхвата на ДГС са в сила и следните допълнителни норми и ограничения:

- ✓ За природните горски местообитания, включени в Приложение 1 на Закона за биологичното разнообразие, се прилагат нормите и режимите за горскостопанските мероприятия, дефинирани в наръчника "Режими за устойчиво управление на горите в Natura 2000", издаден от Изпълнителна агенция по горите;
- ✓ Да се извърши оценка на благоприятното природозащитно състояние за горските екосистеми на територията на ДГС, включени в границите на защитените зони. Прилаганите горскостопански дейности да бъдат изцяло съобразени с поддържането и подобряването на благоприятното природозащитно състояние на горските видове и местообитания;
- ✓ Прилаганите лесовъдски мероприятия да се съобразяват с естествената динамика на горските екосистеми и сукцесионните процеси;
- ✓ В горите в които се планира провеждане на отгледни сечи са в сила следните ограничения и норми:
 - не се допуска еднократно отсичане на повече от 25% от запаса на насаждението;
 - прилага се само комбиниран метод с преобладаване на върхов уклон;
 - след провеждане на отгледни сечи не се допуска склопеността и пълнотата на насаждението да бъде по-малка от 0.7;
 - за осигуряване на акумулация на мъртва дървесина при отгледните сечи се запазват подтиснати и част от некачествените, повредените и особено загиващи дървета, които не конкурират директно качествени дървета.
- ✓ Не по-малко от 10% от площта на всяко природно горско местообитание (Приложение I от Закона за биологичното разнообразие) в защитените зони на територията на ДГС се обособява като „гори във фаза на старост“ както границите и местоположението на тези площи не се променят.
- ✓ Приоритет имат възобновителните сечи с дълъг възобновителен период;
- ✓ В насажденията с изведени подготвителни и осеменителни и осветителни фази на постепенна сеч, следващите фази на сечта да се изведат в съответствие с принципите на дългосрочните възобновителни сечи;
- ✓ При провеждане на възобновителни сечи не се допуска еднократно отсичане на повече от 25 % от запаса на насаждението;
- ✓ Площта на първоначално отворените при възобновителните сечи прозорци е не по-голяма от 0,05 ха;
- ✓ Клоните и остатъците от сечта се оставят равномерно разпръснати в местата на падане на дърветата извън местата с подраст;
- ✓ Извозът на отсечената дървесина се извършва само на секции;
- ✓ Използват се техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка и пътната инфраструктура;
- ✓ След прекратяване на горскостопанските дейности се извършва рехабилитация на нарушените терени (напр. задръстване с камъни и остатъци от сечта на ровините по извозните горски пътища).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 1.1

1. Поради липсата на разработени и приети планове за управление на защитените територии и зони е необходимо ръководството на ДГС, да следи за неблагоприятни въздействия върху горските местообитания в зоните. Съвместно с

РИОСВ Смолян трябва да се определят стандартните процедури и индикатори за мониторинг, с цел идентификация и предотвратяване на отрицателните въздействия от дейностите върху ВКС на защитените зони. Например може да се следи за въздействия на горскостопанските дейности върху горските екосистеми, нарушаване на миграционни пътища на дивите животни, повишаване на риска от пожари, влошаване на благоприятното природозащитно състояние и др.

2. Препоръчително е да се използват мониторинговите схеми и формуляри на Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие за отразяване на основните индикатори касаещи ВКС 1.1.

ВКС 1.2 ЗАСТРАШЕНИ, ИЗЧЕЗВАЩИ И ЕНДЕМИЧНИ ВИДОВЕ

ВКС притежават териториите от горскостопанските единици, в които се среща всеки вид от *Приложение 1* към ръководството. Това са видове с толкова голяма конзервационна значимост, че е достатъчно наличието на един такъв вид, постоянно обитаващ горскостопанската единица, за да представлява тя ГВКС. Всяка ГТ, включваща местообитания на видовете, включени в *Приложение 1* към ръководството е ГВКС.

Растителни видове включени в Приложение 1 към Националното ръководство, установени на територията на ТП „ДГС Борино“

В тази конзервационна стойност попадат както гори – находища на застрашени и изчезващи видове, така и гори с естествени характеристики, представляващи потенциално такова местообитание. Това се налага поради рядкостта на видовете, както и заради нуждата от опазване на местообитания от критично значение на тези и други видове. Видовете са посочени в Приложение 1 към Националното ръководство. На базата на хорологични данни са посочени потенциални видове от приложението, които евентуално могат да се установят в рамките на държавното горско стопанство. Дадени са конкретни за всеки вид указания за стопанисване и мониторинг.

1. Бодливолистен джел (*Ilex aquifolium* L.), Сем. *Aquifoliaceae* – Джелови



Снимка: Бодливолистен джел (автор Fernando de Gorocica, лиценз CC BY-SA 4.0)

Описание на вида: Вечнозелено ниско дърво или храст, достигащо до 10 m височина. Листата са яйцевидни или елиптични, кожести, като от горната страна са тъмнозелени и лъскави, а отдолу са светлозелени и матови. Могат да бъдат целокрайни или бодливо назъбени, с 2–9 остри триъгълни, 5–11 mm дълги зъба. Двудомни растения. Съцветията са съставени от 2 до 4 цвята, разположени на миналогодишните клонки в пазвите на листата. Цветовете са еднополови и бели. Мъжките съцветия са с три цвята, а женските с един, рядко с 2–3 цвята. Плодът е червено сочно зърно с диаметър около 1 cm.

Период на цъфтеж и плодоносене:

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Цъфтеж				x	x							
Плодоносене								x	x	x		

Природозащитен статут: Включен в Червена книга на България т. 1 с категория: **застрашен вид** и Закона за биологичното разнообразие. Терциерен реликт.

Местообитания: Расте винаги на сянка, като подлесен елемент в широколистни гори. Предпочита влажни и сенчести букови и смесени гори.

Разпространение в България: Разпространен е в диапазона от 400 до 1200 m н. в. в Беласица, Средна гора (с. Свежен, Мраченишка река, с. Турия), Средни и Източни Родопи (с. Тополово, Асеновградско, Смолянско; Гюмюрджински снежник, Мъгленишки рид). По-висока численост имат находищата в Мъгленишки рид на Източни Родопи, където са установени четири находища, всяко едно със среден брой около 15–20 индивида.

ЗАПЛАХИ

Популациите са малочислени, силно фрагментирани, попадат в зоната на активна антропогенна дейност. Възможностите за възобновяване са силно ограничени. Промяна на местообитанията в резултат на горскостопански дейности. Събиране за декоративни и технически цели.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на други потенциалните находищата на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

При установяването на наличие на вида, индивидите на джела се запазват, а дърветата в съседство не подлежат на сеч за да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите на джела. При наличие на по-плътни групи от няколко индивида на вида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на находищата на вида – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители), като се използва приложения формуляр (Приложение 2).

2. Родопска горска майка (*Lathraea rhodopaea* Dingler), Сем. Scrophulariaceae - Живеничеви



Снимка: Родопска горска майка (автор Кирил Методиев, лиценз CC BY-SA 2.5)

Описание на вида: Многогодишно тревисто растение, паразит - поради което няма зелени фотосинтезиращи части. Цветовете са розови, събрани в цилиндрично, плътно, гроздовидно съцветие. Паразитира върху корените на леските, бука, смърча, белия бор, елшите и други дървесни видове.

Период на цъфтеж и плодосене:

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Цъфтеж			x	x								
Плодоносене					x	x						

Природозащитен статут: Видът е включен в Закона за биологичното разнообразие. Присъства в изданието Червена книга на Н.Р. България (Велчев и др. 1984) с категория рядък вид. Балкански ендемит.

Местообитания: Расте във влажни гори и храсталаци върху канелени горски и кафяви планинско-горски почви.

Разпространение в България: Разпространена е в диапазона от 200 до 1650 m н. в. Родопите, Славянка и Тракийска низина.

ЗАПЛАХИ

Отсичане на дървета върху които растението се развива. Повреди при провеждане на горскостопански дейности. Ниска плътност на ценопопулациите.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризация на потенциални находища на вида, като това е препоръчително да се извършва по време на цъфтежа през месеците март и април. Идентифицираните находища се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

При планиране на горскостопанските дейности в и/или в близост до находищата на вида да се извършва предварителна оценка на въздействието на провежданите мероприятия.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища да се провеждат по време на цъфтежа през месеците март и април. При установяване наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При провеждане на горскостопански дейности да се внимава да не се повреждат индивидите на родопската горска майка. Да се предприемат мерки за опазване на корените и стъблата на оставащите на корен дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на находищата на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители), като се използва приложението формуляр (Приложение 2).

3. Венерина обувка, Венерина пантофка (*Cypripedium calceolus* L.), Сем. *Orchidaceae* – Салепови



Снимка: Венерина пантофка (автор Allefant, лиценз CC BY-SA 4.0)

Описание на вида: Многогодишно тревисто растение с пълзящо коренище. Стъблата са високи до 50 cm. Листата са от 3 до 5, елиптически до овални, заострени. Съцветията са с един, рядко с 2 цвята. Чашелистчета и страничните венчелистчета са ланцетни, червено-кафяви, устната е с форма на пантофка, лимоненожълта, с червени точки в основата си. Колонката е с 2 тичинки, странично разположени.

Период на цъфтеж и плодоносене:

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Цъфтеж					x	x						
Плодоносене							x	x				

Природозащитен статут: Включен в Червена книга на България т. 1 с категория: **Критично застрашен** и Закона за биологичното разнообразие. Директивата за местообитанията (IIb), Бернска конвенция, CITES. Реликт.

Местообитания Среща се е в иглолистни, смесени и широколистни гори, храсталаци и горски поляни, по-често на богати на варовик почви. У нас е разпространена основно в смесени гори.

Разпространение в България: Разпространена е до 1400 m н.в. в Средни Родопи (Добростански масив; еднократно събиран в района на Наречен). Популацията на вида е в границите на резерват „Червената стена“ и буферната му зона. Установеното в ТП "ДГС Борино" находище е ново за страната.

ЗАПЛАХИ

Популациите са малочислени, силно фрагментирани, попадат в зоната на активна антропогенна дейност. Възможностите за възобновяване са силно ограничени. Промяна на местообитанията в резултат на горскостопански дейности. Събиране за декоративни и технически цели.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на други потенциалните находищата на вида, като това е препоръчително да се извършва през пролетта и началото на лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

В находищата на вида не се провеждат лесовъдски мероприятия за да не се нанасят механични повреди и да не се променят условията на средата. Да не се допуска събиране на вида за букети или пренасяне в домашни условия.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегодна проверка състоянието на находището на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители), като се използва приложения формуляр (Приложение 2).

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида.

Растителни видове включени в Приложение 1 към Националното ръководство, с потенциално разпространение на територията на ТП "ДГС Борино"

4. Планински явор, жешля (*Acer heldreichii* Orph.), Сем. Aceraceae – Кленови



Снимка: Планински явор (автор Orjen, лиценз CC BY-SA 4.0)

Описание на вида: Широколистно, листопадно дърво, достигащо до 20 m височина. Стъблото е право, а короната е широка и кръгла. Младите клонки са гладки и лъскави. Листа са петделни, дълбоко (повече от половината от дължината на петурата) дланевидно насечени, отгоре са тъмнозелени, а отдолу са синкавозелени с ръждиви власинки между жилките и достигат до 14 cm дължина. Листната дръжка е гола и без млечен сок. Съцветията са гроздовидни, изправени, разположени върхно по клонките и се появяват след разлистването. Цветовете са двуполови, бели. Плодът е с разположени под остър ъгъл (или с успоредни) крилатки.

Период на цъфтеж и плодоносене:

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Цъфтеж					x	x						
Плодоносене									x			

Природозащитен статут: Включен в Червена книга на България т. 1 с категория уязвим вид и в Закона за биологичното разнообразие. Балкански ендемит.

Местообитания: Видът се среща с единични и групи дървета в широколистните гори в планините.

Разпространение в България: Среща в повечето планини в България - Стара планина, Витоша, Знеполски район, Западни гранични планини, Беласица, Рила, Средна гора, Родопи. Част от субпопулациите на вида попадат в границите на природен парк „Витоша“ и националните паркове „Рила“ и „Централен Балкан“.

ЗАПЛАХИ

Сечи. Сукцесионни процеси. Строителство на инфраструктура.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризация на потенциални находища на вида. Идентифицираните находища се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Да не се отсичат екземпляри от вида. При провеждане на сечи в насаждения с участие на планинския явор да се осигурява растежно пространство на индивидите на вида и/или условия за възобновяването му. При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на яворовите дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на находищата на вида – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители), възобновяване, като се използва приложения формуляр (Приложение 2).

5. Фривалдскиев зановец (*Chamaecytisus frivaldszkyanus* (Degen) Kuzmanov), Сем. Fabaceae - Бобови



Снимка: Фривалдскиев зановец

Описание на вида: Широколистен нисък храст, достигащ до 50 cm височина. Леторастите и клонките са гъсто покрити с власинки. Листата са тройни, слабо овласени или голи, като листчетата са дълги 10–12 mm и широки 3–12 mm. Цветовете са събрани по 5–10 в главести съцветия по върховете на клонките. Чашката е неправилна. Венчето е бяло, почти по цялата гръбна повърхност гъсто разпереновлакнесто. Плодът е боб, дълъг 2–2.5 cm и широк 5–6 mm, гъсто разпереновлакнест. Семената са 3 или 4 бъбрековидни, кафяви и гладки.

Период на цъфтеж и плодоносене:

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Цъфтеж						x	x					
Плодоносене								x	x			

Природозащитен статут: Включен в Червена книга на България т. 1 с категория застрашен вид. Български ендемит.

Местообитания: Среща се из храсталаци и разредени гори в предпланините и планините, с малочислени популации от групи или единични растения.

Разпространение в България: Видът е разпространен до 1200 m н. в. в Дунавска равнина, Предбалкана, Средна и Източна Стара планина, Средни Родопи, Тракийската низина, Тунджанската хълмиста равнина. Малочислена популация попада в границите на резерват „Каменщица“ в Средна Стара планина.

ЗАПЛАХИ

Популациите са малочислени, силно фрагментирани, попадат в зоната на активна антропогенна дейност. Възможностите за възобновяване са силно ограничени.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на други потенциалните находищата на вида, като това е препоръчително да се извършва през лятото. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

При установяването наличие на вида, индивидите на фривалдскиевия зановец се запазват, а дърветата в съседство не подлежат на сеч за да не се променят условията на средата. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата и да не се нанасят механични повреди на индивидите на зановеца. При наличие на по-плътни групи от няколко индивиди на вида е препоръчително да не се провеждат лесовъдски дейности в горскостопанската единица (отдел или подотдел).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на находищата на вида – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители), като се използва приложението формуляр (Приложение 2).

Други растителни видове с природозащитен статут и локално значение на територията на ТП „ДГС Борино“

6. Сърцелистен тайник (*Listera cordata* (L.) R.Br.), Сем. Orchidaceae – Салепови



Снимка: Сърцелистен тайник (автор Patrick Alexander, лиценз CC0 1.0 Universal)

Описание на вида: Многогодишно тревисто растение, геофит. Върху стъблото, освен по-дребните влагалищни и последователни листа се развиват два срещуположни, триъгълно-сърцевидни листа. Цветовете са бели, събрани в рядко гроздовидно съцветие. Цъфти в периода юни – юли. Среща се във влажни и сенчести гори до около 1600 м.н.в.

Период на цъфтеж и плодосенене:

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Цъфтеж						x	x					
Плодоносене								x				

Природозащитен статут: Включен в Червена книга на България т. 1 с категория застрашен вид и Закона за биологичното разнообразие. CITES. Реликт.

Местообитания: Рядък вид, срещащ се само в сенчести иглолистни гори.

Разпространение в България: В иглолистния пояс.

ЗАПЛАХИ

Популациите са малочислени, силно фрагментирани, попадат в зони на антропогенна дейност. Възможностите за възобновяване са силно ограничени. Неблагоприятни промени в условията на местообитанието и повреди при провеждане на горскостопански дейности.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през юни (по време на цъфтежа), когато растението може да бъде идентифицирано най-лесно. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в установените находища на сърцелистния тайник да се провеждат през месеците юни и юли - по време на цъфтежа. При установяване наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При провеждане на горскостопански дейности да се внимава да не се повреждат индивидите на тайника. Склопеността на дървостоя в площите с наличие на вида не трябва да пада под 0.6. Всички лесовъдски дейности в установените находища да бъдат съобразени с екологията на вида, който се среща във влажни гори с по-висока склопеност.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (минимум на 5 години) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодосенещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители), като се използва приложения формуляр (Приложение 2).

7. Родопско крайснежно звънче (*Soldanella rhodopea* F.K.Mey), Сем. Primulaceae - Игликови

Снимка: Родопско крайснежно звънче

Описание на вида: Многогодишно тревисто растение, хемикриптофит. Цветовете са събрани в рехаво класче, листата са приосновни.

Период на цъфтеж и плодоносене:

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Цъфтеж						x	x					
Плодоносене							x	x				

Местообитания: Среща се по горски поляни и по влажни места в иглолистни гори.

Природозащитен статут: Балкански ендемит.

ЗАПЛАХИ

Повреди при провеждане на горскостопански дейности; дрениране на местообитанията след изграждане на инфраструктура; намаляване на почвената влажност в резултат от климатичните промени.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида, като това е препоръчително да се извършва през юни (по време на цъфтежа), когато растението може да бъде идентифицирано най-лесно. Дейностите могат да се извършват и от служители на стопанството.

При провеждане на горскостопански дейности да се внимава да не се повреждат индивидите на родопското звънче.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията, като се използва приложения формуляр (Приложение 2).

Животински видове включени в Приложение 1 към Националното ръководство, установени на територията на ТП „ДГС Борино“

Клас Бозайници (Mammalia)

1. Видра (*Lutra lutra*)

Видрата обитава разнообразни сладководни басейни (предпочита такива, чиито брегове са обрасли с гъста растителност) в почти цялата страна. Най-често е регистрирана в различни по размер и пълноводие реки, канали, рибарници, мъртвици, езера, блата, микроязовири, язовири и др. Бърлогите са в корените на крайбрежни дървета. Малките (2–4) се раждат през март – август и следват майка си година.

Природозащитен статус: в България: ЧК - уязвим вид, ЗБР - II, III; международен: IUCN-NT; BeK-II; CITES-I; ДХ-II, IV.



Снимка: Видра (автор Alexander Leisser, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Основни заплахи за вида са: разрушаване на местообитанията, замърсяване на водите, унищожаване на хранителната база, добив на инертни материали, обезлесяване, корекции на реки и др. Унищожаването на определени местообитания, например големи участъци от пълноводни реки, може да бъде причина за фрагментация и изолация.

Поради специфичния си скрит и недостъпен начин на живот почти няма естествени врагове, но е преследвана от човека заради вредите, които нанася на рибовъдните стопанства и ценната си кожа.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В радиус от 100 м около леговище не се допускат стопански дейности (вкл. корекции на реки, изграждане на диги, изсичане на крайбрежна растителност, добив на инертни материали и строителство). На места, където е необходимо да се възстанови крайречната растителност.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в места с установено присъствие на вида. Могат да се ползват и следите, видровите пътечки и екскременти, като доказателства за присъствие. Резултатите се документират в приложения формуляр (Приложение 3).

2. Кафява мечка (*Ursus arctos*)

Кафявата мечка (*Ursus arctos* L.) е най-едрият хищник в България. Популацията на мечката в България е разделена на две субпопулации: 1. Рило-Родопска (Рила, Пирин, Славянка, 3. Родопи) и 2. Средно-старопланинска. Видът е с разпокъсано разпространение, главно съсредоточено в Рила, Пирин, Славянка, Западни Родопи, Централна и Източна Стара планина. Нормалното тегло на възрастна (четиригодишна) женска мечка е от 90-100 до 130-140 кг, рядко повече от 150, а възрастните мъжки (над 5 години) тежат от 150 до 250 кг. Понякога старите мъжки индивиди достигат и надминават тегло от 350 кг (Гънчев, 1990; Спасов, 2007).

Природозащитен статус: В България кафявата мечка е защитен вид според Закона за биологичното разнообразие (Заповед No.1023 от 31.12.1992 г. (ДВ, бр.7/1993 г.). Кафявата мечка е включена в Червената книга на България, в категорията рядък вид; в Закон за биологичното разнообразие, Приложение 2 и 3; Бернска конвенция, Приложение II; CITES, Приложение II. Наред с това видът е обявен за приоритетен и изискващ строго опазване на местообитанията му и обособяване на защитени зони в Националната екологична мрежа, като част от Европейската мрежа Натура 2000.



Снимка: Кафява мечка (автор Petey21, лиценз CC0 1.0 Universal)

ЗАПЛАХИ

Унищожаване и ограничаване на местообитанията на вида от урбанизация в планините и изсичане на старите естествени гори (Spiridonov, Spassov, 2015). Антропогенно безпокойство в близост до бърлогата особено по време на раждане и отглеждане на потомство. Бракониерство.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални бърлози на вида. Идентифицираните бърлози се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

При планиране на горскостопанските дейности да се извършва предварителна оценка на въздействието на провежданите мероприятия върху вида и неговите местообитания.

В радиус от 300 м около бърлога, за която е установено, че е обитавана поне два пъти през последните 10 години, не се извършват горскостопански дейности. В радиус от минимум 500 м от такива бърлози не се провеждат горскостопански дейности, при които се използват машини, в периода 15.12 – 31.06. В случай на биокоридор могат да се извършват мероприятия след съгласуване с РИОСВ. Не се допускат сечи с интензивност по-висока от 25% или изграждане на дивечови огради в биокоридор по-тесен от 1000 м. Контрол на бракониерството.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг с търсене на следи от жизнената дейност на мечките (следи, изпражнения, следи по дърветата и др.), като се използва приложения формуляр (Приложение 3).

Клас Птици (Aves)

1. Скален орел (*Aquila chrysaetos*)

Профилът при реене, подобно на мишеловите и тръстиковия блатар, е характерен V-образен, но размерът е значително по-голям. Младите са с големи бели петна от долната страна на крилата и бяла основа на опашката. Възрастните са тъмни с блед панел в основата на маховите пера.

У нас се среща във високите части на планините, предимно в Централна и Западна Стара планина, Рила, Пирин, Родопите, Осогово. Отделни двойки гнездят и в по-ниски райони като Източните Родопи и Източна Стара планина. Обитава скали в близост до открити пространства. Храни се с разнообразни дребни животни, но предпочита лалугери и сухоземни костенурки, които разчупва, като ги пуска отвисоко върху скали. Лови и врани, кеклици, зайци, лисици, змии и др. През зимата се изхранва и с трупове на животни. Гнездото е най-често в скална ниша, но гнезди и на по големи дървета. Снася 1 – 3 яйца, има едно поколение годишно през периода март-юли.

Природозащитен статус: В България: ЧК – уязвим вид; ЗБР – II, III; международен: IUCN – LC; БеК – II; CITES – II; БоК –



Снимка: Скален орел (автор Jarkko Järvinen, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Загуба на гнездови местообитания поради извеждане на сечи в участъци, в които видът гнезди. Прекомерна употреба на пестициди в земеделието. Разораване на пасищата с лалугерови колонии. Загуба на местообитания поради горски пожари. Залагане на отровни примамки срещу хищници. Браконьерски острел и ограбване на гнездата. Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални гнезда на скален орел. Идентифицираните гнезда се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството, но се препоръчва и консултация с орнитолог при откриване на гнездо.

Да се запазват групи от големи стари дървета в районите в които е регистрирано присъствие на скални орли, тъй като те са потенциални места за гнездене. В радиус от 500 м около гнезда на вида се формира защитна зона в която не се провеждат горскостопански дейности. В радиус от 500 м около защитната зона не се провеждат горскостопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. В буферната зона от 500 м могат да се извеждат сечи не по-често от веднъж на 10 години с интензивност на сечта не по-висока от 15 %. Контрол на браконьерството и залагането на отровни примамки срещу хищници.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на установените гнезда на скален орел през периода май - юни, като се отчита дали през съответната година гнездата са използвани. Резултатите се записват в приложния формуляр (Приложение 3). Предвид чувствителността на вида към безпокойство, наблюденията се извършват от максимално голямо разстояние от гнездото с помощта на бинокъл.

2. Осояд (*Pernis apivorus*)

На външен вид много наподобява обикновения мишелов, който е най-разпространената хищна птица у нас, но за разлика от него е с равен профил на крилата при реещ полет, има по-дълга опашка и издължен врат, 2 – 3 широки напречни ивици на опашката, които липсват при мишелова.

Обитава високоствъблени широколистни и смесени гори, понякога и в иглолистни до 1700 м н.в. Гнезди високо в короните на дърветата. Снася 1 – 3 яйца, има едно поколение годишно през периода май-юни. Храни се предимно с жилещи насекоми, яйца и ларви, гъсеници, едри бръмбари, а по-рядко – с жаби, дребни птици и гризачи.

Природозащитен статус: В България: ЧК – уязвим вид, ЗБР – II, III; международен: ДП – I, БеК – II, СИТЕС – II, БоК – II.



Снимка: Осояд (автор Pierre-Marie Epiney, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. намаляване площта на старите гори, отсичане на едроразмерни клонести дървета, които служат за гнездене, използване на пестициди в горите и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период. Браконьерство и отстрел вследствие на погрешното схващане, че грабливите птици са вредни.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални гнезда на вида. Идентифицираните гнезда се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. Да се запазват дървета с гнезда (вкл. гнезда на други видове, например врани) и големи стари разклонени дървета в отделите, където е

регистрирано присъствие на осояд, тъй като те са потенциални места за гнездене. В радиус от 100 м около гнезда на вида се формира защитна зона в която не се провеждат горскостопански дейности. В радиус от 100 м около защитната зона не се провеждат горскостопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.07. В буферната зона от 100 м могат да се извеждат сечи не по-често от веднъж на 10 години с интензивност на сечта не по-висока от 20 %. Не е препоръчително да се извеждат сечи в естествени крайречни гори, а ако се провеждат интензивността им не е по-висока от 10% по запас. Контрол на браконьерството.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на установените гнезда на осояд през периода май-юни, като се отчита дали през съответната година гнездата са използват. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3). Предвид чувствителността на вида към безпокойство, наблюденията се извършват от максимално голямо разстояние от гнездото с помощта на бинокъл.

3. Голям ястреб (*Accipiter gentilis*)

Има широки крила и дълга опашка, които му дават маневреност при ловуване между дървета и храсти. Възрастните са сиви отгоре и светли отдолу с напречни ивици по гърдите и корема. Младите са кафяви отгоре, а отдолу са охристи с надлъжни петна. Може да се обърка с малкия ястреб, но се различава с по-големия си размер, ясно изразената бяла вежда над окото, по-издължената глава и по-масивното тяло.

Среща се в голяма част от страната, но с по-висока численост в планинските и полупланинските райони. Отсъства от безлесните земеделски райони в равнините. Обитава широколистни, смесени и иглолистни гори с просеки и обширни ливади и пасища сред тях. През зимата се среща и в открити земеделски райони, около влажни зони и дори в населени места. Храни се с диви птици и дребни бозайници.

Природозащитен статус: В България: ЧК – застрашен вид, ЗБР – III; международен: Бек – II, CITES – II, Бок – II.



Снимка: Голям ястреб (автор Kirill Lapin, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. интензивни сечи, отсичане на едроразмерни клонести дървета, които служат за гнездене, и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период. Браконьерство и отстрел вследствие на погрешното схващане, че грабливите птици са вредни. Залагане на отровни примамки срещу хищници.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални гнезда на голям ястреб. Идентифицираните гнезда се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари разклонени дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене. В радиус от 150 м около гнезда на вида се формира защитна зона в която не се провеждат горскостопански дейности. В радиус от 150 м около защитната зона не се провеждат горскостопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. В буферната зона от 150 м могат да се извеждат сечи не по-често от веднъж на 10 години с интензивност на сечта не по-висока от 10 %. Контрол на браконьерството и залагане на отровни примамки срещу хищници.

Повишаване на познанията и осведомеността на основни целеви групи относно необходимостта от опазване на вида и неговата роля за целостта и функционирането на екосистемата.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на установените гнезда на голям ястреб през периода юни-юли, като се отчита дали през съответната година гнездата са използват. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3). Предвид чувствителността на вида към безпокойство, наблюденията се извършват от максимално голямо разстояние от гнездото с помощта на бинокъл.

4. Малък ястреб (*Accipiter nisus*)

Типичен ястреб с дълга опашка и широки крила. Отгоре е сив на цвят, а отдолу е светъл с фини напречни ивици, ясно изразени при женската. През гнездовия период мъжкият има ръждиви гърди и бели петна по плещите. Характерна особеност е светлият ирис на окото.

Един от най-широко разпространените видове грабливи птици в Европа. В България също е често срещан в горите и покрайнините на горите. Типичен горски обитател, с умел, маневрен полет между дърветата. Постоянен вид за България, като през зимата в страната пристигат и преминават и мигриращи птици от Северна Европа. В миналото е бил широко разпространен и многоброен.

Моногамен вид. Видът гнезди в горски местообитания; строи рехаво открито гнездо от клонки между два клона на височина между 6 и 12 м, в близост до ствола, с вътрешен слой от по-тънки и нежни клончета и парченца кора. Диаметърът на гнездото достига до около 60 см. Всяка година строи ново гнездо в близост до предишното, понякога ползва за основа стари гнезда, напр. на гривяци. През април – май женската снася четири – пет яйца, които мъти около месец; през това време – а и след излюпването на малките, – разчита почти изцяло на мъжкия за прехраната си. Младите излитат от гнездото около 30 дни след излюпването.

Изявен орнитофаг, храни се основно с птици. По-дребният мъжки лови главно дребни пойни птици (синигери, чинкови птици, и др.), които преследва с маневрени си полет между дърветата, като понякога прави и засади; по-едри размери на женската ѝ позволяват да ловува и по-едри птици: дроздове, а понякога дори гълъби и сойки.

Природозащитен статус: В България: ЧК – застрашен вид, ЗБР – III; международен: БеК –II, CITES – II, БоК – II.



Снимка: Малък ястреб (автор Martin Mecnarowski, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. интензивни сечи, замяната на естествени широколистни гори с иглолистни култури, отсичане на едроразмерни клонести дървета, които служат за гнездене, изсичане на подлеса и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период. Бракониерство и отстрел вследствие на погрешното схващане, че грабливите птици са вредни.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални гнезда на малък ястреб. Идентифицираните гнезда се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари разклонени дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене. В радиус от 150 м около гнезда на вида се формира защитна зона в която не се провеждат горскостопански дейности. В радиус от 150 м около защитната зона не се провеждат горскостопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. В буферната зона от 150 м могат да се извеждат сечи не по-често от веднъж на 10 години с интензивност на сечта не по-висока от 10 %. Контрол на бракониерството.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на установените гнезда на малък ястреб през периода юни-юли, като се отчита дали през съответната година гнездата са използват. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3). Предвид чувствителността на вида към безпокойство, наблюденията се извършват от максимално голямо разстояние от гнездото с помощта на бинокъл.

5. Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*)

По-едър е от обикновения мишелов. Оперението варира от светлооранжево до тъмнокафяво, най-често срещани са птиците с ръждив цвят. Характерни за вида са светлата опашка и тъмните „слабини“. Някои възрастни птици са с много светла, почти бяла глава.

Пластичен вид, който се храни с разнообразни дребни бозайници, птици, влечуги, а при нужда – и с трупове на умрели животни. Лалугерът е предпочитана храна в районите, където все още се среща. Обитава пасища, ливади и обработваема земя в близост до скални масиви или гори. Отбягва обширни горски масиви. Гнездото е разположено в скални ниши, на отвесни земни откоси, на самотни дървета или в крайнина на гора. При липса на подходящ субстрат гнезди и по стълбовете от високоволтовата електропреносна мрежа. Снася 4 – 6 яйца, има едно поколение годишно.



Снимка: Белоопашат мишелов (автор Francesco Veronesi, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Отсичане на единични / малки групи дървета в открити райони или големи разклонени дървета подходящи за гнезда в крайнините на насажденията. Антропогенно безпокойство по време на размножителния период. Браконьерски острел и ограбване на гнездата. Залагане на отровни примамки срещу хищници и гризачи. Използване на пестициди в селскостопанските площи. Разораване на пасищата с лалугерови колонии.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални гнезда на белоопашат мишелов. Идентифицираните гнезда се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

В радиус от 300 м около гнезда на вида (вкл. гнезда на скали) не се извършват стопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. В отделите, в които е регистриран вида, да се запазват стари и силно разклонени дървета, както и дървета с гнезда. Контрол на браконьерството и залагането на отровни примамки срещу хищници и гризачи. Да не се допуска разораване на пасищата с лалугерови колонии, особено ако същите са на територията на ДГС.

Повишаване на познанията и осведомеността на основни целеви групи относно необходимостта от опазване на вида и неговата роля за целостта и функционирането на екосистемата.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на установените гнезда на белоопашат мишелов през периода май-юни, като се отчита дали през съответната година гнездата са използват. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3). Предвид чувствителността на вида към безпокойство, наблюденията се извършват от максимално голямо разстояние от гнездото с помощта на бинокъл.

6. Черен щъркел (*Ciconia nigra*)

На външен вид е малко по-дребен от белия щъркел. Оперението е черно, с изключение на корема, който е бял. Клюнът и краката са червени. Младите са кафеникави с бял корем.

Видът обитава стари, необезпокоявани, открити гори от морското равнище до планинските райони (например 2000-2500 m надморска височина). Храни се в плитки потоци, басейни, блата, райони със заблатени петна, влажни ливади, понякога тревни съобщества, обрасли с тръстика или висока трева. Има петнисто разпространение в цялата страна, като в Източни Родопи, Сакар и Странджа е с най-голяма плътност. Гнездото представлява масивна конструкция от клони, разположена на височина 4-25 метра, обикновено на високи дървета в гората или скални ръбове и ниши. Снася 2 – 4 яйца, има едно поколение годишно през периода април-юли. Храни се предимно с риба, но също така с земноводни, насекоми и др.

Природозащитен статус: В България: ЧК – Уязвим VU; ЗБР – II, III; Международен: IUCN – LC; Бек – II; Бок – II.



Снимка: Черен щъркел (автор Frank Vassen, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Загуба на гнездови местообитания поради намаляване на площите на стари гори и извеждане на сечи в участъците, в които видът гнезди. Намаляване на броя на старите разклонени дървета, които са потенциални места за гнездене. Пресушаване на влажните зони и прекомерен улов на риба. Преследване в рибни стопанства, урбанизация. Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални гнезда на вида. Идентифицираните гнезда се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Да се запазват големи стари разклонени дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене. В радиус от 200 м около гнезда на вида се формира защитна зона в която не се провеждат горскостопански дейности. В радиус от 300 м около защитната зона не се провеждат горскостопански дейности през гнездовия период 15.03 – 01.09. В буферната зона от 300 м могат да се извеждат сечи не по-често от веднъж на 10 години с интензивност на сечта не по- висока от 20 %.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг на установените гнезда на вида през периода юни-юли, като се отчита дали през съответната година гнездата са използват и броя на потомството. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3). Предвид чувствителността на черния щъркел към безпокойство, наблюденията се извършват от максимално голямо разстояние от гнездото с помощта на бинокъл.

7. Глухар (*Tetrao urogallus*)

Популацията на глухаря на територията на България и северна Гърция е географски изолирана, периферна и уникална в рамките на вида. Генетично се различава от бореалните линии и следва да се възприема като глациално-реликтна популация на отделен подвид и самостоятелна от управленска и еволюционно значима единица (Duriez et al. 2007a; Vajc et al. 2011; Klinga et al. 2015).

Ключови елементи на местообитанието са иглолистните дървесни видове, отворена структура на горите със средни стойности на склопа и богат подлес доминиран от черна боровинка и други ерикоидни храсти. В Западни Родопи типично микро-местообитание, което видът заема по време на токуване са иглолистни насаждения с участие на бял бор и/или смърч с възраст над 80 г. (средно 103 години) (Плачийски и др. 2015).

Природозащитен статус: в България: ЧК - застрашен вид; ЗБР - II; международен: ДП-I, Бек-III.



Снимка: Глухар (автор Tero Laakso, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Основни заплахи за вида са фрагментация и промяна на структурата на местообитанията, антропогенен натиск, унищожаване на токовищата, липса на достатъчно хранителна база, горскостопански мероприятия и друго антропогенно безпокойство (туризъм, събиране на билки и гъби) по време на размножителния период и нерегламентиран отстрел.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални нови токовища в периода на токуване на глухара. Идентифицираните токовища се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Да се сведат до минимум фрагментацията на местообитанията в отделите, в които е установен вида. В радиус от 500 м от центъра на идентифицирани токовища с 2-5 токуващи мъжки птици и 700 м на токовища с повече от 5 токуващи мъжки да не се извеждат сечи с изключение на сечи за възстановяване / подобряване на условията на местообитанието на глухара. Планираните сечи в токовищата се съгласуват с експерт-орнитолог. В идентифицираните токовища да не се извършва прокарване на пътища, застрояване и други антропогенни дейности водещи до промяна в ландшафта. Да се ограничи максимално посещенията от туристи, събирането на горски плодове, билки и гъби в отделите с установени местообитания на вида в периода на токуване, мътене и отглеждане на малки. Ограничаване на лова в токовища, които поддържат под 3 токуващи мъжки птици.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегоден мониторинг на числеността на токуващите мъжки птици в идентифицираните токовища. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

8. Лещарка (*Bonasa bonasia*)

Оперението общо е сиво-кафяво с по-светъл напетнен корем. Мъжките са с черно гърло. Обитава смесени, иглолистни и широколистни гори с подлес, сечища и поляни. Видът е разпространен до горната граница на гората. Предпочита богати на храна горски участъци в близост до водоизточници.

У нас се среща в планините Рила, Пирин, Западни Родопи, Стара планина, Витоша, Осоговска планина, Беласица и Средна гора. Обитава широколистни, смесени и иглолистни гори в планините. Храни се с реси на дървета, семена, пъпки и други зелени части на растенията, както и с плодчета и насекоми. Гнезди на земята в основата на храст или паднало дърво. Снася 6 – 12 яйца, има едно поколение годишно през периода април-юни.

Природозащитен статус: Приоритетен за опазване застрашен от изчезване вид. Включен в Приложение 2 и 3 на ЗБР.



Снимка: Лещарка (автор Йордан Христов)

ЗАПЛАХИ

Прекомерен лов, безпокойство през периода на размножаване. Видът е с много специфични изисквания относно структурата на местообитанията си, поради което е много чувствителен към промени в тях.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални нови местообитания на лещарка. Идентифицираните местообитания се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Тъй като често гнезди на земята, лещарката е много уязвима по време на мътене. През гнездовия период 01.04 – 01.08 не се извършват стопански дейности в участъци, където е регистрирано присъствие на вида. Провежданите сечи в идентифицираните местообитания на вида са с интензивност не по-голяма от 20%.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегоден мониторинг се провежда през ранна пролет. Видът е моногамен и териториален. Установяването на птица през периода март-май може да се приеме за намиране на гнездова двойка и съответната територия на птиците.

9. Горски бекас (*Scolopax rusticola*)

Гнездещо-прелетен и зимуващ вид. По време на миграция и зимуване е сравнително често срещан вид. Гнезди в разнообразни горски местообитания – широколистни (букови, дъбови), смесени и иглолистни гори от около 400 до 1800 м.н.в. По-често се среща в планинските смърчови, смърчово-бялборови и мурови гори. Популационната численост на вида на територията на Западни Родопи е оценен на 8–12 индивида.

Природозащитен статус: в България: ЧК - застрашен вид, ЗБР - IV; международен: ДП-II-III, Бек-II.



Снимка: Горски бекас (автор Ronald Slabke, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Основна заплаха за вида е загуба на местообитания и безпокойство през размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални нови местообитания на горски бекас. Идентифицираните местообитания се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Опазване на старите иглолистни и смесени гори е от голямо значение за бекаса през гнездовия период. В отделите, където е установен да не се извършват сечи и други горскостопански мероприятия както следва: От 01.01. до 30.06.

отдел и съседните от един до три отдела с подходящи местообитания. От 01.07. до 31.12. зона от 300 м или съответния отдел.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проведе специализирано търсене за евентуални местообитания на вида. Най-подходящ за регистрирането на токуващи птици е периода март-април и при установяване на такива, локализирания район да се опази от антропогенно безпокойство доколкото това е възможно.

10. Гълъб хралупар (*Columba oenas*)

Прилича на домашните гълъби. Оперението е сиво-синьо с черна ивица по краищата на крилата и черна ивица на върха на опашката. За разлика от домашните гълъби, кръстът е сив без бяло петно, подкрилията са също сиви и контрастират с черния външен ръб на крилото. От гривяка се отличава по липсата на бяло петно на врата и бели ивици на крилата.

Храни се по земята със семена, пъпки, коренчета, листа и плодчета. Обитава широколистни, смесени и иглолистни гори с хралупести дървета. Гнезди в хралупи на стари дървета, включително в дупки на черен кълвач. Снася най-често 2 яйца, има до 3 поколения годишно.

Природозащитен статус: в България: ЧК - застрашен вид, ЗБР – III.



Снимка: Гълъб хралупар (автор MPF, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. отсичане на хралупести дървета, които служат за гнездене, и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период и отстрел.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии, които са потенциални местообитания на гълъб хралупар. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. Да се запазват дървета с хралупи в отделите, където е регистрирано присъствие на гълъб хралупар, тъй като те са потенциални места за гнездене. В подотделите с установено присъствие на вида не се провеждат горскостопански дейности през гнездовия период 15.03 – 15.08.

Повишаване на познанията и осведомеността на основни целеви групи относно необходимостта от опазване на вида и неговата роля за целостта и функционирането на екосистемата.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторинг на броя на дървета с хралупи в насажденията с установено присъствие на вида или такива посочени като потенциални местообитания. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

11. Пернатонога кукумявка (*Aegolius funereus*)

Обитава иглолистни и смесени гори. Гнезди главно в стари смърчови и борови гори между 1100 и 1950 м.н.в. Гнезди по-рядко и в чисти букови гори. Токува в периода от март до май и през есента – септември - октомври. Гнезди най-често в хралупи на черния кълвач. През април до началото на май женската снася 4 - 7 бели яйца. Мъти 25 - 29 дни, малките напускат гнездото на 30 - 32-дневна възраст. Храни се с дребни бозайници, по-рядко птици и насекоми.

Природозащитен статус: В България: ЧК – уязвим, ЗБР – II, III; Международен: CITES-II, ДП, Бек-II.



Снимка: Пернатонога кукумявка (автор Greg Schechter, лиценз CC BY-SA 2.0)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални нови местообитания на пернатонога кукумявка. Идентифицираните местообитания се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е подотделите, които са идентифицирани като местообитание на вида да се обособят като гори във фаза на старост. В периода 01.01 до 30.06 около идентифицирани гнезда на вида се формира защитна зона с радиус от 700 м в която не се провеждат горскостопански дейности. В периода 01.07 до 31.12 радиусът на защитната зона е 350 м. През размножителния период 1.03 – 1.06 в подотделите с установено присъствие на вида не се водят горскостопански мероприятия. Видът зависи в голяма степен от наличието на стоящи мъртви дървета и стари дървета с хралупи в които гнезди. В тази връзка е необходимо в посочените и съседните отдели, да се оставят не по-малко от 8-10 такива дървета на хектар, дори и при извеждане на санитарни сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на вида. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

12. Вrabчова кукумявка (*Glaucidium passerinum*)

Много рядък гнездещ у нас вид доскоро считан за изчезнал. Видът предпочита стари иглолистни, букови, елово-букови и крайречни гори между 1000 и 1930 м.н.в. Моногамен вид, двойката се запазва с години. Гнезди в дупки на кълвачи с диаметър 45–55 мм, също и в къщички. Снася 4–6 яйца, най-често от средата на април до средата на май, мъти 28-29 дни. Малките престояват в гнездото 29–32 дни. През гнездовия период денонощната активност е 18 часа, спи през нощта. Териториите на двойките са постоянни и се маркират гласово целогодишно, най-активно през гнездовия период и есента.

Природозащитен статус: В България: ЧК – застрашен, ЗБР - II, III; Международен: ДП-I, БеК-II, СИТЕS-II.



Снимка: Вrabчова кукумявка (автор Frank Vassen, лиценз CC BY-SA 2.0)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии с потенциални нови местообитания на пернатонога кукумявка. Идентифицираните местообитания се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е подотделите, които са идентифицирани като местообитание на вида да се обособят като гори във фаза на старост. В периода 01.01 до 30.06 около идентифицирани гнезда на вида се формира защитна зона с радиус от 700 м в която не се провеждат горскостопански дейности. В периода 01.07 до 31.12 радиусът на защитната зона е 350 м. През размножителния период 1.03 – 1.06 в подотделите с установено присъствие на вида не се водят горскостопански мероприятия. Видът зависи в голяма степен от наличието на стоящи мъртви дървета и стари дървета с хралупи в които гнезди. В тази връзка е необходимо в отделите в които бъде установен вида, както и в съседните отдели, да се оставят не по-малко от 8-10 такива дървета на хектар, дори и при извеждане на санитарни сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на вида. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

13. Черен кълвач (*Dryocopus martius*)

Най-едрият вид кълвачи у нас. Мъжкият е изцяло черен, само челото, темето и тилът са червени. При женската само тилът е червен.

Среща се предимно в стари широколистни, смесени и иглолистни планински гори до горната им граница и сравнително по-рядко в равнинни гори. Размножителният период започва от средата на февруари. Снася през април (3–6 яйца), мъти около две седмици, а малките излитат месец след излюпването. Хранителният спектър включва бръмбари корояди, ларвите им, мравки, както и семена през зимните месеци.

Природозащитен статус: В България: ЧК – уязвим вид; ЗБР – II, III; Международен: ДП – I; БеК - II.



Снимка: Черен кълвач (автор Alastair Rae, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Като тясно специализиран вид към храна и местообитание е силно чувствителен към намаляване на хранителната база, в частност на червените мравки. Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. намаляване площта на старите гори, отсичане и изваждане на стояща и паднала мъртва дървесина и загиващи дървета, и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии, които са потенциални местообитания на черен кълвач. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. През гнездовия период от 01.02 – 15.07 в подотделите с установено присъствие на черен кълвач не се провеждат горскостопански дейности. В тези подотдели да не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет. При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя и количеството на стояща мъртва дървесина с диаметър над 20 см и количеството на лежаща мъртва дървесина; и 3) дървета с признаци за скорошно използване за хранене от вида в насажденията с установено присъствие на вида и/или насаждения посочени като потенциални местообитания. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

14. Сив кълвач (*Picus canus*)

На външен вид наподобява зеления кълвач, който е широко разпространен горски вид у нас, но мъжкият има ясно отливо червено петно на темето, а главата и слабините му са сиви. Женската не се отличава много от мъжкия, липсва червеното петно на темето.

Обитава първични букови и дъбови гори до 1000–1200 м.н.в. и лонгози, но обитава също крайречни и други гори със стари дървета, градски паркове, овощни градини. Извън гнездовия период може да се срещне и до горната граница на гората. Гнездовата камера е в ствол с диаметър над 35 см и на височина 0,85–15 м. Формирането на двойките, размножаването и отглеждането на малките е от март до средата на юни. Има люпила от края на април до началото на юни (5–9 яйца), мъти 17–18 дни, малките излитат 24–31 дни след излюпването. Трофично зависи от изобилието на мравки, а през зимата от насекоми ксилофаги и ларвите им.

Природозащитен статус: В България: ЧК – застрашен вид; ЗБР – II, III; Международен: ДП – I; БеК - II.



Снимка: Сив кълвач (автор Andrey Tsvirenko, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Като тясно специализиран вид към храна и местообитание, по-специализиран в лова на мравки по земята, е силно чувствителен към намаляване на трофичната база. Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. намаляване площта на старите широколистни гори и подмяната им с иглолистни култури, отсичане и изваждане на стояща и паднала мъртва дървесина и загиващи дървета, и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии, които са потенциални местообитания на сив кълвач. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. През гнездовия период от 01.02 – 15.07 в подотделите с установено присъствие на сив кълвач не се провеждат горскостопански дейности. В тези подотдели да не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет. При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя и количеството на стояща мъртва дървесина с диаметър над 20 см и количеството на лежаща мъртва дървесина; и 3) дървета с признаци за скорошно използване за хранене от вида в насажденията с установено присъствие на вида

и/или насаждения посочени като потенциални местообитания. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

15. Белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*)

Мъжките на подвида са с характерно “зебровидно”, непрекъснато от бяла лента оперение по гърба. Челото им е белезникаво, а основната част от главата е червена. Плещите на белогърбите кълвачи са черни. Женските се отличават по липсата на червените “шапки”.

Видът предпочита стари букови, буково-иглолистни и дъбови гори до 1600–1800 м.н.в., с голямо количество стояща и паднала мъртва дървесина. Люпилата (3–7 яйца) са през април и май. Мъти 14–16 дни, в гнездото малките престояват 27–28 дни. Храната се основно с насекоми ксилофаги и ларвите им. При храненето си по кората на дърветата често смъква значителни парчета от кората като стъблото може да бъде „съблечено“ за няколко дни. Гнезди в стари живи или изсъхнали дървета, или в гнили пънове най-често в трудно достъпни места без горскостопански дейности или с минимални такива, с голям наклон.

Природозащитен статус: в България: ЧК - застрашен вид; ЗБР – II, III; международен: ДП-I; Бек-II.



Снимка: Белогръб кълвач (автор Alastair Rae, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Като тясно специализиран вид към храна и местообитание е силно чувствителен към намаляване на хранителната база, в частност на насекоми ксилофаги. Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. намаляване площта на старите гори, отсичане и изваждане на стояща и паднала мъртва дървесина и загиващи дървета, и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии, които са потенциални местообитания на белогръб кълвач. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. През гнездовия период от 01.02 – 15.07 в подотделите с установено присъствие на белогръб кълвач не се провеждат горскостопански дейности. В тези подотдели да не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет. При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия).

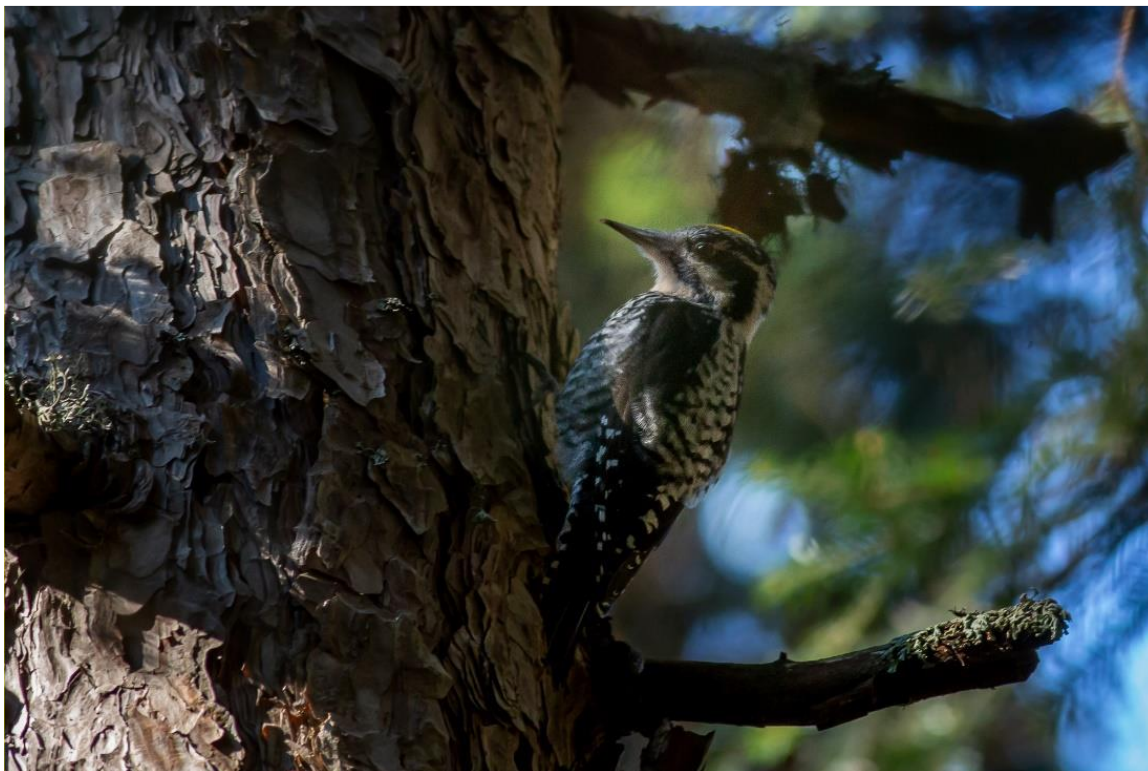
ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя и количеството на стояща мъртва дървесина с диаметър над 20 см и количеството на лежаща мъртва дървесина; и 3) дървета с признаци за скорошно използване за хранене от вида в насажденията с установено присъствие на вида и/или насаждения посочени като потенциални местообитания. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

16. Трипръст кълвач (*Picoides tridactylus*)

Крилата и гърбът на мъжкия са черно-бели. Отдолу е бял с малки кафеникави петна, има бяло гърло, главата е черна с жълто чело и теме, има две бели препаски. При женската главата е с бял цвят. Храни се целогодишно с ларвите на различни видове бръмбари-корояди. През зимата мъжките се хранят само на смърчови дървета, докато женските използват 5 различни вида дървета (основно смърч, но и бял бор, трепетлика, бреза и елша). Мъжките се хранят почти на 100 % само на мъртви дървета, докато женските в 12 % се хранят на гниеци дървета. Гнездата си разполага на трудно достъпни места, често с голям наклон. Гнездовото дърво се позиционира в гъсти, сенчести гори, в близост до богати на храна мъртви и отмиращи дървета. Женската снася през май 3-5 яйца, които двамата родители мътят 12-14 дни.

Природозащитен статус: в България: ЧК - застрашен вид; ЗБР – II, III; международен: ДП-I; БеК-II.



Снимка: Трипръст кълвач (автор Йордан Христов)

ЗАПЛАХИ

Като тясно специализиран вид към храна и местообитание е силно чувствителен към намаляване на хранителната база, в частност на насекоми ксилофаги. Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. намаляване площта на старите гори, отсичане и изваждане на стояща и паднала мъртва дървесина и загиващи дървета, и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии, които са потенциални местообитания на трипръст кълвач. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. През размножителния период от 01.02 – 15.07 в подотделите с установено присъствие на трипръст кълвач не се провеждат горскостопански дейности. В тези подотдели да не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет. При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя и количеството на стояща мъртва дървесина с диаметър над 20 см и количеството на лежаща мъртва дървесина; и 3) дървета с признаци за скорошно използване за хранене от вида в насажденията с установено присъствие на вида и/или насаждения посочени като потенциални местообитания. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

17. Градинска червеноопашка (*Phoenicurus phoenicurus*)

Дребна насекомоядна птица. Мъжките са с черна гуша, оранжево-червени гърди, бяло чело и сиви глава, тил и гръб. Женската е сиво-кафява отгоре и беззникава отдолу. Опашката е червена и при двата пола. Храни се с насекоми, паяци и червеи. Обитава предимно широколистни, смесени и крайречни гори и паркове, градини и дворове в населени места. Гнезди в хралупи по дървета и кухини в покриви и фасади на сгради. Снася 5 – 7 яйца, има едно поколение годишно през периода май-юни. Храни се предимно с насекоми (пеперуди, бръмбари) и паяци, а през есента и с дребни плодчета.

Природозащитен статус: в България: ЧК - уязвим вид; ЗБР – II; международен: Бек-II.



Снимка: Градинска червеноопашка (автор Jerzy Strzelecki, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. отсичане на хралупести дървета, които служат за гнездене, използване на инсектициди в горите и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии, които са потенциални местообитания на градинска червеноопашка. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. Да се запазват дървета с хралупи в отделите, където е регистрирано присъствие на градинска червеноопашка, тъй като те са потенциални

места за гнездене. В подотделите с установено присъствие на вида не се провеждат горскостопански дейности през гнездовия период 15.05 – 15.08. Не се използват инсектициди в насажденията посочени като реални и потенциални местообитанията на червеноопашката.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя на дървета с хралупи. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

18. Сива мухоловка (*Muscicapa striata*)

Дребна насекомоядна птица. Гърбът е сиво-кафяв, гърдите са бели с напетнявания, главата също е напетнена. При наблюдение от по-близко разстояние ясно се виждат четинките около клюна. Младите приличат на възрастните, но са по-интензивно напетнени по гърба.

У нас се среща предимно в гористите райони на Стара планина, Родопите, Рила, Пирин, Средна гора, Странджа, Витоша, но има гнездови находища и в равнините. По време на миграция може да се наблюдава в цялата страна. Обитава предимно разредени широколистни, но се среща и в смесени и иглолистни гори, крайречни гори, паркове и градини в населените места. Храни се с насекоми, които лови в полет, излитайки от кацалка на клон. Гнезди в хралупи по дървета. Снася 3 – 5 яйца, има 1 – 2 поколения годишно през периода юни-август.

Природозащитен статус: В България: ЗБР – III; Международен: SPEC – 3.



Снимка: Сива мухоловка (автор Martin Mecnarowski, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. отсичане на старите хралупести дървета, които осигуряват условия за гнездене, създаване на равномерна / едновъзрастна структура на насажденията, използване на инсектициди в горите и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии които са потенциални местообитания на сива мухоловка. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. През гнездовия период от 01.05 – 15.08 в подотделите с установено присъствие на вида не се провеждат горскостопански дейности. Поддържане на разновъзрастна и мозаечна структура на насажденията, включително чрез прилагане на дългосрочни групови възобновителни сечи. При сеч се запазват хралупести дървета, дори и в по-млади насаждения. Изключително важни са хралупестите дървета в близост до водни тела. Опазване на влажните зони в горите включително и чрез запазване на дърветата в и около тях. Не се използват инсектициди в насажденията посочени като реални и потенциални местообитанията на мухоловката.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя на дървета с хралупи. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

19. Червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*)

Дребна насекомоядна птица. Оперението от горната страна на тялото е кафяво, а отдолу е светло. Опашката е черна с бели петна от двете страни на основата си. Мъжкият има оранжево-червена гуша.

Храни се с насекоми. Обитава предимно букови гори в планините, като предпочита влажни склонове. Гнезди в хралупи на дървета. Снася 5 – 6 яйца, има 1 – 2 поколения годишно през периода май-август.

Природозащитен статус: в България: ЧК - уязвим вид; ЗБР – II, III; международен: ДП-I, Бек-II.



Снимка: Червеногуша мухоловка (автор Gerry Millard, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. отсичане на старите хралупести дървета, които осигуряват условия за гнездене, създаване на равномерна / едновъзрастна структура на насажденията, използване на инсектициди в горите и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии които са потенциални местообитания на червеногуша мухоловка. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. През гнездовия период от 01.05 – 15.08 в подотделите с установено присъствие на вида не се провеждат горскостопански дейности. Поддържане на разновъзрастна и мозаечна структура на насажденията, включително чрез прилагане на дългосрочни групови възобновителни сечи. При сеч се запазват хралупести дървета, дори и в по-млади насаждения. Не се използват инсектициди в насажденията посочени като реални и потенциални местообитанията на мухоловката.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя на дървета с хралупи. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

20. Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*)

Обитава основно стари, предимно естествени широколистни и смесени гори, крайречни гори, и по-рядко стари овощни градини, паркове, крайнини на по-малки населени места с дървесна растителност в равнинния и нископланинския пояс. Разполага гнездото си в хралупи (включително изкуствени гнездилици), обикновено на 3 - 6 m

височина. Снася през май. Женската мъти в продължение на 12 - 14 дни. Може да има 2 люпила. Малките напускат гнездото на 15 дневна възраст. Прелетен вид. Храни се с насекоми, които улавя във въздуха, дебнейки от клон или друго удобно място.

Природозащитен статус: в България: ЧК - уязвим вид; ЗБР – II; международен: IUCN-почти застрашен, Бек-II.



Снимка: Полубеловратата мухоловка (автор Ivan Medenica, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени в условията на местообитанията при провеждане на горскостопански дейности (напр. отсичане на старите хралупести дървета, които осигуряват условия за гнездене, създаване на равномерна / едновъзрастна структура на насажденията, използване на инсектициди в горите и др.). Антропогенно безпокойство по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии които са потенциални местообитания на полубеловратата мухоловка. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост. През гнездовия период от 01.05 – 15.08 в подотделите с установено присъствие на вида не се провеждат горскостопански дейности. Поддържане на разновъзрастна и мозаечна структура на насажденията, включително чрез прилагане на дългосрочни групови възобновителни сечи. При сеч се запазват хралупести дървета, дори и в по-млади насаждения. Не се използват инсектициди в насажденията посочени като реални и потенциални местообитанията на мухоловката.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегоден мониторинг в установените местообитания на: 1) числеността на вида; 2) броя на дървета с хралупи. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3).

Клас Земноводни (Amphibia), Безопашати земноводни (Anura)

Бумки (Bombinatoridae)

1. Жълтокоремна бумка (*Bombina variegata*)

В България се среща в голяма част от страната с изключение на големите низини и равнини, където са установени само няколко изолирани находища (Stojanov et al. 2011). Не е намирана в близост до Черноморското крайбрежие (източната четвърт на страната), а за Странджа има само едно непотвърдено съобщение. В планините обикновено достига до около 1500 м н. в., но е намирана и по-високо (до 2100 м н. в. в Средна Стара планина според Бешков & Нанев (2002).

Активността е предимно дневна и на смрачаване, но през размножителния период животните са активни и нощем. Годишната активност продължава от март до октомври. Младите, метаморфозирани жаби са много мобилни и това е определящо при завземането на нови водоеми. По отношение на местообитанията видът е опортюнист и може да бъде наблюдаван във и в близост до водоеми от всякакъв тип: потоци, езера, разливи, реки, локви, язовири, коловози по черните пътища и други. Презимуването става на сушата.

Природозащитен статус: В България е защитен с Приложения II и III от ЗБР. В IUCN фигурира като „Слабо засегнат“ – LC. Попада в Приложение II на Бернската конвенция, както и в Приложения II и IV от Директивата за местообитанията.



Снимка: Жълтокоремна бумка (автор Нели Иванова, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Пресушаване и замърсяване на водоеми, в които се среща и размножава видът и изсичане на горите около водоемите.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Инвентаризация на територии, които са потенциални местообитания на жълтокоремната бумка. Идентифицираните местообитания на вида се картират и регистрират. Видът лесно се разпознава и дейностите могат да се провеждат и от служители на стопанството.

Индивидите на жълтокоремната бумка се опазват от нараняване и убиване. Не се водят сечи в буферна зона с ширина от най-малко 50 м около водните басейни, където е регистрирано присъствие на вида. Да не се пресушават водните тела, използвани от вида.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провежда се ежегоден мониторинг по време на размножителния период на вида (30 март – 15 юни). Обхождат се малки горски реки и потоци и се отчитат всички видени екземпляри. Резултатите се записват в приложения формуляр (Приложение 3). Събирането на данните може да се извършва и посредством мобилното приложение и платформата [SmartBirds](#).

Клас Насекоми (Insecta)

Бръмбари (Coleoptera)

В представената оценка за ГВСК са включени и потенциални видове, които не бяха установени по време на проучванията, но могат да се срещат на обследваната територия или има данни за тяхното наличие в близки райони.

1. Заплетен карабус (*Carabus intricatus*)

Влаголюбив горски вид. Предпочита сенчести широколистни и по-рядко иглолистни гори със стари и паднали дървета.

Природозащитен статус: Няма природозащитен статус според Закон за биологичното разнообразие, но в IUCN попада в група „Под заплахата – NT“.



Снимка: Заплетен карабус (автор Bernard Dupont, лиценз CC BY-SA 2.0)

ЗАПЛАХИ

Прекомерна експлоатация, интензивни сечи и намаляване на средната възраст на горите. Сеч и износ на мъртва дървесина (особено мъртва дървесина в напреднала степен на разлагане), която е убежище на възрастното насекомо при зимуване. Сечи водещи до значима промяна на структурата на дървостоя във влажните места в насажденията вкл. деретата.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Обособяване и запазване на гори във фаза на старост. Прилагане на лесовъдски системи, които формират и поддържат разновъзрастна структура в насажденията. Запазване на части от насажденията (препоръчително с наличие на стари дървета и едроразмерна мъртва дървесина) без сечи като острови на старостта. Формиране на защитни (буферни) зони по протежение на водните течения и в деретата за които са в сила изискванията за буферните зони по протежение на постоянни водни течения. При провеждане на отгледни и възобновителни сечи се запазва стояща и лежаща мъртва дървесина и загиващи дървета, препоръчително с диаметър над 22 см., които са не по-малко от 10% от запаса на насаждението преди сечта. Ако не са налични 10% от запаса се прилагат мерки, които да осигурят акумулирането на необходимото количество мъртва дървесина в бъдеще. Идентификация, обозначаване и запазване на биотопни дървета. Изготвяне и прилагане на планове за превенция на и защита от пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Тъй като този вид спада към видовете за крайна оценка, мониторингът се извършва само от специалисти-ентомолози.

2. Еленов рогач (*Lucanus cervus*)

Предпочита широколистни, просветлени гори на малка и средна надморска височина. Може да се среща в ниските, широколистни части на горското стопанство.

Природозащитен статус: България: ЗБР – II, III. Международен: HD – II; IUCN European Red List of Saproxylic Beetles – NT; BC – III



Снимка: Еленов рогач (автор Слободан Стевчић, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Намаляването и фрагментацията на подходящи местообитания (зрели и стари гори с близка до естествената структура). Прекомерна експлоатация, интензивни сечи и намаляване на средната възраст на горите. Сеч и износ на мъртва дървесина и стари дървета като местообитания в които индивидите на вида осъществяват своя жизнен цикъл.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Обособяване и запазване на гори във фаза на старост. Прилагане на лесовъдски системи, които формират и поддържат разновъзрастна структура в насажденията. Запазване на части от насажденията (препоръчително с наличие на стари дървета и едроразмерна мъртва дървесина) без сечи като острови на старостта. При провеждане на отгледни и възобновителни сечи се запазва стояща и лежаща мъртва дървесина и загиващи дървета, препоръчително с диаметър над 22 см., които са не по-малко от 10% от запаса на насаждението преди сечта. Ако не са налични 10% от запаса се прилагат мерки, които да осигурят акумулирането на необходимото количество мъртва дървесина в бъдеще. Идентификация, обозначаване и запазване на биотопни дървета. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне и прилагане на планове за превенция на и защита от пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

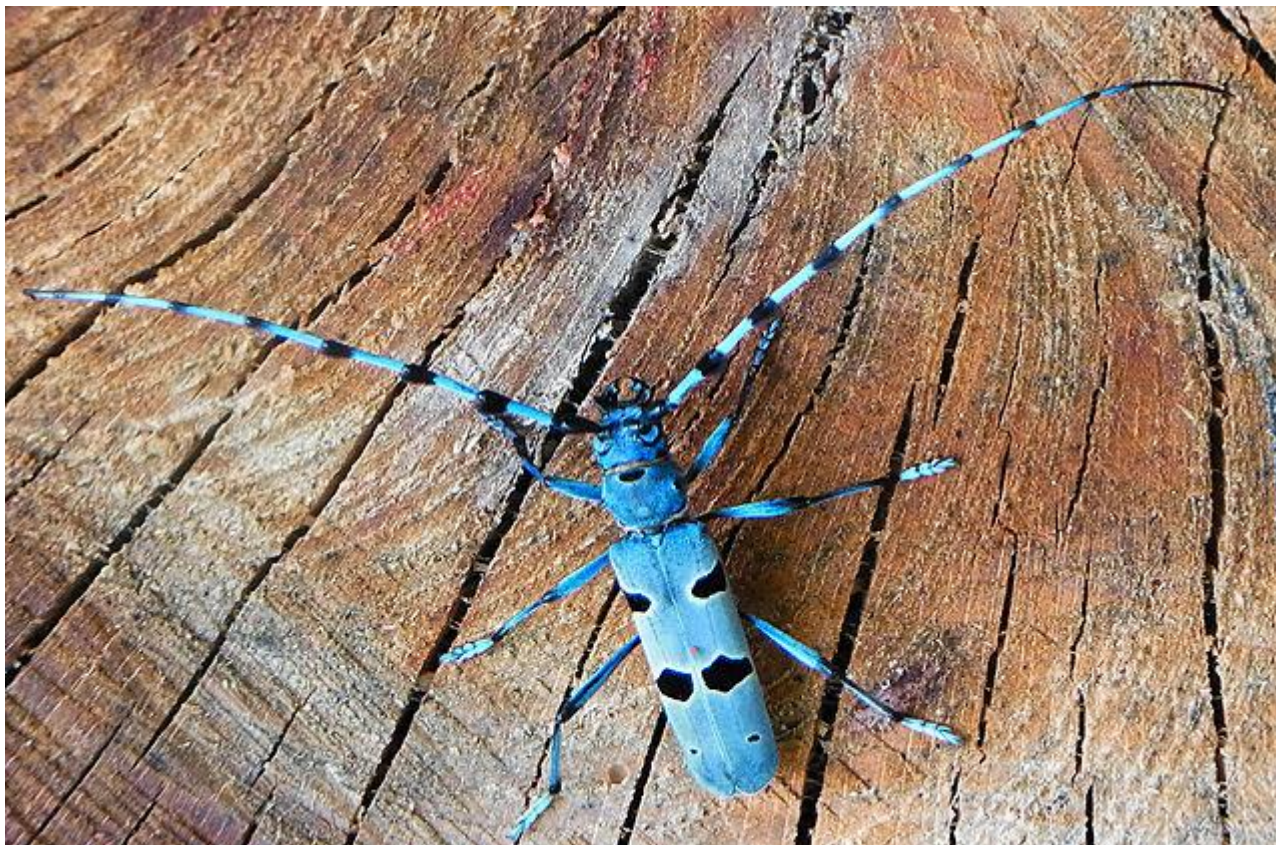
Спада към видовете за първа оценка. Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микрестообитания (паднали дървета, пънове и др.), в същото време се отчитат и летящите и пълзящи екземпляри. Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект (участък от горски път) със стандартна дължина (500 м дължина) и преброяване на всички възрастни. Тъй като видът е нощно активен, се препоръчва мониторингът да се провежда по здрач (19-20 ч.). Този трансект се изпълнява от един оператор за около 15 минути

преди здрач и 15 мин след здрач. (Bardiani *et al.* 2017). За записване на данните се използват приложенията Горски спътник (WWF) или SmartBirdsPro (БДЗП).

3. Алпийска розалия (*Rosalia alpina*)

Широко разпространен в цялата страна, от 0 до 1500 m. Предимно в планините, но се среща и по Черноморието. Въпреки това, в Западни Родопи е относително рядък вид.

Природозащитен статус: България: ЗБР – II, III. Международен: HD – II, IV; IUCN – VU; IUCN European Red List of Saproxylic Beetles – LC; BC – II; CORINE. Приоритетен за опазване вид.



Снимка: Алпийска розалия (автор Siga, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Основните заплахи за алпийската розалия, водещи дори до локално изчезване на популации са: 1) изоставяне на традиционни практики за управление на горите и интензивното им използване; залесяване на горските пасища, което намалява наличието на дървета, изложени на слънце; (2) старите или мъртви дървета са от изключителна важност за оцеляването на популациите на сапроксилните видове и отстраняване им при сечта води до значително намаляване на подходящите микро-местообитания за размножаване и развитие на тези видове; (3) практика на подреждане на изсечените дървета в горите, които привличат женски да снасят яйца, и представляват екологичен капан, когато тези дървета се отстраняват и използват от човека преди възрастните да са го напуснали и 4) горски пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Обособяване и запазване на гори във фаза на старост. Запазване на естествените открити пространства в горските територии. Прилагане на лесовъдски системи, които формират и поддържат разновъзрастна структура в насажденията. Запазване на части от насажденията (препоръчително с наличие на стари дървета и едроразмерна

мъртва дървесина) без сечи като острови на старостта. При провеждане на отгледни и възобновителни сечи се запазва стояща и лежаща мъртва дървесина и загиващи дървета, препоръчително с диаметър над 22 см., които са не по-малко от 10% от запаса на насаждението преди сечта. Ако не са налични 10% от запаса се прилагат мерки, които да осигурят акумулирането на необходимото количество мъртва дървесина в бъдеще. Идентификация, обозначаване и запазване на биотопни дървета. Максимално бързо извозване на отсечените дървета, така че да не се позволи снасянето на яйца от женските индивиди. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне и прилагане на планове за превенция на и защита от пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът се извършва подобно на този при *Lucanus cervus*, с тази разлика че алпийската розалия е най-активна в обедните часове (12-15 ч.). За улеснение на горските служители, трансектът може да бъде провеждан около натрупаните на временен склад дървета, които привличат екземпляри от вида и значително улесняват неговото намиране и отчитане.

4. Голям буков сечко (*Morimus asper funereus*)

Широко разпространен вид в България, включително в Западни Родопи. Но тъй като при него липсват криле, разселителните му възможности са малки и е много вероятно отделните му популации да са разпокъсани и изолирани една от друга. Среща се основно в широколистни гори, по-рядко в смесени и иглоситни.

Природозащитен статус: България: ЗБР –ЗБР – II. Международен: HD – II; IUCN Red List of Threatened. Species – VU; CORINE.



Снимка: Голям буков сечко (автор Слободан Стевчић, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Основните заплахи за големия буков сечко, водещи дори до локално изчезване на популации са: 1) изоставяне на традиционните практики за управление на горите и интензивното им използване; залесяване на горските пасища,

което намалява наличието на дървета, изложени на слънце; (2) старите или мъртви дървета са от изключителна важност за оцеляването на популациите на сапроксилните видове и отстраняване им при сечта води до значително намаляване на подходящите микро-местообитания за размножаване и развитие на тези видове; (3) практика на подреждане на изсечените дървета в горите, които привличат женски да снасят яйца, и представляват екологичен капан, когато тези дървета се отстраняват и използват от човека преди възрастните да са го напуснали и 4) горски пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Обособяване и запазване на гори във фаза на старост. Запазване на естествените открити пространства в горските територии. Прилагане на лесовъдски системи, които формират и поддържат разновъзрастна структура в насажденията. Запазване на части от насажденията (препоръчително с наличие на стари дървета и едроразмерна мъртва дървесина) без сечи като острови на старостта. При провеждане на отгледни и възобновителни сечи се запазва стояща и лежача мъртва дървесина и загиващи дървета, препоръчително с диаметър над 22 см., които са не по-малко от 10% от запаса на насаждението преди сечта. Ако не са налични 10% от запаса се прилагат мерки, които да осигурят акумулирането на необходимото количество мъртва дървесина в бъдеще. Идентификация, обозначаване и запазване на биотопни дървета. Максимално бързо извозване на отсечените дървета, така че да не се позволи снасянето на яйца от женските индивиди. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне и прилагане на планове за превенция на и защита от пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът се извършва подобно на този при *Lucanus cervus*, с тази разлика че големият буков сечко е активен почти целодневно, като все пак предпочита по-хладните части на деня (сутрин и вечер). За улеснение на горските служители, трансектът може да бъде провеждан около натрупаните на временен склад дървета, които привличат екземпляри от вида и значително улесняват неговото намиране и отчитане.

Пеперуди (Lepidoptera)

1. *Euplagia quadripunctaria*

Пеперудата лети и се храни предимно денем през юли и август на сенчести места край храсталаци и в покрайнините на горите, но се привлича и нощем от източници на светлина. Новоизлюпените ларви се хранят предимно с глухарче (*Taraxacum*), мъртва коприва (*Lamium*), коприва (*Urtica*), но могат да се приемат и за всеядни. Гъсениците зимуват след третото линееене (събличане на кожата). На пролет след зимуването ларвите сменят хранителните растения и се хранят с нокът (*Lonicera*), малина (*Rubus idaeus*), леска (*Corylus*). Видът се приема в Европа като парамигрант - извършващ сезонни миграции.

Природозащитен статус: България: България: ЗБР – 2; международен: HD – II, приоритетен вид.



Снимка: *Euplagia quadripunctaria* (автор Andreas Eichler, лиценз CC BY-SA 4.0)

ЗАПЛАХИ

Основна заплаха е промяна на характера на основното местообитание на вида и намаляване или унищожаване на микро- местообитанията; пожари; замърсяване с битови, строителни и други отпадъци; използването на пестициди в горското стопанство; голи сечи, светлинно замърсяване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на храстовата растителност и подлеса при сечта. Забрана за залесяване с иглолистни и неместни видове в широколистни насаждения. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост и то само биологични и видовоспецифични).

Забрана на прилагане на голи сечи в местообитанията на вида. Забрана за трансформация на естествени широколистни насаждения в иглолистни и/или такива от неместни видове. Да се ограничи изсичането на храсти в тревни местообитания на вида. Изготвяне и прилагане на планове за превенция на и защита от пожари. Забрана за отводняване и промяна на хидрологичния режим на влажни зони в гората. Забрана за използване на синтетични инсектициди (освен при крайна необходимост и то само видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Уловът на възрастни екземпляри се осъществява със светлинни ловилки нощем. Ловилките (капани?) и лампите се слагат по покрайнини и просеки в ксеротермни дъбови гори и редколесия през март и април, до първата четвърт на май. Проверката на ловилките става рано сутрин преди изгрев. Отчитат се брой индивиди. Ловилките и лампите се слагат в гори и покрайнини на гори през юли, август и първата третина на септември.

Друг метод е наблюдаване и преброяване на индивидите от вида денем по предварително набелязан пробен трансект и в подходящи местообитания.

ВКС 1.3. КРИТИЧНИ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ВИДОВЕ

Списък на индикаторните видове за тази ВКС с техните минимални концентрации в България са посочени в *Приложение 2* към ръководството, като там са посочени и праговете им стойности поотделно за всеки вид. Когато в една гора има значимо постоянно или временно съсредоточаване на видове или е убежище от критична важност, съгласно изискванията на *Приложение 2* към ръководството, тогава гората е ГВКС.

По смисъла на определението за ВКС 3.1 на територията на ТП "ДГС Борино" са установени територии с критични концентрации на благороден елен (*Cervus elaphus*) и глухар (*Tetrao urogallus*).

1. Благороден елен (*Cervus elaphus*)

Благородният елен достига на дължина 165-250 см и височина до 100-160 см. Нормалното тегло на мъжките елени е 100 - 200 кг. Женските са по-леки и нямат рога. Рогата на мъжкарите започват да растат март-април и достигнат пълно развитие през юли-август. Падат февруари. Космената покривка на гърба е тъмнокафява. Отстриани и по корема е по-светла. През лятото тя е ръждивокафява, а през зимата - почти сива. Обитава горски съобщества, в това число отворени широколистни гори, смесени широколистно-иглолистни гори, чисти иглолистни гори, ливади и пасища (понякога над горната граница на гората). Храни се с тревна, дървесна и храстова растителност. Обикновено живее на малки стада, съставени от мъжки или женски индивиди, които се смесват само в размножителния период. Когато раждат, женските се отделят от стадото и след това отново се присъединяват.



Снимка: Благороден елен (автор Rufus46, лиценз CC BY-SA 3.0)

ЗАПЛАХИ

Промяна в характеристиките на сватбовището (разораване или залесяване на открити пространства; намаляване или увеличаване на пълнотата на дървостоя на територията на сватбовището). Браконьерски отстрел. Антропогенно безпокойство по време на сватбуването.

МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ

Не се извършва разораване или залесяване на открити пространства на територията на установени сватбовища на благороден елен. В насажденията на територията на сватбовищата се поддържа неравномерна пространствена структура на дървостоя (мозайка от участъци с единични дървета, участъци с ниска пълнота, както и по-гъсти групи), осигуряваща едновременно видимост и защита на стадото. В подотделите със сватбовища, както и в съседните подотдели не се провеждат горскостопански дейности по време на сватбуването (септември и октомври). Препоръчително е през този период да се ограничи достъпа на външни лица, чрез поставяне на бариери на горските пътища водещи до сватбовищата. Контрол на браконьерството.

МЕРКИ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегодно преброяване на елените в района и определяне на половото съотношение на животните при възможност. Най-подходящият период за провеждане на мониторинг е по време на сватбуване - септември и октомври. За установяване на тенденции в развитието на популациите на вида е необходимо мониторингът да се провежда в продължение на поне 6 поредни години.

2. Глухар (*Tetrao urogallus*)

При настоящото проучване са установени токовища на вида намиращи се в подотделите посочени във ВКС 1.2 / Клас Птици / 7. Глухар (*Tetrao urogallus*).

Препоръките и указанията за опазване и мониторинг на глухара и местообитанията му са описани във ВКС 1.2 / Клас Птици / 7. Глухар (*Tetrao urogallus*).

ВКС 2. ЕКОСИСТЕМИ И МОЗАЙКИ ОТ ЕКОСИСТЕМИ НА НИВО ЛАНДШАФТ. НЕПОКЪТНАТИ ГОРСКИ ЛАНДШАФТИ ГОЛЕМИ ЕКОСИСТЕМИ* НА НИВО ЛАНДШАФТ И МОЗАЙКИ ОТ ЕКОСИСТЕМИ* С ГЛОБАЛНО, РЕГИОНАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВАТ ЖИЗНЕНИ ПОПУЛАЦИИ НА ПОВЕЧЕТО ЕСТЕСТВЕНО СРЕЩАЩИ СЕ ВИДОВЕ В ЕСТЕСТВЕНИТЕ ИМ МОДЕЛИ НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И ОБИЛИЕ.

Гори, които съдържат жизнеспособни популации на повечето или всички местни видове, трябва да имат голяма площ и да са сравнително неповлияни от човешка дейност и с ниско ниво на фрагментация (% незалесени територии). Целта на определяне на тази консервационна стойност е да бъдат включени типични ландшафти и тяхното биологично многообразие от съответния горско-растителен район.

ВКС 2 представляват значими горски територии, формиращи ландшафт от регионално и национално значение, в които всички естествено срещащи се видове съществуват при естествени условия на разпространение и обилие.

Съгласно Националното ръководство за определяне на ВКС, следните отдели на територията на ТП „ДГС Борино“ са в национално определена обхват на ВКС 2: 1-11, 13-52, 59, 61-72, 74-101, 103-174, 180-181, 190, 193-200, 202-220, 252-257, 268-270, 405-408, 411-415

ЗАПЛАХИ

Намаляване на лесистостта и увеличаване на нивата на антропогенна фрагментираност на територията. Неблагоприятни промени на видовото, възрастово и структурно разнообразие в горите в резултат на горскостопански дейности. Намаляване на нивата на естественост с увеличаване на площта на насажденията с изкуствен произход. Интродуциране на неместни видове и произходи или видове извън естествения им ареал на разпространение. Намаляване на екологичната функционалност на горските екосистеми чрез премахване екологични елементи с ключова роля за поддържане на биоразнообразието (мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ВКС 2

Планираните лесовъдски и стопански мероприятия не трябва да водят до намаляване на процента на лесистост на ДГС.

Използват се лесовъдски системи, които поддържат видовото, възрастово и структурно разнообразие в насажденията и на ниво ландшафт. При планиране на горскостопанските дейности да се запазва / задълбочава пространствената мозаечност на насажденията по отношение на видов състав, възраст и структура. Да се прилагат природосъобразни и разнообразни лесовъдски системи в съответствие с особеностите на конкретното насаждение.

Най-малко 5% от територията на горскостопанската единица трябва да бъдат отделени за осигуряване на гори от основно представените горскодървесни видове, които са във фаза на старост (Old-growth forests).

Спазват се екологични принципи и практики при планиране и извеждане на лесовъдските мероприятия. При провеждане на лесовъдски дейности да се поддържат определено количество мъртва дървесина в насаждението, дървета с хралупи, единични и групи стари дървета.

Дава се приоритет на естественото възобновяване. Да се прилагат лесовъдски системи, които осигуряват естествено възобновяване.

Не се допуска антропогенна смяна на коренния дървесен състав на насажденията.

При възстановителни дейности (залесяване) да се използват само местни видове и произходи. Да не се внасят чуждоземни дървесни видове и произходи с изключение на дендрариумите и географските култури, както и животински видове извън естественият им ареал на разпространение на територията на ДГС.

Не се допуска изкуствено залесяване на естествени открити пространства в горските масиви, с изключение на мероприятия за контрол на ерозионни процеси.

Не се допускат дейности (в това число и лесовъдски), които да увеличават антропогенната фрагментираност на територията. При планиране на пътищата и инфраструктурата, трябва максимално да се запази целостта на ландшафта. Необходимо е да се осигурят подходящи елементи, намаляващи влиянието на фрагментираността на територията, които да подпомагат движението на организмите – например да се предвиждат коридори за придвижване, връзки и зони на спокойствие на животните и т.н.

Провеждат се консултации с идентифицираните заинтересовани страни, за да се осигури взаимна информираност и да се координират мерки за предотвратяване / смекчаване на потенциални неблагоприятни въздействия от дейности като незаконна сеч, браконьерство и строителство, разработване на обекти за добив на инертни материали и полезни изкопаеми, неустойчиво земеделие и др.

Осъществява се контрол върху изпълнение на дърводобивните дейности и да се предприемат мерки за предотвратяване / смекчаване на потенциални неблагоприятни въздействия.

Ако при анализ на резултатите от мониторинга са установени намаляване на количествените стойности на показателите: естественост, фрагментираност и лесистост, се планират и прилагат възстановителни мерки, ако е приложимо.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 2

Провежда се ежегоден мониторинг на динамиката на количествените показатели на критериите естественост, фрагментираност и лесистост. Мониторингът се извършва по документи и снимки, като се използва информация от действащи и предходни горскостопански планове, планове за управление, териториално устройствени планове, документация свързана с едромасщабни природни нарушения (напр. ветровали, снеголоми, пожари, каламитети и др.), процедури за промяна на предназначението на земи и гори от горския фонд, и др.

На всеки 5 години се прави мониторинг на теренни обекти, в които са проведени горскостопански дейности, които могат да окажат влияние на някой от критериите посочени в т.1 в това число възобновителни, принудителни и санитарни сечи.

На всеки 5 години се прави мониторинг на територии, засегнати от едромасщабни природни нарушения (напр. ветровали, снеголоми, пожари, каламитети и др.) и се регистрира моментното състояние на възстановителните процеси.

ВКС 3. ЕКОСИСТЕМИ И МЕСТООБИТАНИЯ. РЕДКИ, ЗАЩИТЕНИ ЗАСТРАШЕНИ ОТ ИЗЧЕЗВАНЕ ЕКОСИСТЕМИ ИЛИ РЕФУГИИ.

За България ГВКС представляват всички горски територии, включващи екосистеми от списъка на *Приложение 4* към ръководството. За ВКС се считат и гори, притежаващи характеристики, отличаващи ги като гори във фаза на старост (ГФС, Old growth forests), които със своята възрастова структура и степен на естественост представляват местообитание на комплекс видове от специфични екологични и таксономични групи.

За определяне на горите, отговарящи на критериите на ВКС 3, са използвани данни от ГСП на ТП "ДГС "Борино". Извършено е и теренно обследване на идентифицираните за тази консервационна стойност типове екосистеми. Съгласно списъка към *Приложение 4* на Националното ръководство за определяне на ГВКС, за територията на ТП "ДГС "Борино" са идентифицирани 11 типа редки, застрашени или изчезващи екосистеми. Границите на отделните гори, представляващи ВКС 3, не са отбелязани на терена тъй като в повечето случаи съвпадат с границите на насаждението.

G1.661 Middle European dry-slope limestone beech forests / Калцифилни гори от обикновен бук (*Fagus sylvatica*)

Ксеротермофилни гори, развиващи се върху варовити, често плиткочувни почви от типове лесивирани файоземи и ренджини. Основен дървесен вид е обикновеният бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). В състава на дървесния етаж участват още *Tilia tomentosa*, *T. cordata*, *Carpinus betulus* и *C. orientalis*. Храстовият етаж е изграден от *Acer campestre*, *Cornus mas*, *Fraxinus ornus* и *Ligustrum vulgare*. В тревния етаж участват видове, характерни за термофилните дъбови гори (*Brachypodium pinnatum*, *Lathyrus niger*, *Mycelis muralis*, *Physospermum cornubiense*). характерен белег е и участието на видове от сем. Orchidaceae (*Cephalanthera* spp., *Dactylorhiza cordigera*, *Epipactis* spp., *Neottia nidus-avis*, *Orchis pallens*) (Димитров 2015).

Този тип гори са включени в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория "потенциално застрашено местообитание" (Бисерков и др. /ред./ 2015).

На територията на ТП "ДГС "Борино" местообитанието е установено в следните отдели: 122/б, 411/з.

ЗАПЛАХИ

Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното и видово разнообразие. Вторични сукцесии в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Превръщане на семенни насаждения в издънкови. Намаляване на устойчивостта на насажденията (особенно тези с издънков произход) в резултат на неблагоприятни климатични промени. Залесяване с нетипични за района и/или езотични видове. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Паша на домашни животни. Строителство и експлоатация на инфраструктурни съоръжения. Намирайки се в по-гъсто населените ниски части на планините, мизийските букови гори са подложени на засилен антропогенен натиск.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Това са горски екосистеми, които са се адаптирали към условията на средата, но очакваното бъдещо засушаване на климата може усложни ситуацията в тях. Потенциален проблем при извеждане на сечи е по-голямата вероятност от зачимяване при равномерно отваряне на склопа. Тъй като част от тези гори растат на терени с ниска продуктивност, за всяко конкретно насаждение се изисква да се направи оценка на производствените цели. При стопанисването им е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове.

Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н. Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

G1.69 Thermophilous Moesian beech forests / Мизийски букови гори

Чисти и смесени широколистни гори с основен едификатор обикновен бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). Срещат се предимно в предпланините, ниските планини и долните части на високите планини в диапазона от 100 до 1300 m надм. вис. при условия на умерено континентален и преходно континентален климат. Заемат главно сенчести изложения и участъци в доловете с относително по висока въздушна и почвена влажност. Почвите са кафяви горски и по рядко канелени горски и рендзини. Мизийските букови гори се отличават с термофилен характер, подчертан чрез присъствието на видове от съседно разположените дъбови, липови, габъррови и др. широколистни гори. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, мизийският бук формира смесени гори с участие най-вече на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и обикновен горун (*Quercus dalechampii*). В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове с южен произход и разпространение – *Acer hyrcanum*, *Corylus colurna*, *Ostrya carpinifolia*, *Quercus cerris*, *Q. frainetto*, *Sorbus torminalis* и *Tilia tomentosa*. Храстов етаж обикновено не е формиран. По често се срещат единични храсти от *Cornus mas*, *Crataegus monogyna*, *Rosa arvensis*, *Rubus hirtus*, *Ruscus aculeatus*, *R. hypoglossum*. Общото покритие на тревния етаж варира в широки граници в зависимост от покритието на дърветата и се характеризира с мозаична структура. Най-често се формират микрогрупировки с преобладаване на следните видове: *Aremonia agrimonoides*, *Dentaria bulbifera*, *Euphorbia amygdaloides*, *Galium odoratum*, *Luzula forsteri*, *Melica uniflora* и *Sanicula europaea*. Други видове с висока срещаемост са *Dryopteris filix mas*, *Hedera helix*, *Lamium galeobdolon*, *Melissa officinalis*, *Mycelis muralis*, *Piptatherum virescens*, *Polygonatum latifolium*, *P. odoratum*, *Potentilla micrantha*, *Sanicula europaea*, *Tamus communis*, *Viola odorata*, *V. reichenbachiana* и *V. riviniana*. Присъствието на *Glechoma hederacea*, *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger* и *Physospermum cornubiense* е указателно за термофилния характер на този тип букови гори. Характерен е и пролетният синюзий от *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Glechoma hederacea*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger*, *Physospermum cornubiense* и др. Местообитанието е разпространено в цялата страна, но най-вече в Стара планина, Васильовска планина, Беласица, Влахина, Конявска, Средна гора, Пирин, Източни Родопи, Руй планина, Витоша, Микренски възвишения (Димитров 2015).

Местообитанието е включено в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория "потенциално застрашено местообитание" (Бисерков и др. /ред./ 2015).

На територията на ТП "ДГС "Борино" местообитанието е установено в следните подотдели: 93/л, 95/л, 96/з, 97/в, 99/в, 119/а, 125/е.

ЗАПЛАХИ

Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното и видово разнообразие. Вторични сукцесии в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Превръщане на семенни насаждения в издънкови. Намаляване на устойчивостта на насажденията (особено тези с издънков произход) в резултат на неблагоприятни климатични промени. Залесяване с нетипични за района и/или екзотични видове. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Паша на домашни животни. Строителство и експлоатация на инфраструктурни съоръжения. Намирайки се в по-гъсто населените ниски части на планините, мизийските букови гори са подложени на засилен антропогенен натиск.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Тези горски екосистеми са се адаптирали към не толкова благоприятните условия на средата, но очакваното бъдещо засушаване на климата може усложни ситуацията в тях. За насажденията, които растат на терени с ниска продуктивност, се изисква да се направи оценка на производствените им цели.

Поради граничните условия на месторастенето част от тези насаждения имат смесен характер. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, букът формира смесени гори с участие най-вече на обикновения габър и горунът. В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове като хиркански клен, воден габър, цер, благун, сребролистна липа и брекина. При стопанисването на тези гори е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни и голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или екзотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисването на младите насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, снеголоми, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

Да не се допуска паша на домашни животни в тези гори.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old-growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

G1.6922/G1.6923 Southeastern Moesian neutrophile beech forests / Неутрофилни букови гори

Неутрофилните букови гори са най-разпространените в България букови гори. Формирани са на относително големи надморски височини от около 700 до около 1800 (2100) m при типичен планински климат. Заети предимно северни склонове, долове и клисури. Почвите са неутрални, слабо кисели или слабо алкални, богати на хранителни вещества, влажни кафяви горски. Тези гори се развиват при среден хидротермичен режим и се характеризират с участието на редица бореални и средноевропейски видове, което ги прави сходни със средноевропейските букови гори. Преобладаващ дървесен вид е обикновеният бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp.

moesiaca), който понякога в по-ниските части формира смесени широколистни гори с участие на *Acer heldreichii*, *A. pseudoplatanus*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Fraxinus excelsior*, *Populus tremula*, *Sorbus aucuparia*, *Ulmus glabra*, а в по-високите части на планините образува смесени широколистно-иглолистни гори с *Abies alba*, *Picea abies* и *Pinus sylvestris*. Храстов етаж обикновено не се формира, но сравнително постоянно участие имат *Daphne mezereum*, *Lonicera xylosteum*, *Rubus idaeus*, *Salix caprea*, *Sambucus racemosa*. Мезофилните букови гори се отличават с богат и разнообразен по флористичен състав и обилие тревен етаж в сравнение с останалите букови гори в България. Доминиращи видове най-често са *Anemone nemorosa*, *Dentaria bulbifera*, *Galium odoratum*, *Lamium galeobdolon*, *Sanicula europea*, *Melica uniflora* (Димитров 2015).

Този тип гори са включени в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория “потенциално застрашено местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2015).

На територията на ТП "ДГС "Борино" неутрофилните букови гори са представени от следните подтипове:

1. Типични неутрофилни букови гори (асоциация *Asperulo-Fagetum*). Типичните неутрофилни букови гори са най-разпространения тип букови гори в България. Заемат главно средната част на буковия пояс в диапазона 1000-1500 m надм. вис. в Стара планина, Средна гора, Осоговска планина, Беласица, Родопи, Рила, Пирин, Руй планина, Влахина, Конявска, Васильовска планина и Микренски възвишения. Отличават се със сравнително ниско покритие на тревния синузий, в който най-често доминират *Dentaria bulbifera*, *Galium odoratum* и *Mycelis muralis*.

2. Букови гори с горска светлика (групировка *Luzula sylvatica-Fagus sylvatica*). Тези гори заемат много стръмни склонове във височинния диапазон от 850 до 1500 m. Развиват се върху слабо кисели почви от кафяви горски почви. Имат преходен характер между ацидофилните и неутрофилните букови гори. Срещат се главно в Стара планина, Беласица, Ихтиманска Средна гора, Рила, Врачанска планина и Западни Родопи. Характерният облик на тревния синузий се определя от видовете *Amblystegium serpens*, *Hieracium sabaudum* gr., *Luzula sylvatica*, *Mycelis muralis*, *Poa nemoralis*, *Polypodium vulgare*.

3. Смесени елово-букови и смърчово-букови гори (групировка *Abies alba-Fagus sylvatica*). В този подтип се включват смесени гори на *Fagus sylvatica* с *Abies alba*, *Picea abies* и *Pinus sylvestris*. Съотношението между дървесните видове е динамично, като в днешно време се наблюдава тенденция на изместване на иглолистните от бука. Смесените иглолистно-букови гори имат фрагментарно разпространение в пояса на иглолистните гори във височинния диапазон 1000-1500 m (1800). Почвите са кафяви горски. Най-голямо разпространение имат в Рило-Родопския масив, районът с най-широко разпространение на иглолистни гори на Балканския полуостров. Техният интразонален характер се потвърждава чрез участието на видове от иглолистните гори (*Melampyrum sylvaticum*, *Moehringia pendula* и *Picea abies*). Имали са по-широко разпространение в България през атлантическия период, когато климатът е бил по-благоприятен в сравнение с наши дни (Димитров 2015).

Местообитанието е включено в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория “потенциално застрашено местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2015).

ЗАПЛАХИ

Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното и видово разнообразие. Вторични сукцесии и зачямяване в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Превръщане на семенни насаждения в издънкови. Намаляване на устойчивостта на насажденията (особенно тези с издънков произход) в резултат на неблагоприятни климатични промени. Залесяване с нетипични за района и/или езотични

видове. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Паша на домашни животни. Строителство и експлоатация на инфраструктурни съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Условията в тези гори позволяват прилагане на разнообразни лесовъдски системи, които трябва да осигурят тяхното структурно разнообразие и разнообразието на фази на развитие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура, която ще осигури по-голямо разнообразие от местообитания и ще спомогнат за запазването на дендрологичното разнообразие. Препоръчително е да се избягва прилагане на краткосрочно-постепенни сечи, тъй като това води до формиране на едновъзрастни млади насаждения с хомогенна структура. Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествени им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

Да не се допуска паша на домашни животни в тези гори.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

При провеждане на горскостопански дейности да се използват технологични схеми и техника, осигуряващи минимално нарушаване на земната повърхност. След прекратяване на стопанските дейности се извършва рехабилитация на нарушените терени (напр. извозни горски пътища).

G1.7C1 [*Ostrya carpinifolia*] woods / Гори от воден габър (*Ostrya carpinifolia*)

Съобщества с участие на воден габър (*Ostrya carpinifolia*). Водният габър формира както горски, така и храстови съобщества предимно на скалисти варовикови и по-рядко на силикатни терени в Южна България и фрагментарно по северните склонове на Стара планина. В състава им участват както термофилни видове, някои от които с предимно южен произход и разпространение, така и мезофилни видове, характерни за букови, габърви и горунуви гори (*Acer hyrcanum*, *Aremonia agrimonoides*, *Brachypodium pinnatum*, *Carpinus betulus*, *Cornus mas*, *C. sanguinea*, *Corylus avellana*, *Cotinus coggygria*, *Cotoneaster nebrodensis*, *Fagus sylvatica*, *Fraxinus ornus*, *Haberlea rhodopensis*, *Hedera helix*, *Luzula luzuloides*, *Melica uniflora*, *Mercurialis perennis*, *Poa nemoralis*, *Polypodium vulgare*, *Quercus dalechampii*, *Tamus communis* и др.) (Русакова, Ташев 2016).

Този тип гори са включени в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория “уязвимо местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2016).

ЗАПЛАХИ

Прилагане на лесовъдски системи несъвместими с условията на месторастене и естествената динамика на екосистемата (например голи сечи и краткосрочно-постепенни възобновителни сечи). Намалване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени. Залесяване с нетипични за района и/или екзотични видове. Почвена ерозия. Горски пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Тези гори са разположени на бедни и средно богати месторастения върху стръмни части и сипеи при ксеротермични условия и са със сравнително ниска продуктивност. Това са чувствителни растителни съобщества, които са се приспособили към условията на месторастенето и в тази връзка всяка неосъобразена с условията на средата лесовъдска намеса може наруши равновесието в системата. Еволюционната стратегия на водния габър му позволява бързо да заема освободени площи и при извеждане на гола или постепенна възобновителни сечи може да измести другите дървесни видове.

В зависимост от начина по който са възникнали насажденията, доминирани от воден габър, те може да се разглеждат като пионерни съобщества или като резултат от неблагоприятна вторична сукцесия. Тъй като преобладаващата част от насажденията са разположени на много стръмни скалисти терени и имат изключителна защитна функция, в тях не се препоръчва провеждането на горскостопански мероприятия. Ако се вземе решение за стопанисване на тези гори, то лесовъдските мероприятия трябва да се провеждат с внимание към отделното дърво и биогрупа. Не трябва да се прилагат голи и краткосрочно-постепенни възобновителни сечи.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, дървета с хралупи и т.н.

G3.1E1 South-eastern Moesian [*Picea abies*] forests /Монодоминантни и с преобладание на смърч гори в Родопите/.

Горите от смърч са доминиращи в иглолистния горски пояс в планините на България. Най-големи площи заемат в Родопите, Рила, Пирин, по-ограничено се срещат в Западна и Средна Стара планина, Витоша и Осоговска планина. Основното развитие на смърчовите фитоценози е между 1500-1600 и 1900-2100 m н. в. В затворени котловини и дълбоки долини, главно в Родопите, където се наблюдават температурни инверсии, се създават условия за развитие на смърчови фитоценози и при 1200 m н. в. Формите на релефа, надморската височина, изложението, основната скала и почвите не са строго определящи за развитието на смърчовите гори, но имат съществено значение за флористичния им състав и продуктивността им. Предпочитани са северните изложения и заравнените терени или склоновете с умерен наклон. Основните скали и почвите са кисели. Към горната граница на гората почвите са тъмноцветни планинско-горски, а на по-малка надморска височина - кафяви горски. Рядко (главно в Средните Родопи) смърчови монодоминантни и полидоминантни гори се развиват и на варовити, хумусно-карбонатни почви. Поради високия склоп на голяма част от смърчовите гори, в тях почти не се развива храстов, а в някои случаи и тревен етаж.

Високопланинските гори от обикновен смърч се развиват в горния планински и отчасти в субалпийския пояс (1700-2100 m н. в.). Те са чисти или с участие на други иглолистни видове, най-често бяла мура и бял бор. Понякога е формиран храстов етаж от клек (*Pinus mugo*) и сибирска хвойна (*Juniperus sibirica*). В тревната покривка участват видове, характерни за подсъюз *Eu-Piceenion* - *Dryopteris dilatata*, *Homogyne alpina*, *Luzula sylvatica*, *Melampyrum sylvaticum*, *Moehringia pendula*. На горната граница на гората, където високопланинските смърчови гори са с разреден склоп и групово разположение на дърветата, навлизат и видове от субалпийската тревна растителност – *Festuca nigrescens*, *F. valida*, *Vaccinium myrtillus* и др.

В долната част на разпространението си (1200-1800 m н. в.) горите от обикновен смърч по-често са смесени с участие на обикновена ела (*Abies alba*), бял бор (*Pinus sylvestris*) и обикновен бук (*Fagus sylvatica*). В тревния етаж участват както видове, характерни за европейските широколистни мезофилни гори, така и видове, характерни за иглолистните

бореални гори – *Dentaria bulbifera*, *Epilobium montanum*, *Festuca drymeja*, *Luzula luzuloides*, *L. sylvatica*, *Oxalis acetosella*, *Rhytidadelphus triquetrus*, *Vaccinium myrtillus*, *Veronica urticifolia*, *Viola reichenbachiana* (Русакова и Димитров 2015).

Този тип гори са включени в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория “потенциално застрашено местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2015).

На територията на ТП "ДГС "Борино" местообитанието е установено в следните подотдели: 5/б; 5/в; 7/и; 8/ж; 8/и; 14/ж; 15/ж; 18/г; 18/ц; 18/ч; 19/б; 20/и; 21/м; 21/о; 24/г; 24/ж; 25/б; 25/в; 25/з; 26/б; 28/л; 29/а; 29/к; 30/а; 32/и; 32/л; 33/а; 33/ж; 34/а; 36/е; 37/и; 37/к; 37/л; 37/м; 37/н; 39/б; 39/в; 39/г; 39/д; 40/б1; 40/д; 40/ш; 40/ю; 41/л; 42/в; 42/м; 42/у; 42/ф; 43/а; 43/д; 43/ж; 43/к; 43/н; 44/и; 46/г; 46/е; 46/ж; 46/к; 46/л; 47/х; 47/ш; 47/щ; 48/к; 48/л; 48/с; 48/у; 49/е; 49/з; 49/и; 49/к; 49/м; 50/д1; 52/б; 52/х; 59/в; 62/ж; 62/к; 62/м; 62/н; 62/о; 62/п; 62/р; 62/т; 63/г1; 63/д1; 63/щ; 63/я; 64/б; 64/г; 64/е; 67/м; 68/в; 69/п; 69/с; 70/е; 70/ж; 70/и; 79/з; 85/и; 91/л; 91/р; 92/в; 92/г; 92/ч; 92/щ; 104/п; 110/м; 110/н; 110/с; 110/у; 110/ч; 111/а; 111/в; 112/ж; 112/и; 113/г; 115/л; 115/м; 115/н; 116/д; 116/е; 116/л; 117/и; 118/з; 118/м; 118/н; 120/в; 121/е; 125/т; 126/а; 127/б; 127/н; 127/п; 131/б; 131/в; 131/о; 133/с; 134/б; 135/а; 136/с; 137/о; 137/х; 137/ю1; 138/б; 139/а; 139/б; 139/б1; 139/в; 139/ж; 139/л; 139/о; 140/а; 140/б; 140/д; 140/е; 141/а; 141/о; 142/а2; 142/ф; 142/х; 142/щ1; 142/я1; 143/а; 143/а1; 143/б1; 143/в; 143/г; 143/н1; 143/п1; 143/х; 143/ч; 143/я; 144/б; 144/ж; 144/л; 144/у; 145/а; 145/б; 145/б1; 145/в; 145/г; 145/ж; 145/и; 145/л; 145/ю; 146/б; 146/г; 146/н; 146/о; 147/а1; 147/б1; 147/е1; 147/к1; 147/м; 147/р; 147/р1; 147/у; 148/ж; 148/и; 148/и1; 148/к; 148/н1; 148/п2; 148/р; 148/с; 148/х1; 148/ц1; 148/ш; 149/д; 149/з; 149/и; 149/н; 149/о; 149/я; 150/а1; 150/и; 150/щ; 151/а; 151/в; 151/ж; 151/л; 151/н; 151/о; 153/м; 154/а; 155/а; 155/ж; 155/х; 156/е1; 156/о; 156/р; 156/т; 156/ф; 156/ц; 157/б; 157/в; 157/ж; 157/и; 157/к; 158/г; 158/ж1; 160/а2; 160/б2; 161/а; 161/б; 161/в; 161/д; 161/е; 161/л; 162/а; 162/г; 162/е; 162/з; 162/с; 162/т; 163/а; 163/в; 163/д; 163/е; 163/ж; 164/а; 164/и; 164/ф; 164/х; 165/д; 165/е; 165/н; 165/о; 165/р; 166/г; 166/г1; 166/д1; 166/ж1; 166/з; 167/а; 167/б1; 167/е; 167/ж; 167/з; 167/м1; 167/о; 167/у; 168/а; 168/г; 168/е; 168/ж; 168/ч; 168/щ; 168/ю; 169/с; 169/т; 169/у; 169/х; 169/ш; 170/а; 170/г; 170/л; 171/г; 171/д; 171/к; 171/м; 171/п; 171/р; 172/б; 172/в; 172/г; 172/д; 172/е; 172/ж; 173/а; 173/ж; 173/у; 173/ч; 173/ш; 173/щ; 174/а; 174/в; 174/д; 174/з; 174/п; 174/ф; 180/к; 190/а; 190/в; 190/г; 190/д; 190/е; 190/з; 190/и; 190/м; 190/р; 190/т; 193/в; 194/а; 194/б; 194/д; 194/е; 194/к; 194/м; 194/н; 195/б; 195/г; 195/к; 196/г; 196/е; 196/е1; 196/з; 197/а; 197/м; 197/н; 197/ф; 197/ч; 198/о; 198/ч; 199/а1; 199/к; 199/л; 199/ф; 202/л; 202/м; 202/о; 203/а; 203/г; 203/е; 203/ж; 203/з; 204/б; 204/г; 204/е; 204/ж; 204/з; 204/и; 204/м; 205/а; 205/б; 205/в; 205/г; 205/м; 205/о; 205/п; 205/т; 205/х; 205/ц; 206/в; 206/д; 206/ж1; 206/п; 206/х; 206/ц; 206/я; 207/а; 207/б; 207/и; 207/и1; 207/к; 207/м1; 207/р1; 207/у1; 207/ц; 207/ю; 208/а; 208/г1; 208/ж; 208/и1; 208/м; 208/о1; 208/ф; 208/ц; 209/а; 209/д; 210/а; 210/б; 210/в; 210/г; 211/к; 211/н; 211/п; 211/р; 212/в; 212/г; 212/д1; 212/ж1; 212/к1; 212/я; 213/а; 213/б; 213/в; 213/с; 214/б; 214/и; 214/к; 214/м; 214/н; 214/п; 214/р; 215/а; 215/г; 215/д; 215/ж; 215/и; 215/к; 215/л; 215/п; 216/а; 216/г; 216/н; 217/а; 217/б; 217/г; 217/д; 217/е; 217/ж; 217/и; 218/в; 218/ж; 218/и; 218/м; 219/г; 219/д; 219/ж; 219/з; 219/и; 219/к; 219/л; 220/з1; 252/б; 252/ж; 252/з; 254/д; 254/е; 254/з; 254/и; 254/к; 254/л; 255/е; 255/к; 256/а; 256/е; 257/а; 257/б; 257/в; 257/г; 268/б; 268/и; 269/а; 269/к; 270/а; 270/г; 270/е; 270/л; 270/м; 270/п; 405/е; 411/б; 413/а; 415/е.

ЗАПЛАХИ

Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното разнообразие. Сукцесионни процеси (изместване на смърча от елата и бука) често в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Намаляване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени. Залесяване с нетипични за района и/или екзотични видове. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Строителство на инфраструктурни съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Смърчовите насаждения са изключително подходящи за прилагане на изборните форми на стопанство и сечи с дълъг възобновителен период, които да осигурят неравномерната им пространствена структура. Смърчовият подраст намира подходящи условия за настаняване и развитие около пъновете на отсечени дървета. В тази връзка при

почистване на сечищата, не трябва да се допуска събирането на остатъците от сечта върху пънове. Да се ограничи прилагането на постепенната сеч освен когато целта е постигане на разнообразие на местообитания на ниво ландшафт. Отгледните мероприятия трябва да се извършват навреме за да се подобри устойчивостта на младите насаждения.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури представянето на различните фази в развитието на смърчовите гори.

Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests). Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

G3.16. Moesian [*Abies alba*] forests / Гори от обикновена ела (*Abies alba*).

Горите от обикновена ела (*Abies alba* subsp. *alba*) имат ограничено разпространение в планините на България. Вертикалната им амплитуда е повече от 1500 m (450 2000 m надм. вис.), като оптимумът им на развитие е между 1000 и 1700 m надм. вис. Заемат най често долните части на склонове със северно изложение в падини и дълбоки долове, където овлажнението на почвите и въздуха е относително високо. Скалната основа е по често силикатна, рядко алкална. Еловите гори се развиват най често върху дълбоки, влажни, богати и много богати, кисели и слабо кисели, добре дренирани и аерирани кафяви горски почви и тъмноцветни планинско горски почви. Извън тези оптимални характеристики на местообитанията, елата расте при различни топографски, климатични, хидроложки, петрографски и почвени условия, които намират израз в голямото разнообразие във флорния състав на отделните фитоценози.

Монодоминантните гори на обикновената ела все повече се превръщат в изчезващи реликтни фитоценози. По широко разпространение имат смесените гори, като най често в тях освен обикновена ела участват още обикновен смърч (*Picea abies*) и обикновен бук (*Fagus sylvatica*). Съотношението между трите вида се мени в различни етапи от тяхната синдинамика. Освен смърч и бук, съедификатори на елата значително по рядко са белият (*Pinus sylvestris*) и черният бор (*Pinus nigra* subsp. *pallasiana*), бялата (*Pinus peuce*) и черната мура (*Pinus heldreichii*), обикновеният явор (*Acer pseudoplatanus*) и др. Храстов етаж липсва, спорадично се срещат *Corylus avellana*, *Daphne mezereum*, *Lonicera nigra*, *L. xylosteum*, *Rosa pendulina*, *Rubus idaeus*.

В тревния етаж доминират видове, характерни за европейските широколистни мезофилни гори: *Aegopodium podagraria*, *Athyrium filix femina*, *Cardamine pectinata*, *Dentaria bulbifera*, *Dryopteris filix mas*, *Euphorbia amygdaloides*, *Galium odoratum*, *Glechoma hederacea*, *Lamium galeobdolon*, *Mycelis muralis*, *Sanicula europaea*, *Soldanella chrysostricta*, *Luzula luzuloides*, *L. sylvatica*, *Oxalis acetosella*, *Vaccinium myrtillus*, *Rhytidadelphus triquetrus* и др. (Димитров и Русакова 2015).

Този тип гори са включени в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория “застрашено местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2015).

ЗАПЛАХИ

Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното разнообразие. Сукцесионни процеси (изместване на елата от бука) често в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Намаляване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени. Залесяване с нетипични за района и/или езотични видове. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Строителство на инфраструктурни съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Подходящи са изборните форми на стопанство и сечи с дълъг възобновителен период, които да осигурят неравномерната им пространствена структура. Да се ограничи прилагането на постепенната сеч освен когато целта е постигане на разнообразие на местообитания на ниво ландшафт. Отгледните мероприятия трябва да се извършват навреме за да се подобри устойчивостта на младите насаждения. Подходяща е лесовъдската система на изборната сеч.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури представянето на различните фази в развитието на еловите гори.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

G3.4C Southeastern European [*Pinus sylvestris*] forests (on limestone) / Гори от бял бор (*Pinus sylvestris*) (на варовик).

Горите от бял бор са широко разпространени в България. През отделни периоди в миналото са били с различен ареал и обхват, като най-голямо разпространение в планините на България са имали в началото на холоцена (пребореал). Съвременният иглолистен пояс с участие на такъв тип гори се е образувал през атлантическия период. Развитие и разпространение на бялоборовите съобщества е резултат на въздействието на следните фактори: естествени сукцесионни процеси, свързани с общата ксерофитизация и формиране на съвременната растителност; антропогенно влияние, изразяващо се в опожарявания, неправилни сечи, паша, туризъм; еколого-физиологични особености на белия бор и на конкурентните му дървесни видове. Коренни съобщества (или фрагменти от такива) се срещат предимно по южните склонове на Родопите, Рила, Пирин, Осогово и по-ограничено в Плана, Витоша, Лозенска планина, Славянка, Стара планина и Огражден. Широко разпространение в България имат и силно антропогенизирани и вторични бялоборови съобщества. Част от тях са възникнали на мястото на гори от обикновен смърч (*Picea abies*), обикновена ела (*Abies alba*), бяла мура (*Pinus peuce*), а в по-ниските части на планините и на мястото на гори от обикновен бук (*Fagus sylvatica*) и обикновен горун (*Quercus dalechampii*), в които белият бор е имал единично участие. Най-големи площи те заемат в Рило-Родопския масив и най-вече в Централните и Западни Родопи. Вторичният им характер се подчертава от намаления склоп, голямото покритие на тревните синузии и участието на силно подвижни и с вторично разширени ареали у нас видове. Участието на други дървесни видове (смърч, ела, бук) особено в състава на подлеса в различни съотношения е признак за динамичния статус на голяма част от тях.

Горите от бял бор заемат предимно склонове със слънчеви изложения, върху кафяви горски почви (*Cambisols*) и основни скали с кисела реакция. Ограничено разпространение имат и върху хумусно-карбонатни почви (*Rendzic Leptosols*) и мраморизирани варовици. В зависимост от типа и киселинността на почвите и свързаните с тях видове, се различават два подтипа бялоборови гори: Гори от бял бор на кисели почви (*Vaccinio-Piceetea*) и Бялоборови гори на варовик (*Erico-Pinetea*). Висока консервационна стойност имат бялоборовите гори, развиващи се на варовикови субстрати. Имат фрагментарно разпространение в Пирин, Средните Родопи и Славянка в диапазона 1100-1400 m надм. вис. Най-често са моноедификаторни или смесени с участие на черен бор (*Pinus nigra*). От храстите са представени *Chamaecytisus hirsutus*, *Juniperus oxycedrus* и *Rosa pimpinellifolia*. В тревната покривка участват *Brachypodium pinnatum*, *Festuca penzesii*, *Genista januensis*, *G. rumelica*, *Helianthemum nummularium*, *Pyrola chlorantha*, *Sesleria latifolia*, *Thymus pannonicus*, *T. sibthorpii*, *Vaccinium vitis-idaea* и други калцифилни видове.

Този тип гори са включени в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория “потенциално застрашено местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2015).

ЗАПЛАХИ

Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното разнообразие. Сукцесионни процеси (изместване на белият бор от смърч, черен бор, бук) често в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Намаляване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени. Зачимяване. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Строителство на инфраструктурни съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Съобществата от бял бор върху варовик са ограничени като разпространение. Независимо от това са обект на стопанисване. Лесовъдски системи, които се използват, трябва да поддържат структурна неравномерност и да подпомогнат запазването на доминиращото участие на белия бор. Подходящи за целта са групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. При по-богати почви съществува опасност от настаняване на тревни видове, които при ниска склопеност могат да образуват плътен чим и да затруднят възобновяването на дървесните видове. В тази връзка е необходимо преди началото на възобновителните сечи да се поддържа склопеност в насажденията не по-ниска от 0.7. Препоръчително е възобновителни пространства се отварят при наличие на предварително възобновяване или в семеносна година.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

G3.561 (1) Helleno Balkanic Pallas' pine forests / Гори от черен бор (*Pinus nigra* subsp. *pallasiana*)

Съобществата на паласовия черен бор в България са отнасяни към средиземноморската растителност. Видът е ксеротермен с голяма вертикална амплитуда на разпространение - около 1400 m (400-500-1800) m надм. вис. Преобладаващата част от черноборовите гори в съвременната растителна покривка се намират между (600) 800 и 1300-1500 m надм. вис., най-често в условията на силно пресечен релеф. Те се срещат в различни пояси - от ксеротермния дъбов пояс, през мезофилните габърво-горунов и буков, до микротермния иглолистен пояс в планините и попадат в различни климатични и фитогеографски териториални подразделения. Разпространени са от Славянка и Източните Родопи до Предбалкана. Най-широко разпространение имат в Родопите, Влахина планина и Пирин, сравнително по-ограничено се срещат в Славянка, Рила, Осогово, ниските планини в Западна България, Стара планина и Предбалкана. Попадат в трите климатични области на територията на България: умерено континентална, преходна и континентално-средиземноморска. Въпреки че по своите екологични особености фитоценозите на паласовия черен бор се отнасят към ксерофитния тип растителност, изложението не ограничава съществено развитието им. По-често се срещат на южни, с южна компонента и източни склонове. Наклонът на заеманите терени може да бъде много голям. Единични дървета се срещат и на отвесни скални стени и видът проявява пионерни качества. Силно предпочитани са алкалните скали, като в северните райони те са задължителни, а в южните части на страната се срещат и върху друг тип скална основа. Това определя развитието им върху хумусно-карбонатни почви от типа рендзини, като не е изключено и върху канелени горски или кафяви горски почви, особено на силикатна скална основа. Те често са ерозирани, слабо развити и с малка мощност. Влажността на почвите варира през вегетационния период от ниска до сравнително умерена.

Черният бор образува както монодоминантни (преобладаващата част от ценозите), така и смесени съобщества с други иглолистни или широколистни дървесни видове, които по своите екологични характеристики са ксеротермни или мезоксерофитни. На по малка надморска височина, в ксеротермния дъбов пояс, предимно в южните райони на страната (Гоце Делчев, Хасковско, Кърджалийско, Добростански масив), са останали отделни фрагменти от някога широко разпространени там черноборови гори. Част от тях са монодоминантни, в други с различно обилие се срещат ксеротермни видове дъб (*Quercus frainetto*, *Q. pubescens*), келяв габър (*Carpinus orientalis*), както и *Acer campestre*, *Fraxinus ornus*, *Pyrus pyraeaster*, *Sorbus torminalis* и др. В храстовия синузий са разпространени *Cornus mas*, *Corylus*

avellana, *Cotinus coggygrya*, *Syringa vulgaris*, а средиземноморски облик им придава участието на *Genista carinalis*, *G. rumelica*, *Juniperus oxycedrus* и др. В тревната покривка доминират *Brachypodium pinnatum*, *B. sylvaticum*, *Festuca heterophylla*, *Melica uniflora*, *Poa nemoralis* и др. В състава им участват редки и защитени от закона видове: *Anthemis rumelica*, *Carduus thracicus*, *Fritillaria pontica*, *Verbascum roripifolium*, *V. rupestre* и др. (Русакова и Вълчев 2015).

Тези типове гори са включени в Червена книга на България том. 3 Местообитания с категория “уязвимо местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2015).

ЗАПЛАХИ

Сукцесионни процеси (изместване на черния бор от смърч, ела, бук) често в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Намаляване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени, зачимяване, почвена ерозия, нерегламентирани сечи, горски пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Съобществата доминирани от черен бор, включват в себе си както пионерни съобщества, така и гори намиращи се в различна фаза на смяна на черния бор с широколистни и сенкоиздръжливи иглолистни видове.

Лесовъдската практика при стопанисването на горите от черен бор най-често се основава на равномерни изреждания във всички фази от развитие на насажденията. В повечето случаи тези намеси имат за резултат смяна на черния бор с други видове – обикновен бук, воден / келяв габър, зимен дъб, смърч, ела и др.

Съществена предпоставка за запазване на черния бор в състава на тези гори е поддържане на висока склопеност в по-млада възраст и започване на възобновителни сечи преди появата на по-късносукцесионни видове. Необходимо да се водят възобновителни сечи, при които в части от насаждението се създават благоприятни условия за настаняване на черния бор – достатъчно големи отворени пространства и минерализиран почвен слой. Подходяща е групово-изборната възобновителна сеч, особено в насаждения, в които все още няма формиран подлес от широколистни видове. Прилагането на неравномерно-постепенна сеч също може да доведе до добри резултати. Препоръчително е възобновителните сечи да се извеждат в семеносна година за черния бор.

Отгледните мероприятия трябва да се извършват навреме за да се подобри устойчивостта на младите насаждения. При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури представянето на различните фази в развитието на черборовите гори.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

G3.561 (2) Mixed *Pinus nigra* – *Picea abies* forests / Естествени смесени гори на *Pinus nigra* и *Picea abies*.

Смесени гори от черен бор и обикновен смърч, разпространени главно в Средните Родопи в диапазона 1150–1400 м н.в. на северни североизточни добре експонирани склонове с наклон 20–30°. Почвите са хумусно-карбонатни и

кафяви горски. Горите са относително едновъзрастни. Тревната покривка е съставена главно от *Vaccinium myrtillus*, *Orthilia secunda*, *Festuca drimeja* и *Galium odoratum* (Пенев и др. 1969).

ЗАПЛАХИ

Сукцесионни процеси (изместване на черния бор от смърч, ела, бук) често в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Намаляване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени. Зачимяване. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Ако не са разположени на типични месторастения, които да осигуряват конкурентно предимство на черния бор, смесването на тези два дървесни вида с контрастни екологични характеристики и изисквания не е устойчиво във времето. Необходимо е планиране и провеждане на лесовъдски практики, които от една страна да не противоречат на естествената сукцесия, а от друга да запазят смесения характер на насажденията. Препоръчват се групово-изборни и неравномерно постепенни сечи с по-големи размери на котлите, което ще подпомогне възобновяването на черния бор. Препоръчително е възобновителните сечи да се извеждат в семеносна година за черния бор.

Отгледните мероприятия трябва да се извършват навреме за да се подобри устойчивостта на младите насаждения. При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури представянето на различните фази в развитието на смесените гори от черен бор и смърч.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

G4.6 Mixed [Abies] - [Picea] - [Fagus] woodland /Смесени широколистно-иглолистни гори със задължително участие на обикновен бук (*Fagus sylvatica*) и/или обикновена ела (*Abies alba*) и/или обикновен смърч (*Picea abies*).

Смесени широколистно-иглолистни гори със задължително участие на обикновен бук (*Fagus sylvatica*) и/или обикновена ела (*Abies alba*) и/или обикновен смърч (*Picea abies*). Смесените буково-иглолистни гори имат фрагментарно разпространение в пояса на иглолистните гори във височинния диапазон 1000-1500 m (1800). Почвите са кафяви горски. Най-голямо разпространение имат в Рило-Родопския масив, районът с най-широко разпространение на иглолистни гори на Балканския полуостров. В тревия етаж най-често участват *Aremonia agrimonoides*, *Dentaria bulbifera*, *Dryopteris filix-mas*, *Epilobium montanum*, *Euphorbia amygdaloides*, *Geranium robertianum*, *Hieracium murorum* gr., *Lamiastrum galeobdolon*, *Luzula luzuloides*, *L. sylvatica*, *Mycelis muralis*, *Poa nemoralis*, *Veronica chamaedrys*, *Viola reichenbachiana*. Интразоналният характер на тези гори се потвърждава чрез участието на видове от иглолистните гори като *Melampyrum sylvaticum*, *Moehringia pendula*, *Sorbus aucuparia*, и др.

ЗАПЛАХИ

Сукцесионни процеси (изместване на смърча от елата и бука) често в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното разнообразие. Намаляване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Строителство на инфраструктурни съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

В тези изключително продуктивни гори трябва да се прилагат лесовъдски системи, които да запазят смесеният им характер. Подходящи са изборната, групово-изборната, групово-постепенна и неравномерно-постепенната. Трябва да се ограничи максимално прилагането на постепенната сеч, защото тази лесовъдска система не води до запазване на смесения характер. Отгледните мероприятия трябва да се извършват навреме за да се подобри устойчивостта на младите насаждения. В насажденията с по-високо участие на бук, при извеждане на сечите да се отстраняват предимно букови дървета. При наличие на подраст от иглолистни (смърч, ела) под склопа да се отворят прозорци още при късните отгледни сечи с цел подържане на смесен състав.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури представянето на различните фази в развитието на насажденията.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

G4.8(3) Mixed non-riverine deciduous and coniferous woodland / Гори с участието на черен бор (*Pinus nigra*) и воден габър (*Ostrya carpinifolia*)

Смесени иглолистно-широколистни съобщества на паласовия черен бор с водния габър (*Ostrya carpinifolia*), развиващи се на скалисти терени в дерета, главно в югозападните райони на страната. В тревната покривка са разпространени *Cephalanthera rubra*, *Poa nemoralis*, *Scabiosa rhodopensis*, *Sesleria latifolia* и др. (Русакова и Вълчев 2015).

Тези типове гори са включени в Червена книга на Р. България том. 3 Природни местообитания с категория “уязвимо местообитание” (Бисерков и др. /ред./ 2015).

ЗАПЛАХИ

Сукцесионни процеси (изместване на черния бор от воден габър или келяв габър) често в резултат от неправилно планирани и проведени лесовъдски мероприятия. Прилагане на лесовъдски системи, които водят до намаляване на структурното разнообразие. Намаляване на устойчивостта на насажденията в резултат на неблагоприятни климатични промени. Почвена ерозия. Нерегламентирани сечи. Горски пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Това са горски екосистеми, които в повечето случаи растат при неблагоприятни условия по отношение на влажност и богатство на почвата. Двата дървесни вида имат сходни конкурентни характеристики по отношение условията на месторастене, но при неправилно провеждане на лесовъдските мероприятия черният бор може да бъде изместен от водния габър, който е по-агресивен. Необходимо е планиране и провеждане на лесовъдски практики, които от една страна да не противоречат на естествената сукцесия, а от друга да запазят смесения характер на насажденията, като подпомогнат възобновяването на черния бор. Препоръчват се групово-изборни и неравномерно постепенни сечи с по-големи размери на котлите, при семеносна година за черния бор и редуциране на семеносещите екземпляри от габър. Прилагането на постепенни сеч, каквато е досегашната практика, ще увеличи участието на габър в състава на насажденията.

Да се увеличат турнусите на сеч в тези гори.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

Разработване и прилагане на противопожарни мерки.

Гори във фаза на старост (Old growth forests)

Според определението за Гори във фаза на старост (ГФС) в Националния стандарт за сертифициране на горите, ГФС са гори в последната фаза от развитието си, в които дървостоят е достигнал значителна възраст, не е съществено повлиян от *едроплощни природни нарушения* антропогенни въздействия и се характеризира с неравномерна пространствена и възрастова структура; наличие на стари живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид и месторастене; стоящи и паднали големи мъртви дървета в различни фази на разлагане.

Със своята специфична структура и функционалност тези гори са местообитание на комплекс от видове от различни екологични и таксономични групи. Поради ограничените знания за тях все още не може да се определи колко от проучените видове са свързани единствено с тези гори, но определено може да се каже, че много видове намират в тях оптимални условия за съществуване. Нещо повече, при сравняване на ГФС и по-млади гори са отчетени съществени разлики във видовия състав и обилието, което е показател за уникалността на тези екосистеми.

Общата площ на отделените гори във фаза на старост е 713,1 ха, което представлява 6,63 % от ДГТ на стопанството.

На територията на ТП "ДГС Борино" за гори във фаза на старост са определени следните отдели / подотдели:

Тип горска екосистема	Отдел	Подотдел	Площ, ха
(75) Т-II-2 С-2	9	л	6,2
(75) Т-II-2 С-2	9	м	12,0
(145) МТЮ-II В-1,2	10	а	3,9
(143) МТЮ-II С-2	10	б	7,1
(145) МТЮ-II В-1,2	10	в	3,3
(145) МТЮ-II В-1,2	10	г	2,8
(145) МТЮ-II В-1,2	10	д	11,5
(145) МТЮ-II В-1,2	10	е	13,5
(143) МТЮ-II С-2	11	а	10,0
(143) МТЮ-II С-2	11	б	8,2
(145) МТЮ-II В-1,2	11	в	3,7
(143) МТЮ-II С-2	11	г	4,1
(145) МТЮ-II В-1,2	11	д	2,2
(145) МТЮ-II В-1,2	11	е	2,6
(143) МТЮ-II С-2	11	ж	1,1
(75) Т-II-2 С-2	13	б	1,1
(143) МТЮ-II С-2	14	и	13,3
(143) МТЮ-II С-2	15	л	8,3
(75) Т-II-2 С-2	23	з	10,4
(143) МТЮ-II С-2	23	и	4,0
(145) МТЮ-II В-1,2	24	м	18,7
(145) МТЮ-II В-1,2	24	н	0,3
(145) МТЮ-II В-1,2	24	о	1,4
(145) МТЮ-II В-1,2	24	п	2,6
(76) Т-II-2 С-2,3	48	у	1,3
(143) МТЮ-II С-2	84	и	1,5

(143) МТЮ-II С-2	84	л	4,5
(145) МТЮ-II В-1,2	84	м	5,0
(143) МТЮ-II С-2	84	н	4,5
(143) МТЮ-II С-2	84	о	0,7
(145) МТЮ-II В-1,2	84	с	0,1
(143) МТЮ-II С-2	84	т	0,4
(143) МТЮ-II С-2	85	б	5,8
(145) МТЮ-II В-1,2	85	в	2,4
(143) МТЮ-II С-2	85	е	1,2
(143) МТЮ-II С-2	85	ж	1,6
(143) МТЮ-II С-2	85	з	1,5
(143) МТЮ-II С-2	85	н	12,2
(143) МТЮ-II С-2	85	о	11,8
(76) Т-II-2 С-2,3	86	а	19,0
(76) Т-II-2 С-2,3	86	б	17,1
(76) Т-II-2 С-2,3	86	в	6,7
(76) Т-II-2 С-2,3	86	г	1,6
(76) Т-II-2 С-2,3	86	д	17,1
(76) Т-II-2 С-2,3	87	а	12,3
(76) Т-II-2 С-2,3	87	б	18,9
(76) Т-II-2 С-2,3	87	в	9,7
(143) МТЮ-II С-2	87	г	5,5
(145) МТЮ-II В-1,2	96	и	3,2
(143) МТЮ-II С-2	97	а	7,6
(145) МТЮ-II В-1,2	97	б	9,7
(143) МТЮ-II С-2	98	а	0,3
(143) МТЮ-II С-2	98	б	2,3
(143) МТЮ-II С-2	98	в	1,6
(145) МТЮ-II В-1,2	98	г	21,2
(143) МТЮ-II С-2	98	д	4,9
(143) МТЮ-II С-2	98	е	7,3
(143) МТЮ-II С-2	98	к	0,7
(143) МТЮ-II С-2	99	е	11,8
(143) МТЮ-II С-2	99	ж	1,1
(143) МТЮ-II С-2	99	з	3,2
(143) МТЮ-II С-2	99	к	5,9
(143) МТЮ-II С-2	99	л	0,7
(143) МТЮ-II С-2	101	а	15,9
(143) МТЮ-II С-2	101	б	9,2
(152) МТЮ-I,II А-1	101	в	7,9
(145) МТЮ-II В-1,2	103	а	15,5
(145) МТЮ-II В-1,2	103	б	0,3
(143) МТЮ-II С-2	103	л	8,5
(145) МТЮ-II В-1,2	104	а	1,6

(143) МТЮ-II С-2	104	б	0,4
(143) МТЮ-II С-2	104	в	1,1
(143) МТЮ-II С-2	104	г	20,2
(143) МТЮ-II С-2	104	с	14,5
(145) МТЮ-II В-1,2	104	т	2,0
(145) МТЮ-II В-1,2	105	а	6,3
(145) МТЮ-II В-1,2	105	б	2,9
(143) МТЮ-II С-2	105	д	0,8
(143) МТЮ-II С-2	107	а	8,0
(143) МТЮ-II С-2	107	б	13,5
(143) МТЮ-II С-2	107	з	5,4
(76) Т-II-2 С-2,3	118	в	2,2
(73) Т-II-2 D-2	118	г	9,6
(76) Т-II-2 С-2,3	118	м	11,4
(75) Т-II-2 С-2	118	о	9,1
(143) МТЮ-II С-2	119	б	12,8
(143) МТЮ-II С-2	119	в	7,0
(143) МТЮ-II С-2	120	а	16,0
(143) МТЮ-II С-2	121	а	6,7
(143) МТЮ-II С-2	121	б	5,9
(143) МТЮ-II С-2	121	в	26,2
(145) МТЮ-II В-1,2	121	г	1,3
(143) МТЮ-II С-2	121	д	6,5
(143) МТЮ-II С-2	121	з	6,7
(143) МТЮ-II С-2	122	а	9,8
(152) МТЮ-I,II А-1	122	б	2,2
(143) МТЮ-II С-2	122	в	22,7
(145) МТЮ-II В-1,2	123	к	4,2
(145) МТЮ-II В-1,2	123	л	3,2
(145) МТЮ-II В-1,2	123	м	3,4
(145) МТЮ-II В-1,2	123	п	14,4
(145) МТЮ-II В-1,2	123	х	1,1
(145) МТЮ-II В-1,2	123	ш	0,4
(145) МТЮ-II В-1,2	123	о1	0,1
	ВСИЧКО		713,1

ЗАПЛАХИ

Горскостопански дейности. Нерегламентирани сечи. Горски пожари. Паша на домашни животни. Строителство и експлоатация на инфраструктурни съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Необходимо е на най-малко 5% от територията на горскостопанската единица да бъдат отделени насаждения за осигуряване на гори във фаза на старост. Препоръчително е те да бъдат относително равномерно разпределени на

територията, като площта на един комплекс от стари гори да бъде не по-малко от 40 ха. По възможност трябва да се осигури и свързаността на тези комплекси с коридори, които също са съставени от ГФС.

За да може да достигнат и поддържат характеристиките на горите във фаза на старост определените насаждения трябва да се оставят на естествената им динамика, т.е. да не се водят никакви горскостопански дейности. Приблизително 160 до 230 години са нужни за да се формира гора със характеристики на гора във фаза на старост. Трансформацията от зрели гори към гори във фаза на старост е постепенна и продължителността ѝ зависи много от дървесния състав (видовете достигат за различно време пределна физиологична възраст), условията на месторастене (периодът е по-кратък на добри месторастения, отколкото на бедни) и първоначалната структура на насажденията (при хомогенна структура е по-бавно в сравнение с хетерогенната).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 3

Мониторингът на ГВКС 3 включва провеждане на ежегодни теренни наблюдения при които се прави оценка на индикативни параметри на отделните насаждения, характеризиращи моментното им състояние, и се определят тенденции в развитието им. В групите гори с по-голяма площ (по-голям брой насаждения) може да се прилага мониторинг на извадков принцип, при който всяка година на терен се проверяват и оценяват само част от насажденията. В такъв случай е необходимо всяко насаждение от групата да бъде обект на мониторинг най-малко веднъж на 5 години. Честотата и интензивността на мониторинга се определят от степента на рядкост и застрашеност на екосистемите, като в по-редките и застрашени групи горски екосистеми (например крайречни гори) всички включени насаждения се мониторира най-малко веднъж годишно. Препоръчително е в групите гори, включващи по-малко от 20 насаждения, да не се прилага извадковия принцип.

Резултатите от теренните наблюдения за всяко насаждение, представляващо ВКС3, се вписват в приложения формуляр (Приложение 4). След приключване на дейностите по годишния мониторинг на ВКС 3 резултатите се обобщават и се изготвя писмен анализ.

Прилаганите мерки за опазване на ВКС 3 се адаптират, когато резултатите от проведения мониторинг показват, че те са недостатъчни да осигурят поддържане и/или подобряване на състоянието на ВКС 3.

ВКС 4. ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ КРИТИЧНО ЗНАЧЕНИЕ. ОСНОВНИ ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ КРИТИЧНО (НЕЗАМЕНИМО) ЗНАЧЕНИЕ В ОПРЕДЕЛЕНИ СИТУАЦИИ ВКЛ., ОПАЗВАНЕ НА ВОДОСБОРИ И КОНТРОЛ НА ЕРОЗИЯТА НА УЯЗВИМИ ПОЧВИ И СКЛОНОВЕ.

Тази ВКС се отнася до важните екологични функции на стопанисваната гора. Определени саследните компоненти:

- ✓ Гори представляващи единствени източници на питейна вода
- ✓ Гори от решаващо значение за водосбора
- ✓ Гори с решаващопротивоерозионнозначение
- ✓ Гори с пожарозащитни функции
- ✓ Гори с решаващо значение за земеделието и рибарството

ВКС 4.1 ГОРИ – ЕДИНСТВЕНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ПИТЕЙНА ВОДА

В България за ГВКС се считат всички горски територии в рамките на санитарно-охранителните зони 1 и 2 на източници за питейно-битово водоснабдяване, определени по реда на Наредба 3 от 2002 г. За ВКС се считат също и горски територии около и/или в близост до източници за питейно-битово водоснабдяване, но без определени официални санитарно-охранителни зони.

По данни от ГСП на територията на ТП "ДГС Борино" в тази консервационна стойност попадат следните отдели и подотдели: 18/2; 18/4; 18/5; 18/д; 18/е; 18/ж; 18/з; 18/м; 18/н; 18/о; 18/п; 46/1; 46/2; 46/5; 46/6; 46/г; 46/е; 46/ж; 48/4; 48/5; 48/о; 48/ф; 48/х; 51/3; 51/в; 81/ф; 99/2; 99/6; 99/в; 99/г; 99/п; 106/1; 106/2; 106/а; 106/в; 106/г; 106/д; 112/2; 112/3; 112/б; 112/з; 112/о; 125/ф; 130/ф; 130/ю; 131/1; 131/2; 131/а; 131/б; 131/в; 131/г; 131/д; 131/з; 131/л; 131/м; 131/н; 131/о; 163/4; 163/5; 163/ж; 190/5; 190/з; 190/л; 190/м; 190/р; 193/в; 194/1; 194/2; 194/б; 194/г; 194/д; 194/е; 194/к; 194/м; 194/н; 195/д; 196/т; 211/1; 211/3; 211/4; 211/5; 211/6; 211/7; 211/8; 211/9; 211/к; 211/л; 211/н; 211/п; 211/р; 212/5; 212/6; 212/7; 212/б1; 212/и1; 212/я.

В Таблица 2. следва разпределението по населени места.

Таблица № 2. Списък на отдели и подотдели, определени като вододайни зони за ТП "ДГС Борино"

ТП "ДГС Борино"	Отдели, подотдели	Площ, ха
Вододайни зони с. Борино	18/д; 18/е; 18/ж; 18/з; 18/м; 18/н; 18/о; 18/п; 18/2; 18/4; 18/5; 46/г; 46/е; 46/ж; 46/1; 46/2; 46/5; 46/6; 48/о; 48/ф; 48/х; 48/4; 48/5; 51/в; 51/г; 51/д; 51/е; 51/з; 51/3; 99/6; 99/в; 99/г; 99/п; 99/2	71,9
Вододайни зони с. Буйново	163/ж; 163/ж1; 163/4; 163/5; 211/а; 211/б; 211/в; 211/г; 211/д; 211/е; 211/ж; 211/з; 211/и; 211/к; 211/л; 211/м; 211/н; 211/о; 211/п; 211/р; 211/1; 211/2; 211/3; 211/4; 211/5; 211/6; 211/7; 211/8; 211/9; 212/х; 212/ц; 212/ю; 212/я; 212/а1; 212/б1; 212/в1; 212/г1; 212/и1; 212/л1; 212/5; 212/6; 212/7; 212/8	130,4
Вододайни зони с. Чала	81/к, 81/ф, 81/6, 81/7, 125/ф	20,4
Вододайни зони с. Ягодина	106/а; 106/б; 106/в; 106/г; 106/д; 106/1; 106/2; 112/б; 112/з; 112/о; 112/2; 112/3; 130/р; 130/с; 130/т; 130/у; 130/ф; 130/х; 130/ц; 130/ч;	293,5

	130/ш; 130/щ; 130/ю; 130/5; 130/6; 130/7; 131/а; 131/б; 131/в; 131/г; 131/д; 131/е; 131/ж; 131/з; 131/и; 131/к; 131/л; 131/м; 131/н; 131/о; 131/п; 131/р; 131/с; 131/т; 131/у; 131/х; 131/ц; 131/ч; 131/щ; 131/ю; 131/1; 131/2; 190/з; 190/и; 190/к; 190/л; 190/м; 190/о; 190/п; 190/р; 190/ц; 190/5; 193; 194/а; 194/б; 194/в; 194/г; 194/д; 194/е; 194/ж; 194/з; 194/и; 194/к; 194/л; 194/м; 194/н; 194/о; 194/п; 194/р; 194/с; 194/т; 194/у; 194/ф; 194/к; 194/1; 194/2; 194/3; 194/4; 194/5; 195/д	
Вододайни зони с. Кожари	196/р, 196/с, 196/т, 196/6	7,5
Водохвращения за питейни цели	3/к; 29/к; 45/1.	1,0
Вододайна зона на река Буйновска	106/а; 106/б; 106/в; 106/г; 106/д; 106/1; 106/2; 112/б; 112/з; 112/о; 112/2; 112/3; 130/р; 130/с; 130/т; 130/у; 130/ф; 130/х; 130/ц; 130/ч; 130/ш; 130/щ; 130/ю; 130/5; 130/6; 130/7; 131/а; 131/б; 131/в; 131/г; 131/д; 131/е; 131/ж; 131/з; 131/и; 131/к; 131/л; 131/м; 131/н; 131/о; 131/п; 131/р; 131/с; 131/т; 131/у; 131/х; 131/ц; 131/ч; 131/щ; 131/ю; 131/1; 131/2; /190/з; 190/и; 190/к; 190/л; 190/м; 190/о; 190/п; 190/р; 190/ц; 190/5; 193; 194/а; 194/б; 194/в; 194/г; 194/д; 194/е; 194/ж; 194/з; 194/и; 194/к; 194/л; 194/м; 194/н; 194/о; 194/п; 194/р; 194/с; 194/т; 194/у; 194/ф; 194/к; 194/1; 194/2; 194/3; 194/4; 194/5; 195/д; 163/ж; 163/ж1; 163/4; 163/5; 196/р; 196/с; 196/т; 196/6; 211/а; 211/б; 211/в; 211/г; 211/д; 211/е; 211/ж; 211/з; 211/и; 211/к; 211/л; 211/м; 211/н; 211/о; 211/п; 211/р; 211/1; 211/2; 211/3; 211/4; 211/5; 211/6; 211/7; 211/8; 211/9; 212/х; 212/ц; 212/ю; 212/я; 212/а1; 212/б1; 212/в1; 212/г1; 212/и1; 212/л1; 212/5; 212/6; 212/7; 212/8	444,3
Каптажи с. Борино	3/н; 4/в; 5/п; 41/а; 42/б1; 43/п; 46/е; 48/р, 48/с, 48/х; 68/п; 89/м; 90/т	
Каптажи с. Чала	81/к; 125/ф; 126/г	
Каптажи с. Буйново	195/д; 196/р1; 198/г; 203/5; 211/к, 211/н; 212/б1; 212/и1, 212/ц	
Горски чешми и кладенци	107/а; 110/ц; 111/д; 114/а; 115/и; 116/д; 120/б; 125/т; 125/ф; 129/н; 13/в; 130/а; 130/з; 130/ю; 131/б; 131/в; 131/н; 131/о; 132/п; 133/з; 134/а; 135/а; 137/х; 138/б; 143/1; 145/ж; 146/г; 162/а; 166/з; 167/о; 168/е; 141/п; 142/а2; 151/г; 152/в1; 159/у; 172/а; 172/б; 172/ц; 173/и; 173/у; 181/к; 190/а; 200/е; 203/5; 205/а; 205/б; 206/я; 209/а; 210/в; 214/а; 214/к; 217/е; 24/а; 255/к; 269/е; 27/з; 3/д; 35/г; 37/б; 39/д; 405/ж; 411/к; 412/г; 44/д; 45/е; 45/ж; 48/ф; 49/б; 49/г; 49/и; 49/м; 52/2; 52/у; 8/т	

ЗАПЛАХИ

Влошаване качеството на водата във водоизточниците от директно замърсяване от горскостопански дейности.
Увеличаване количеството на почвените частици (замътняване) във водата поради ерозионни процеси в резултат от

дърводобивни дейности (например ерозия на горски и извозни пътища). Намаляване и/или неравномерност на водния отток в резултат от неправилни лесовъдски намеси във водосборната територия на водоизточниците.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ВКС 4.1

1. В санитарно-охранителни зони на източниците на питейна вода, обособени съгласно Наредба 3 от 2000 г., се прилагат изискванията и мерките за опазване предписани в наредбата.

2. В зоните в непосредствена близост до водоизточниците и водосборната им територия се прилагат следните общи препоръки за лесовъдска намеса:

Да се подпомага създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;

Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии във водосбора с гора;

Склопеността на отделните насаждения във водосбора да не намалява под 0.5, но и да не е по-висока от 0.8, тъй като се увеличава процента на евапотранспирация;

Забрана за прилагане на голи сечи;

Зоните в непосредствена близост до водоизточниците изискват повече внимание, включително минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина, дърводобив с много ниска интензивност или липса на такъв;

След прекратяване на стопанските дейности се извършва рехабилитация на нарушените терени (напр. извозни горски пътища);

Не се използват синтетични пестициди.

2. Трябва да се извършва обучение на персонала, който участва в горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознае персонала с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за опазване на тези стойности.

3. След обособяване на санитарно-охранителни зони за източниците на питейна вода, съгласно Наредба 3 от 2000 г., горскостопанските дейности трябва да се съобразяват с посочените в наредбата режими на стопанисване и опазване.

4. В процеса на учредяване на СОЗ, стопаните трябва да търсят компенсиране на пропуснатите ползи или увеличени разходи при стопанисването на горите.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.1

Горските стопани трябва да използват мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ, басейновите дирекции или водностопанските фирми. За нефициално регламентирани водоизточници (чешми, частни каптажи за водоснабдяване и др.) мониторингът се извършва чрез интервюта със засегнатите и заинтересовани лица (собственици, ползватели, туристически дружества, и др.).

4. Прилаганите мерки за опазване на ВКС 4.1 се адаптират, когато резултатите от проведения мониторинг показват, че те са недостатъчни да осигурят поддържане и/или подобряване на състоянието на ВКС 4.1.

ВКС 4.2. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ВОДНИЯ ОТТОК ВЪВ ВОДОСБОРИТЕ

В България за ГВКС се приемат всички горски територии, които представляват:

1. Горски територии във водосборите на поройни водни течения, чиято лесистост надхвърля 40%;

2. Съобщества на клек (*Pinus mugo*);

3. Горски територии, представляващи горна граница на гората (ГГГ), определени по реда на ЗГ или включени в 200 метровата ивица под ГГГ;

4. Крайречни естествени гори от *Q. pedunculiflora*, *Q. robur*, *Fr. oxycarpa*, *Ulmus minor*, *U. laevis*, *Salix alba*, *Alnus glutinosa*, *Populus alba*, *P. nigra*, *Platanus orientalis* в заливаемата тераса на речното течение;

5. Горите между дигата и десния бряг на р. Дунав, горите на островите и 200 метровата ивица от високия бряг на реката;

6. Гори в 100 метровата ивица на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг);

7. Горски територии, включени в санитарно-охранителна зона 3 на язовирите, чието основно предназначение е за питейни нужди, определени по реда на Наредба 3 от 2002 г.

За територията на ТП "ДГС Борино" не са определени гори и горски територии, отговарящи на определението за тази консервационна стойност.

ВКС 4.3 ГОРИ С РЕШАВАЩО ПРОТИВОЕРОЗИОННО ЗНАЧЕНИЕ

В България за ГВКС се приемат всички горски територии, представляващи:

1. Горски територии с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редини, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ха и пълнота над 0,6;

2. Гори създадени по технически проекти за борба с ерозията, корекционни, брегозащитни и колматажни горски пояси,

3. Гори, предпазващи населени места или комуникации, разположени на пътя на паднали до момента лавини по данни от Планинската спасителна служба, гори в снегосборна област с наклон над 20°, както и такива разположени под обезлесена снегосборна област с дължина над 200 м. и наклон над 20°;

От държавните горски територии, попадащи на територията на ТП "ДГС Борино" за тази консервационна стойност съответстват данни, отговарящи на определението по т. 1

ВКС 4.3 Т.1. ГТ С НАКЛОН НАД 30° (ИЛИ ПО-МАЛЪК, ПРИ РАЗПОЛОЖЕНИЕ ПОД ОБРАБОТВАЕМИ ЗЕМИ, ПОЛЯНИ, ГОЛИНИ, РЕДИНИ, КОИТО СА С НАКЛОН НАД 100 И ДЪЛЖИНА ПО-ГОЛЯМА ОТ 200 М) С ПЛОЩ НАД 1 ХА И ПЪЛНОТА НАД 0,6;

По данни от ГСП в тази категория попадат следните отдели и подотдели: 2/о; 4/е; 7/е; 8/м; 10/е; 11/а; 11/б; 11/д; 11/е; 14/и; 15/и; 15/к; 15/л; 15/м; 16/а; 16/б; 16/в; 16/г; 20/е; 20/з; 21/1; 21/а; 21/б; 21/в; 21/г; 21/д; 21/н; 21/о; 22/ж; 22/н; 22/р; 22/с; 23/з; 23/и; 24/л; 24/м; 24/н; 24/о; 24/п; 25/д; 25/и; 25/к; 30/а; 30/б; 32/а; 32/б; 32/в; 32/г; 33/а; 33/б; 46/л; 48/а1; 50/ф; 50/ш; 50/ю; 51/л; 52/2; 75/в; 75/г; 75/д; 75/ж; 77/в; 77/е; 78/а; 78/г; 78/е; 78/ж; 80/1; 80/а; 80/б; 80/в; 80/г; 80/д; 84/1; 84/е; 84/з; 84/и; 84/к; 84/л; 84/м; 84/н; 84/о; 84/п; 84/с; 84/т; 85/1; 85/2; 85/3; 85/4; 85/5; 85/7; 85/а; 85/б; 85/в; 85/г; 85/д; 85/о; 86/2; 86/а; 86/б; 86/в; 86/г; 86/д; 87/1; 87/а; 87/б; 87/в; 87/г; 88/2; 89/и; 95/1; 96/1; 96/2; 96/3; 96/и; 96/к; 96/л; 96/м; 96/н; 96/р; 96/у; 97/1; 97/б; 97/в; 97/г; 97/д; 98/г; 98/д; 98/е; 98/ж; 98/з; 98/и; 98/к; 99/1; 99/е; 99/ж; 100/1; 100/н; 100/о; 100/п; 100/р; 101/7; 101/а; 101/б; 101/в; 101/г; 101/и; 103/1; 103/2; 103/а; 103/в; 104/1; 104/4; 104/а; 104/г; 104/т; 105/1; 105/а; 105/б; 106/1; 106/4; 107/1; 107/2; 107/6; 107/а; 107/б; 107/з; 108/1; 108/2; 108/3; 108/4; 108/а; 108/б; 108/в; 108/г; 108/е; 108/ж; 109/1; 109/3; 109/5; 109/7; 109/а; 109/и; 110/12; 110/13; 110/2; 110/3; 111/д; 112/1; 112/б; 112/л; 112/м; 113/2; 113/в; 113/з; 115/и; 115/л; 115/м; 116/б; 116/в; 116/г; 117/1; 117/4;

117/б; 117/а; 117/в; 117/з; 117/и; 118/а; 118/б; 118/в; 118/г; 118/м; 118/о; 118/п; 119/1; 119/3; 119/а; 119/б; 119/в; 119/г; 119/д; 119/е; 119/ж; 119/з; 120/д; 121/а; 121/г; 121/д; 121/е; 121/ж; 121/з; 122/1; 122/2; 122/3; 122/4; 122/а; 122/б; 122/в; 122/г; 122/н; 122/о; 122/п; 123/1; 123/3; 123/з; 123/к; 123/л; 123/м; 123/о1; 123/п; 123/ф; 123/х; 124/1; 124/3; 124/б; 124/д; 124/л; 125/в; 125/г; 125/д; 125/е; 125/ж; 125/з; 125/и; 126/г; 126/д; 127/б; 127/д; 127/е; 127/ж; 127/м; 127/н; 127/о; 127/п; 127/р; 140/д; 141/п; 142/б; 145/ж; 190/д; 204/и; 211/3; 211/н; 270/с; 406/2; 406/б; 407/1; 407/2; 407/3; 407/а; 407/б; 407/в; 407/г; 407/е; 407/ж; 407/з; 407/и; 407/к; 408/1; 408/2; 408/а; 408/б; 408/в; 408/г; 408/д; 408/е; 408/ж; 408/з; 408/и; 408/к; 408/м; 411/1; 411/2; 411/3; 411/4; 411/5; 411/а; 411/в; 411/г; 411/д; 411/е; 411/и; 411/к; 411/л; 411/м; 411/н; 411/о; 411/п; 411/р; 412/1; 412/2; 412/б; 412/в; 413/2; 413/з; 414/1; 414/б; 414/в; 414/г; 414/д; 414/е; 414/и; 415/1; 415/а; 415/д; 415/е; 415/з.

ЗАПЛАХИ

Увеличаване на ерозионните процеси в следствие на намаляване на покритието на територията с гора (включително намаляване на склопеността на насажденията) и/или в резултат от нарушаване на почвената повърхност при дърводобивни дейности (например ерозия на горски и извозни пътища). Намаляване на противоерозионната и почвозащитна функция на насажденията в резултат от неправилни лесовъдски намеси.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ВКС 4.3

1. Стопанисването на гори, представляващи ВКС 4.3. трябва да е насочено към ограничаване на опасността от развитие на ерозионни процеси.

2. Планирането и стопанските дейности в тези гори се съобразяват с ВКС 4.3. Като общи препоръки за лесовъдска намеса могат да се посочат:

В горите с решаващо противоерозионно значение:

Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии с гора, като склопеността на насажденията не се намалява под 0.5;

Да се извеждат навреме отгледните мероприятия, особено в горските култури, за да се осигурят жизнеността и устойчивостта на насажденията;

Когато пред насаждение от списъка на ГВКС 4.3 са поставени допълнително една или повече цели (напр. курортни гори), лесовъдските мероприятия трябва да постигнат баланс между тях, но като приоритет остава осигуряване на противоерозионната функция;

Подпомага се създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;

При много стръмни терени (31-45°) не се водят голи сечи и краткосрочно постепенни сечи;

При каменливи и урвести терени (над 45°) да не се провеждат стопански мероприятия;

При извеждането на сеч да се използват техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка;

При нужда се провеждат залесителни мероприятия, като с предимство се използва коренна горскодървесна растителност;

В места с активни ерозионни процеси или потенциал за развитие на ерозия се прилагат мерки и техники за защита и/или стабилизиране на почвата;

В горите с решаващо значение против формиране на свлачища и сипеи:

Горскостопанските дейности във високорискови зони за формиране на свлачища трябва да се избягват или да се сведат до минимум;

Дърветата и горите играят важна роля в намаляването на риска от възникване на свлачища чрез стабилизиране на почвените слоеве и понижаване на влагата в почвата, което е една от основните предпоставка за свлачища. От друга страна, дърветата също могат да увеличат риска от поява на свлачища чрез допълнителното натоварване на нестабилни склонове и увеличен натиск при вятър. Практиката показва, че е малко вероятно наличието на дървета да предотврати или намали вероятността от възникване на дълбоки свлачища или свличания по много стръмни склонове. Храстите притежават предимствата на дърветата за стабилизирането на почвата, но не оказват допълнително натоварване на почвата с теглото си и натиск от вятър.

Провеждат се мероприятия за подпомагане на допълнително настаняване на растителност, но залесяването на стръмни склонове с нестабилни почви не се препоръчва, ако не се използват и допълнителни инженерни съоръжения, които укрепват склона;

Предвиждат се мероприятия за заздравяване устойчивостта в основата на склона при водни течения (включва изграждането на технически съоръжения за формиране на профил на равновесие).

3. Да се определят и картират пътищата и временни складове, които имат нужда от рехабилитация. След провеждането на дърводобива задължително се извършват необходимите възстановителни мероприятия, съобразно нарушенията на терена.

4. Да се разработят планове или правила за рехабилитация на нарушени или други територии, заплашени от ерозия и/или, в които мониторингът показва повишени нива на ерозия.

5. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да го запознае с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.3

1. Препоръчително е да се направят консултации с експерти от РИОСВ за разработване на система за мониторинг и координация за прилагането ѝ.

2. Мониторингът на горите с решаващо противоерозионно значение трябва да включва като минимум ежегодни теренни проверки, чиято цел е да идентифицира терени с развитие на почвена ерозия и терени с потенциални или видими свлачищни процеси. Такива терени се картират и за тях се оценяват и документират следните параметри:

а) терени с почвена ерозия:

- засегнатата площ (m²);

- причина / фактори за развитие на ерозия: естествени ерозионни процеси или антропогенно повлияни ерозионни процеси;

- минимална, максимална и средна дълбочина на ровините (см);

- минимална, максимална и средна ширина на ровините (см);

- динамика: активни или затихнали ерозионни процеси.

б) свлачища:

- засегнатата площ (m²);

- причина / фактори за развитие на свлачището: естествени свлачищни процеси или антропогенно повлияни свлачищни процеси;
- приблизителен обем на свлечената земна маса (м²);
- динамика: активни или затихнали свлачищни процеси.

3. Резултатите от теренните наблюдения се вписват в стандартен формуляр, разработен от ДГС и включващ параметрите посочени в т. 2, и след приключване на дейностите по годишния мониторинг се обобщават и се изготвя писмен анализ. Анализът трябва да включи и сравнение на годишната динамика на параметрите по точка 2 за идентифицираните терени с ерозионни процеси и свлачища.

4. Прилаганите мерки за опазване на ВКС 4.3 се адаптират, когато резултатите от проведения мониторинг показват, че те са недостатъчни да осигурят поддържане и/или подобряване на състоянието на ВКС 4.3.

ВКС 4.4. ГОРИ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ БАРИЕРА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ПОЖАРИ

За ГВКС се приемат всички широколистни гори разположени между иглолистни насаждения, между иглолистни насаждения и населени места, между иглолистни насаждения и земи с различно селскостопанско ползване, имащи ширина на насаждението минимум 100 м. и максимум 250 м. и състав включващ всички широколистни видове без бреза, акация и топови култивари.

Чрез интегриране и анализа в ГИС на данни от горскостопанския план за територията на ТП „ДГС Борино“ са определени следните отдели и подотдели, които представляват бариера за разпространение на пожари: 100/а; 100/д; 100/к; 100/п; 100/р; 101/и; 107/а; 108/а; 108/в; 108/г; 108/ж; 109/и; 11/в; 11/г; 119/а; 121/а; 121/г; 122/8; 122/9; 122/а; 122/б; 122/п; 123/и; 123/л; 123/м; 123/о; 123/х; 124/г; 124/д; 124/е; 125/б; 125/в; 125/д; 125/е; 126/д; 127/е; 127/м; 127/р; 128/ж; 17/м; 202/к; 202/н; 203/в; 204/д; 204/к; 212/з1; 212/м1; 218/б; 218/н; 218/о; 219/в; 219/е; 407/ж; 408/а; 408/е; 408/к; 408/м; 411/г; 411/д; 411/ж; 411/з; 411/м; 411/н; 411/р; 412/б; 412/в; 84/н; 84/о; 84/т; 92/7; 92/к; 92/м; 92/о; 92/т; 92/ф; 93/д; 93/л; 93/р; 93/у; 94/в; 94/г; 95/а; 95/д; 95/л; 96/з; 96/л; 97/в; 97/д; 98/в; 98/д; 98/к; 99/а; 99/в; 99/з; 99/к.

ЗАПЛАХИ

Фрагментация на насажденията. Смяна на видовия състав с дървесни видове, които не могат да изпълняват ролята на бариера за разпространението на пожари. Увеличаване на тревното и храстово покритие в насажденията. Нерегламентирани сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ВКС 4.4

1. Да не се допуска фрагментация на тези гори. Насажденията с отворен склоп или гори в които е воден дърводобив с висока интензивност са по-предразположени към пожари, тъй като създават предпоставки за увеличаване на тревното и храстовото покритие.
2. В наличните ивици широколистни гори да се запази и поддържа широколистния състав на гората. В подотделите, включени в категорията ВКС 4.4, да не се допуска понижаване на склопеността на отделното насаждение под 0.7, за да не се създават предпоставки за повсеместно увеличаване на тревното и храстовото покритие. В тази връзка при възобновителните сечи да се използват лесовъдски системи, които подпомагат създаването на групова структура.
3. Не се допуска смяна на видовия състав на насажденията с дървесни видове, които не могат да изпълняват ролята на бариера за разпространението на пожари.

4. При липса на подобни ивици да се планира създаването на буферни зони от пожароустойчиви дървесни видове с подходящи схеми на залесяване.
5. Контрол на незаконните сечи.
6. Да се разработят планове за борба с пожарите, които включват стандартни оперативни процедури за борба с пожарите и обучение на персонала, съгласно горското законодателство в страната.
7. Ако резултатите от мониторинга на ГВКС 4.4 показват критично намаляване на стойността на дадено насаждение като бариера за разпространението на пожари, се предприемат възстановителни мерки.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.4

1. Мониторингът включва документална проверка и теренни наблюдения на насаждения с ВКС 4.4 в които са провеждани сечи или са засегнати от природни нарушения (напр. ветровал, снеголом, пожар, каламитет и т.н.), които значително са променили характеристиките им. Оценяват се следните параметри на насаждението:

- средната склопеност;

- промени във видовия състав;

- площ и пространствено разпределение на териториите със склопеност под 0.7;

- тревна и храстова растителност: покритие (% от площта на насаждението), тип пространствено разпределение (повсеместно, линейно или групово) и степен на зачимяване / захрастяване на площите с тревна и храстова растителност (силно, средно или слабо).

2. Мониторингът на тези насаждения се провежда през 3 години в рамките на 15 години от извеждане на сечта или природното нарушение.

3. Резултатите от теренните наблюдения за всяко насаждение по т.1 се вписват в стандартен формуляр, разработен от ДГС и включващ параметрите посочени в т. 1. След приключване на дейностите по годишния мониторинг на ВКС 4.4 резултатите се обобщават и се изготвя писмен анализ.

4. Прилаганите мерки за опазване на ВКС 4.4 се адаптират, когато резултатите от проведения мониторинг показват, че те са недостатъчни да осигурят поддържане и/или подобряване на състоянието на ВКС 4.4.

ВКС 4.5. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ДЕЙНОСТИ (ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБНИ ЗАПАСИ) И ЗА ЗАЩИТАТА НА ИНФРАСТРУКТУРНИТЕ ОБЕКТИ

Такива с всички гори с критично въздействие върху горските функции, от които зависят земеделието, състоянието на рибните запаси, защитата на инженерни съоръжения са ГВКС, когато представляват:

1. Ивично разположени гори, в съседство с обработваеми земи, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, когато широчината на горската ивица не е по-голяма от 100 м;

2. Крайречни гори доминирани от различни представители на род *Salix* по брега на река Дунав и нейните острови, заливани при високи водни стоежи на реката, както и по бреговете на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг).

3. Гори създадени за защита на инженерни съоръжения.

За територията на ТП "ДГС Борино" не са определени гори и горски територии, отговарящи на определението за тази консервационна стойност.

ВКС 5. ОСНОВНИ ПОТРЕБНОСТИ НА НАСЕЛЕНИЕТО. МЕСТА И РЕСУРСИ ОТ ФУНДАМЕНТАЛНО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ЗАДОВОЛЯВАНЕ НА ОСНОВНИТЕ ПОТРЕБНОСТИ НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ И КОРЕННОТО НАСЕЛЕНИЕ (ВКЛ. ПОМИНЪК, ЗДРАВЕ, ХРАНА, ВОДА), ИДЕНТИФИЦИРАНИ С ТЯХНО УЧАСТИЕ).

Тази ВКС се различава от биологичните и екологични стойности по участието на местните общности в ползването и управлението на гората. При определянето и трябва да се оцени потенциалната зависимост на местното население от ресурсите, които им дава гората.

Една гора може да има статут на гора с ВКС, ако местните общности получават от нея жизненоважни горива, храни, фураж, лекарства, или материали за строителството, без да имат леснодостъпни алтернативи за тяхното набавяне. В такива случаи високата консервационна стойност изрично се определя като една или повече от тези основни потребности. Ако хората от някоя общност получават приходите си единствено от дадена гора и нямат алтернативен източник на доходи, то тази гора има ВКС.

Съгласно националното ръководство за определяне на ГВКС, в България следните ресурси могат да характеризират ВКС 5, според нивото на зависимост на местното население от тях, наличието на лесно достъпни заместители и взаимодействието с други ВКС:

- Дърва за отопление и битови нужди
- Паша и фураж – сено и листна маса
- Гъби
- Други недървесни продукти – лечебни растения, горски плодове, охлюви, продукти от лов и други (недървесни горски продукти, с които може да се търгува, включително уловени животни, смоли, плодове, и т.н.)
- Водоснабдяване (вода за пиене и за всекидневни нужди – виж ВКС 4.1)

Предоставяне на дърва за местното население

По данни на ДГС, добитите и предоставени количества дърва за местното население за последните години са както следва: 2016 г. – 6519 пл. м3; 2017 г. – 6866 пл. м3; 2018 г. – 6619 пл. м3. 2019 г. – 5848 пл. м3, 2020 г. – 6311 пл. м3.

Списъците за необходимите количества се изготвят от местните кметове, като за всяко домакинство се полагат по 10 м3, но при нужда могат да се осигурят допълнително. Възможностите за осигуряването на дърва за местното население са две – закупуването им от временен склад или индивидуалното им добиване (по тарифна такса на корен), което значително намалява цената. Поради това, че ДГС не разполага със собствени работници, а фирмите нямат интерес за добив само на дърва, на практика предоставянето на дърва за местното население е само по втората опция. Поради застаряване на населението и предвид трудоемкия характер на дейността се очаква по-засилен натиск от местното население за предоставяне на по-добри възможности за закупуване на дърва от временен склад.

Паша

Част от територията на стопанството се използва за паша на селскостопански животни. За последните 2 години са издавани по 2-3 позволитени за паша, без да има отказ на постъпили заявления. Върху 4 588.1 ха – 34% от общата площ на ТП „ДГС Борино“, пашата на всякакви домашни животни е забранена.

Разпределение на забранената за паша площ по ГСУ:

	Обща площ, ха	Забранена площ за паша, ха	% от общата площ
ГСУ 1	6044,1	2283,3	16,9
ГСУ 2	7431,0	2304,8	17,1
Всичко	13475,1	4588,1	34,0

Събиране на недървесни продукти – гъби, билки, горски плодове

Територията на ТП „ДГС Борино“ предоставя отлични условия за добиване на билки, гъби, горски плодове и др. Поради силната зависимост от климатичните условия, в ГСП не са определени точни и подробни разчети, но с оглед отчетите за изминали години, е оценено, че е възможно да се добиват средногодишно по 50÷100 броя декоративни фиданки, 1÷1.5 тона сено, 100÷200 кг гъби, 100÷500 броя лескови пръчки, 100÷150 броя коледни елхи и т.н.

На основание чл. 10, ал. 1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения, при събиране на диворастящи лечебни растения от някои видове със стопанска цел, ежегодно определяни със Заповед на Министъра на околната среда и водите, се определят допустими количества.

През последните три години не са издавани разрешителни за ползване на странични ползвания в т.ч. за добив на сено. Така, събирането на НДГП на територията на ДГС е основно за лични нужди и при проведените интервюта не бяха констатирани и проблеми с ограничаване на достъпа, и в този смисъл не се констатират негативни социални въздействия от тази дейност. Следва да се има предвид обаче, че под претекст за лично ползване, голяма част от събираните количества вероятно се предават на изкупвателни пунктове (особено в години с по-голямо обилие напр. на гъбите).

Ползване на територията за развитие на пчеларство

В ДГС има информация за пчеларите в района добита от главния ветеринарен лекар на общината и се води отделен регистър (към 2021 г. са регистрирани 20 пчелари в т.ч. информация за броя пчелни семейства). ДГС предоставя възможности за ползване на държавните горски територии за развитие на пчеларство (поставяне на пчелини), но интерес не е заявен към момента.

Лов и опазване на дивеча

Територията на стопанството е разделена на следните ловностопански района и ловища:

- ЛР ДУ „Извора – Кастракли“ с ловища Извора и Кастракли;
- ЛР ДУ „Буйново“ – Гювендел, Орловец;
- ЛР ДУ „Омана“ – Омана;
- ЛР ЛД „Борино“ — Тепе байр, Чамлъка, Кайран, Омана, Партизанска поляна, Карачамлък,Каваклък, Инбора,Чал кузу;
- ЛР ЛД „Буйново“ — Башиш, Тютюница, Чакаларе, Гюстепе, Шилото, Долен живак, Свети Илия,Гроба, Дорбалиите, Портата.

Според производителността на местообитанията, разпространението на дивечовите запаси в района, стопанския интерес и съгласно Наредба №18 (ДВ, бр. 82/23.10.2015 г.), както и според Протокол от 02.10. 2019 г., и съгласно чл. 7 (1) от ППЗЛОД, за главен вид едър дивеч в:

- ДУ „Извора-Кастракли“ се определя **благородния елен** със съпътстващи видове сърна, дива свиня, глухар и заек за стопанисване на свобода;
- ДУ Буйново“, ДУ „Омана“ - се определя **сърна** и съпътстващи благороден елен, дива свиня, глухар и дребен дивеч – заек за стопанисване на свобода;
- ловностопанските райони, предоставени за стопанисване на ловните дружини, обединени в ловно дружество „Девин“ гр. Девин — **сърна** и съпътстващи благороден елен, дива свиня, глухар и дребен дивеч – заек, на подходящи местообитания за стопанисване на свобода.

В планиращите документ се предвиждат следните ловностопански мероприятия:

- създаване и поддържане на здрави и жизнени запаси при оптимални гъстоти;
- формиране и поддържане на оптимални полова и възрастова структури на запасите от едърдивеч;
- провеждане на мероприятия за подобряване на хранителните и защитни качества на местообитанията;
- строителство на биотехнически съоръжения и подобряване на условията за наблюдение, селекция и провеждане на ловен туризъм;
- периодична квалификация на щатния персонал за водене на ловностопанска дейност.
- опазване на редки и защитени от ЗБР видове.

ДГС води регистър на ловците на територията, като са регистрирани 185 ловци.

Въпреки значимостта на недървесните ресурси, при изготвяне на проучването **не бяха констатирани конкретни територии които да отговарят на определенията за ВКС 5**. При все това, управлението на ДГС следва да бъде насочено към поддържане на тези социално значими ресурси и услугите свързани с тях и да им предвид:

ЗАПЛАХИ

Неблагоприятни промени при провеждане на горскостопански дейности в местообитанията на видове, използвани от местните общности (напр. промяна в естествената структура и видов състав на насажденията в които се събират горски плодове, гъби, медицински растения; транспорт и складиране на дървесина, и разораване на пасища и ливади; промени в местообитанията на ловните видове, използване на инсектициди в горите и др.). Преексплоатация на дървесни и недървесни горски продукти. Безпокойство на дивеча по време на размножителния период от горскостопански дейности. Браконьерство.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ВКС 5

Общи препоръки за управлението на горите в ДГС с цел съхраняване на социалната им значимост:

- Изготвя се оценка на социалното въздействие на управлението на горите при което са идентифицирани засегнатите групи, проведени са консултации с техни представители, идентифицирани са основните въздействия на горскостопанските дейности върху тези групи и са разработени и консултирани мерки за намаляване на идентифицираните негативни въздействия. Предписаните мерки се вземат предвид при горскостопанското планиране и вземането на управленски решения.
- Ръководството на ДГС осъществява ежегодни срещи с представителите на засегнатите групи. Жителите на местните общности трябва да имат възможност да обсъждат всички притеснения, свързани с горскостопанските дейности в социален и екологичен аспект, с директора на ДГС през приемните му дни.
- Поради високата степен на зависимост на местното население от дърва за огрев и битови нужди, този елемент и в бъдеще ще бъде ключов по отношение определяне на отношението на местните хора и общински

администрации към управлението на горите в стопанството. Ръководството на горското стопанство трябва да предвижда необходимите количества дърва за добив, без обаче да бъде превишано предвиденото в горскостопанския план годишно ползване;

- Използват се възможностите за допълнителни приходи от събиране на такси по съответните тарифи за ползване на недървесни горски продукти и извършване на туристически дейности в земите от горския фонд;
- Не се провеждат голи сечи и подмяна на естествената горска растителност;
- Не се извършват залесявания с не-типични и не-местни видове;
- Да не се превишават по обем и интензивност ползванията определени в горскостопанския план;
- Ограничава се до минимум използването на пестициди в горите;
- Контрол на браконьерството.
- Най-малко 2 седмици преди употреба на синтетични пестициди, които могат да имат негативно въздействие върху хора, домашни животни (вкл. пчели), продукти и дейности (напр. при използване върху големи площи, неоградени територии, в близост до пчелини, пасища или обработваеми площи и др.), се уведомяват съответните общини и местни заинтересовани лица (напр. животновъди, производители на селскостопанска продукция, пчелари, билкари, гъбари, туристически дружества и др.) за химическите пестициди, които ще се използват, районът, който ще се третира и потенциалните негативни въздействия.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА РЕСУРСИТЕ, СВЪРЗАНИ С ВКС 5

Общи препоръки за мониторинг на управлението на горите с цел съхраняване на социалната им значимост:

- Периодично да се извършва консултация с местната власт и населението за проверка социалната значимост на ресурсите на територията на стопанството съгласно определението за ВКС 5;
- Ежегодно да се извършва контрол по дейностите предвидени в горскостопанския план, като те се съобразяват с препоръките и указанията за стопанисване на ресурсите, свързани с ВКС 5.

ВКС 6. КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ. МЕСТА, РЕСУРСИ, МЕСТООБИТАНИЯ И ЛАНДШАФТИ ОТ ГЛОБАЛНО ИЛИ НАЦИОНАЛНО КУЛТУРНО, АРХЕОЛОГИЧНО ИЛИ ИСТОРИЧЕСКО ЗНАЧЕНИЕ, И/ИЛИ ОТ КРИТИЧНО (НЕЗАМЕНИМО) ЗНАЧЕНИЕ ЗА ТРАДИЦИОННАТА КУЛТУРА НА МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ И КОРЕННОТО НАСЕЛЕНИЕ, ИДЕНТИФИЦИРАНИ С ТЯХНО УЧАСТИЕ, ВКЛ. КУЛТУРНО, ЕКОЛОГИЧНО, ИКОНОМИЧЕСКО ИЛИ РЕЛИГИОЗНО/ДУХОВНО ЗНАЧЕНИЕ.

Една гора може да се обяви за ГВКС, ако притежава или осигурява стойности, без които местната общност би претърпяла драстична промяна в културата, или за които общността няма алтернатива.

Такива ГВКС в България, съдържащи ВКС 6, са всички:

1. Горски територии в 500 м ивица около религиозните обекти от Приложение 7;
2. Горски територии в 100 м ивица около манастири и други религиозни обекти извън Приложение 7 (църкви, параклиси, оброчища, аязма, текета и др.), древни светилища, окултни средища, археологически паметници и разкопки и др. места важни за съхраняване на духовността, традициите, историческата и културната памет, определени при консултациите с местните хора;
3. Горски територии в 100 м ивица около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, важни за съхраняване на културното наследство и националните традиции, определени при консултациите с местните хора;
4. Горски територии в границите на обекти на недвижимото културно наследство (паметниците на културата) или в техните охранителни зони;
5. Горски територии непосредствено разположени (в 30 м. ивица/ по 15 м от всяка страна на пътеката) по протежение на официално маркирани туристически маршрути и немаркирани, но често използвани туристически пътеки.
6. Горски територии в 50 м. ивица около туристически обекти, както и горски територии с изключителна естетическа и рекреационна стойност (вкл. единични дървета или малки групи дървета – напр. вековни или забележителни дървета), чешми, беседки, образователни маршрути, и др. важни за туризма и образованието места, определени при консултациите с местните хора и активни в района туристически групи, сдружения и компании.

На територията на ТП „ДГС Борино“ бяха идентифицирани обекти отговарящи на праговете по т. 2, т. 5 и т. 6.

ВКС 6 Т.2. ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ В 100 М ИВИЦА ОКОЛО МАНАСТИРИ И ДРУГИ РЕЛИГИОЗНИ ОБЕКТИ ИЗВЪН ПРИЛОЖЕНИЕ 7 (ЦЪРКВИ, ПАРАКЛИСИ, ОБРОЧИЩА, АЯЗМА, ТЕКЕТА И ДР.), ДРЕВНИ СВЕТИЛИЩА, ОКУЛТНИ СРЕДИЩА, АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ПАМЕТНИЦИ И РАЗКОПКИ И ДР. МЕСТА ВАЖНИ ЗА СЪХРАНЯВАНЕ НА ДУХОВНОСТТА, ТРАДИЦИИТЕ, ИСТОРИЧЕСКАТА И КУЛТУРНАТА ПАМЕТ, ОПРЕДЕЛЕНИ ПРИ КОНСУЛТАЦИИТЕ С МЕСТНИТЕ ХОРА

По данни на Регионалния исторически музей – Смолян на територията на ДГС „Борино“ се намират следните археологически обекти:

Антично селище – м. Овчарника, м. Червенака (землище на с. Ягодина): отдел 110/1, 110/ж, 110/з

Тракийско светилище и селище – вр. Виденица (землище на с. Чала): отдел 133/1, 133/а, 133/б, 133/з

Могилен некропол – м. Кабата (землище на с. Борино): отдели 27/1, 27/а; 28/л; 29/1, 29/е, 29/ж, 29/з; 30/1, 30/в.

Могилен некропол – м. Голямото кале, Партизанска поляна (землище на с. Борино): отдел 46/б, 46/к, 46/м.

ВКС 6 Т. 5 ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ НЕПОСРЕДСТВЕНО РАЗПОЛОЖЕНИ (В 30 М. ИВИЦА/ ПО 15 М ОТ ВСЯКА СТРАНА НА ПЪТЕКАТА) ПО ПРОТЕЖЕНИЕ НА ОФИЦИАЛНО МАРКИРАНИ ТУРИСТИЧЕСКИ МАРШРУТИ И НЕМАРКИРАНИ, НО ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТЕКИ.

1. Туристически маршрут – „Дяволска пътека“

Средно планински атракционен туристически маршрут – „Дяволска пътека“ Към момента, достъпът към скалният мост откъм Буйновското ждрело /Мястото на водослива на р.Буйновска и р.Чатак дере/ не се препоръчва! Изградените дървени мостове са прогнили или въобще ги няма. Туристическата пътека Дяволски мост е проходима само до природната забележителност–Дяволски мост откъм с.Борино.

В момента община Борино очаква реализацията на проект „Среднопланински маршрут –Дяволска пътека“, който да възстанови участъка от Южнородопската екопътека, действала през периода 1995-2000 г. За безопасността на туристите не препоръчваме посещението на Дяволският мост откъм Буйновско ждрело. Най-удобен и безопасен е достъпът откъм с.Борино –до бившият Механичен завод в местността Чатака -на 5 км югоизточно от с.Борино има паркинг, от който може да се тръгне в южна посока по маркирана пътека –след 1,2 км се пресича с река Чатак дере /ляв приток на р.Буйновска/ и се навлиза във вековна иглолистна гора –от там до скалният феномен Дяволски мост са 1300 метра. Върви се по обезопасена пътека. Има изградени дървени заслони за почивка. Самият мост е скална арка, издълбана за милиони години от водите на река Чатак дере. Височината на моста е 18 м, отвор 6-метра, дебелина на скалата 3-4 метра. От моста могат да се видят участъци от страховитото ждрело на река Чатак дере. На 30 метра след моста по посока на реката се достига до дървена беседка-препоръчваме това да е последна точка, освенакто туристът няма специална подготовка. По-надолу се намират два водопада, но достъпът до тях крие рискове.

2. Триградско ждрело

Триградското ждрело се намира на територията на Община Девин до него лесно се достига и по международния туристически маршрут през село Ягодина. Над речното легло на река Триградска се издигат величествени отвесни варовити стени с височина до 290 метра, заграждащи от всички страни късче небе от простора. Триградска река излива водите си в 40 –метров водопад в Бучаштата зала на пещерата Дяволско гърло, изчезва във подземни зали, за да се появи извън пещерата, като буен извор. Пропастната пещера "Дяволското гърло" представлява огромна зала с размери на олимпийски стадион. Стародавна легенда разказва, че именно от тук Орфей е поел към подземния свят за среща с любимата си Евридика.

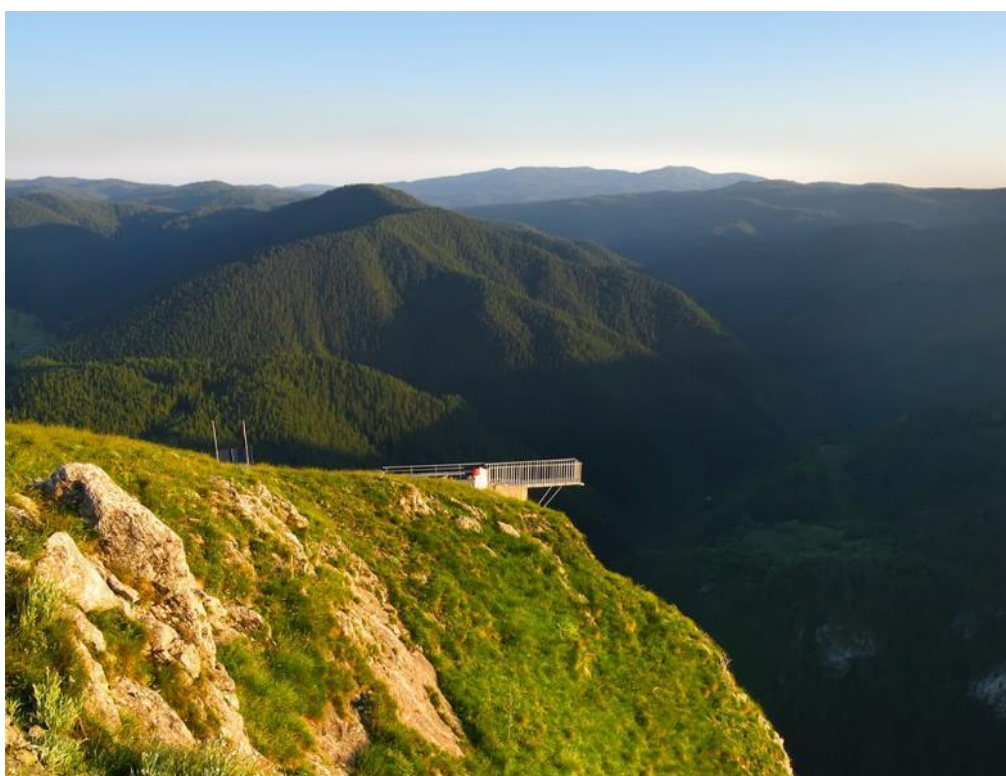
3. Буйновско ждрело

Буйновското ждрело е най-дългото ждрело в България. Намира се между селата Ягодина и Тешел. То е образувано от рушащото действие на Буйновската река, която с течение на времето е издълбала мраморните пластове и е създала един внушителен по размери природен феномен. Скалите, обграждащи Буйновската река, са на места високи няколко метра, а в най-тясната си част са наречени „Вълчи скок“ – местните хора разказват, че зимно време оттам прескачат вълците, за да нападат кошарите. Това е само легенда, но отлично се вижда, че на места ждрелото е толкова тясно, че отвесните брегове почти се допират.

ВКС 6 Т.6 ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ В 50 М. ИВИЦА ОКОЛО ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТИ, КАКТО И ГОРСКИ ТЕРИТОРИИ С ИЗКЛЮЧИТЕЛНА ЕСТЕТИЧЕСКА И РЕКРЕАЦИОННА СТОЙНОСТ (ВКЛ. ЕДИНИЧНИ ДЪРВЕТА ИЛИ МАЛКИ ГРУПИ ДЪРВЕТА – НАПР. ВЕКОВНИ ИЛИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНИ ДЪРВЕТА), ЧЕШМИ, БЕСЕДКИ, ОБРАЗОВАТЕЛНИ МАРШРУТИ, И ДР. ВАЖНИ ЗА ТУРИЗМА И ОБРАЗОВАНИЕТО МЕСТА, ОПРЕДЕЛЕНИ ПРИ КОНСУЛТАЦИИТЕ С МЕСТНИТЕ ХОРА И АКТИВНИ В РАЙОНА ТУРИСТИЧЕСКИ ГРУПИ, СДРУЖЕНИЯ И КОМПАНИИ.

1. Панорамна площадка „Орлово око“

Панорамна площадка „Орлово око“ е една от най-посещаваните напоследък атракции в България. Това е уникална по рода си наблюдателна площадка, извисяваща се на 1563 метра надморска височина, от която се открояват вълшебни и приказни гледки към необятните красоти на Източните Родопи. Наречена е Орлово око, защото погледът може да стигне до далечни земи и безкрайни хоризонти. Панорамата, която се разкрива пред туристите е 45повече от впечатляваща, тъй като оттам може да се види част от Буйновското ждрело, Чала, Пирин, Рила и планините в Гърция. Орлово око се намира в близост до село Ягодина и до прочутата Ягодинска пещера. Орлово око с всеки изминал ден набира все по-голяма и по-голяма известност сред българските и чуждестранни туристи. Мощната конструкция е приспособена да издържа до три тона товар, а безопасността на посетителите е напълно гарантирана. Площадката като нова дестинация бе открита през месец май 2009 година от Туристическо дружество „Родопея“ –с. Ягодина, а средствата за нейното изграждане са събрани от входните такси за близката Ягодинска пещера. Точно под впечатляващото съоръжение се вие и планинския път, по който се стига до Орловото око.



Снимка: Панорамна площадка „Орлово око“ (автор Gen4o p, лиценз CC BY-SA 4.0)

2. Ягодинска пещера

Ягодинската пещера е перлата на родопските пещери, очарова посетителите в благоустроения за посещения от туристи участък с уникални карстови образования –вълшебна приказка от подземни форми и багри. Проучване то й започва през 60 –те години на ХХ век под ръководството на Димитър Райчев от Чепеларе –пионер на пещерните изследвания в Средните Родопи. Общата дължина на галериите й надхвърля 10 500метра.

Благоустроения за посещения от туристи участък е с дължина 1100 метра. Посетителите могат да се любуватна разнообразни карстови форми – сталактити, сталагмити, сталактони, дендрити, пещерни перли, драперии, оцветени фасетки, наподобяващи леопардова кожа. По благоустроеното трасе в пещерата се преминава през няколко зали, всяка от които очарова туристите със своята неповторимост.



Снимка: Ягодинска пещера

3. Архитектурно-исторически мост „Кемера“

В местността Кемера, на 12 км. от село Борино, се намира римския мост Кемера. Кемеровия мост е висок 6 м, едноарков, граден от ломени камъни и спойка от бял хоросан. Части от лицевата зидария и ъглите на хубаво извитата арка са оформени с добре обработени камъни. Настлан е с настилка от дребен речен камък. Дължината му е 32,40 м, а ширината –3,60 м. Идвайки при него туристите се докосват до историята, понеже той е част от трасето на големия римски път, свързващ през Родопите Филипополис с Никополис ад Нестум (близо до с. Гърмен).



Снимка: Архитектурно-исторически мост „Кемера“

4. Родопска дъща

Родопската дъща е уникално дървено съоръжение, изработено в близост до река. Състои се от две части – дървен улей, по който се довежда чиста вода и дървен съд с форма на обърнат пресечен конус. Водата пада от високо в единия край на съда и създава водовъртеж. Дъщата се ползва за валяне на нови вълнени тъкани (одеяла, черги, диплари). В продължение на два три часа те се въртят под ударите на водната струя, за да станат по –здрави, меки и със светли цветове. Такава дъща може да се види на 4 км. южно от Борино в местността Хайдушки дол.

5. Връх „Виденица“ –Гъоз тепе

Връх „Виденица“ –висок 1652 м, се намира в близост до село Чала, на около 3 км в югозападна посока. Познат е още като връх Гъоз тепе. Д-р Иречек проявява интерес към този връх в Западните Родопи и говори за присъствието на тракийското племе-беси там. Хронологията на посещението на Виденица говори за големия интерес, а археологическите разкопки вече продължават повече от 120 години, дават основание за предположение за прорицалищна бог Дионис. Времето е измило доста от скалните масиви, но са видими скални площадки, стена от сух зид. Мястото има енергийна сила и лековита вода. Бесите са жречески род от тракийското племе на Сатрите, пазители на Светилището на Дионис, което според античните сведения се е намирало в Родопите. По време на експедицията „Родопи 2002–храмът на бог Дионис“ е открита мраморна глава на императрица Юлия Паула-съпруга на римския император Елигабал-известен още като Варий Авит Басиан, управлявал 5 години провинцията от 218–до 222 г.

От върха се разкриват впечатляващи гледки към море от зелени гори, обширни високопланински пасища с острови от величествени скали, както и при ясно време се вижда Бяло море, върховете на Пирин, вр. Перелик и др.

Има туристическа пътека от с. Чала, водеща към върха, която пътека минава покрай т.н. Сеферов чучур /Лековитата вода/, край която туристът може да си отпочине и поеме глътка въздух, преди да почне катеренето на върха.

6. Чешми и беседки

Традиция сред местните общности е изграждането на чешми и беседки, голяма част от които са в горския фонд. По данни на ДГС такива с рекреационно значение има в следните отдели: 107/а; 110/ц; 111/д; 114/а; 115/и; 116/д; 120/б; 125/т; 125/ф; 129/н; 13/в; 130/а; 130/з; 130/ю; 131/б; 131/в; 131/н; 131/о; 132/п; 133/з; 134/а; 135/а; 137/х; 138/б; 143/1; 145/ж; 146/г; 162/а; 166/з; 167/о; 168/е; 141/п; 142/а2; 151/г; 152/в1; 159/у; 172/а; 172/б; 172/ц; 173/и; 173/у; 181/к; 190/а; 200/е; 203/5; 205/а; 205/б; 206/я; 209/а; 210/в; 214/а; 214/к; 217/е; 24/а; 255/к; 269/е; 27/з; 3/д; 35/г; 37/б; 39/д; 405/ж; 411/к; 412/г; 44/д; 45/е; 45/ж; 48/ф; 49/б; 49/г; 49/и; 49/м; 52/2; 52/у; 8/т.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА ВКС 6

Горите са важен визуален елемент на ландшафта и имат голям потенциал за неговото подобряване и обогатяване. Много често те са доминиращият компонент на тези пространства и допринасят за оформянето на пространството, рамкирането на гледните точки и осигуряването на цвят, текстура и мащаб. Горите осигуряват среда за рекреация и доближават хората до природата.

За горските територии включени в категорията ВКС 6 се препоръчват следните общи мерки

1. Горскостопанските мероприятия се планират и провеждат след предварителна оценка на въздействието им върху естетическата стойност на съответния ландшафт и обекти/маршрути от значение за туризма и рекреацията и за културната, религиозна и етническа идентичност на местните общности. При оценката трябва да се вземат предвид и особеностите на релефа (промени в покритието с гора на територии, разположени върху склонове, са значително по-видими от тези в равнинни терени);

2. В горски територии, които са видими за или се посещават от значителен брой хора (например гори покрай републиканската пътна мрежа, гори в близост до населени места, туристически маршрути и обекти, места за рекреация, културни забележителности и др.) и в които е планирано провеждане на възобновителни сечи, приоритетно се прилагат дългосрочни възобновителни сечи, като площта на сечищата, както и размера и разположението на отваряните възобновителни пространства се съобразяват и с ефекта им върху естетическите стойности на съответната територия;
3. Особено внимание трябва да се обърне на запазване и по възможност подобряване на естетическите и защитни функции на гората (запазване на мъртви стоящи и лежащи дървета, живи единични и групи дървета с интересни интериорни качества, дървета с хралупи, стари дървета). Дървета опасни за здравето и живота разположени в близост до туристически обекти се повалят и оставят като мъртва дървесина.
4. При необходимост от провеждане на възобновителни и отгледни сечи в насаждения покрай републиканската пътна мрежа, туристически маршрути и обекти, места за рекреация, културни забележителности, религиозни обекти и др., с цел смекчаване на визуалния ефект от сечта се оставя защитна ивица с минимална ширина 20 метра, в която не се провеждат сечи или ти са с минимална интензивност.
5. Препоръчително е през туристическите сезони и периодите на провеждане на традиционните събори, панаири или културни, исторически, религиозни мероприятия на местното население, в отделите на провеждането им да не се извършват дърводобивни, извозни и други горскостопански дейности, нарушаващи духа и спокойното протичане на мероприятията.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 6

Веднъж на 2 години да се извършва консултация с местната власт, населението, културните и туристически организации за проверка дали определените ГВКС запазват значимостта си съгласно определението за ВКС 6, както и за поява и описване на нови ГВКС на територията на стопанството.

Ежегодно да се извършва контрол по дейностите предвидени в ГСП, като те се съобразяват с препоръките и указанията за стопанисване на определените ВКС 6.

АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПРОУЧВАНЕТО

Съгласно изискванията на Националния стандарт за сертифициране на горите, настоящият Доклад се актуализира текущо при наличие на нова информация, аргументирана обосновка и консултация със заинтересованите и засегнати страни. Не се допуска промяна на вече определените ГФС освен с изключенията при едроплощни нарушения.

Засегнатите и заинтересованите страни се информират, че могат текущо да подават към ДГС нова информация за актуализиране на доклада.

Препоръчително е при промени в горско и ловно-стопански планове на стопанството резултатите от настоящето проучване, в т.ч. препоръчаните горскостопански мероприятия, да се интегрират в тези документи, като това ще допринесе за по-добро и екологосъобразно стопанисване на горските екосистеми в района.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

ФОРМУЛЯР

за мониторинг на ВКС 3 – редки, застрашени и изчезващи горски екосистеми
на територията на ДГС/ДЛС

1. Отдел/подотдел:; Площ.....ха.

2. Тип и наименование на горската екосистема:

Тук се посочват всички типове местообитания, определени във ВКС 3 на Доклада за ГВКС на стопанството и Горите във фаза на старост

3. Оценка на здравословното състояние на насаждението (жизненост на отделните дървета и насаждението като цяло, обезлистване (степен), повреди от абиотични и/или биотични фактори, наличие на единични и/или групи изсъхнали дървета и др.)

4. Оценка на структурата на насаждението (вертикална структура; честотата, размери и разположение на отворените пространства; оценка на възобновителните процеси и др.)

5. Оценка на вид, размери и количества мъртва дървесина

- стоящи мъртви дървета >22 см, брой/ха; приблизителен обем, м³/ха

- паднали мъртви дървета >22 см, брой/ха; приблизителен обем, м³/ха

6. Наличие на сукцесионни процеси и тенденция

7. Наличие на дегенеративни процеси и възможни причини

8. Реални и потенциални заплахи

Дата:

Извършил мониторинга:

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

ФОРМУЛЯР

за мониторинг на биологичното разнообразие и ВКС 1.2 – растения
/застрашени, изчезващи и ендемични видове/
на територията на ДГС/ДЛС

Българско наименование на растението:

Латинско наименование на растението:

Отдел / Подотдел/ координати	площ на находище то м ²	Плътност на популацията бр. / м ²	% проективно покритеие	Възрастова структура		Здравословн о състояние	Следи от антропогенна намеса
				млади екземпляри бр.	фертилни екземпляри бр.		

Забележка: В последните две колони се попълва констатираното състояние или нарушение

Дата:

Извършил мониторинга:

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

ФОРМУЛЯР

за мониторинг на биологичното разнообразие и ВКС 1.2 и 1.3 – **животни**
на територията на ДГС/ДЛС

1. ВКС 1.2 - редки, застрашени и ендемични животински видове

Вид	Млад индивид	Възрастен индивид
Българско наименование		
Латинско наименование		
Отдели/подотдели/координати		
Брой		
Пол		
Поведение		
Следи от жизнена дейност		
Леговище/Гнездо		
Реални и потенциални заплахи		

2. ВКС 1.3 – критични концентрации на видове

/колонии на прилепи, сватбовища на благороден елен и сърна, сборни места на мигриращи птици, калища или други места с концентрации на видове установени на територията/

Вид	Млад индивид	Възрастен индивид
Българско наименование		
Латинско наименование		
Отдели/подотдели/координати		
Брой животни събиращи се на мястото		
Пол		
Поведение и продължителност на пребиваване в мястото на концентрации		
Следи от жизнена дейност		
Сватбовище/токовище/обиталище/зимовище/сборно място/място за размножаване		
Реални и потенциални заплахи		

Други бележки по преценка:

.....

Дата: Извършил мониторинга: